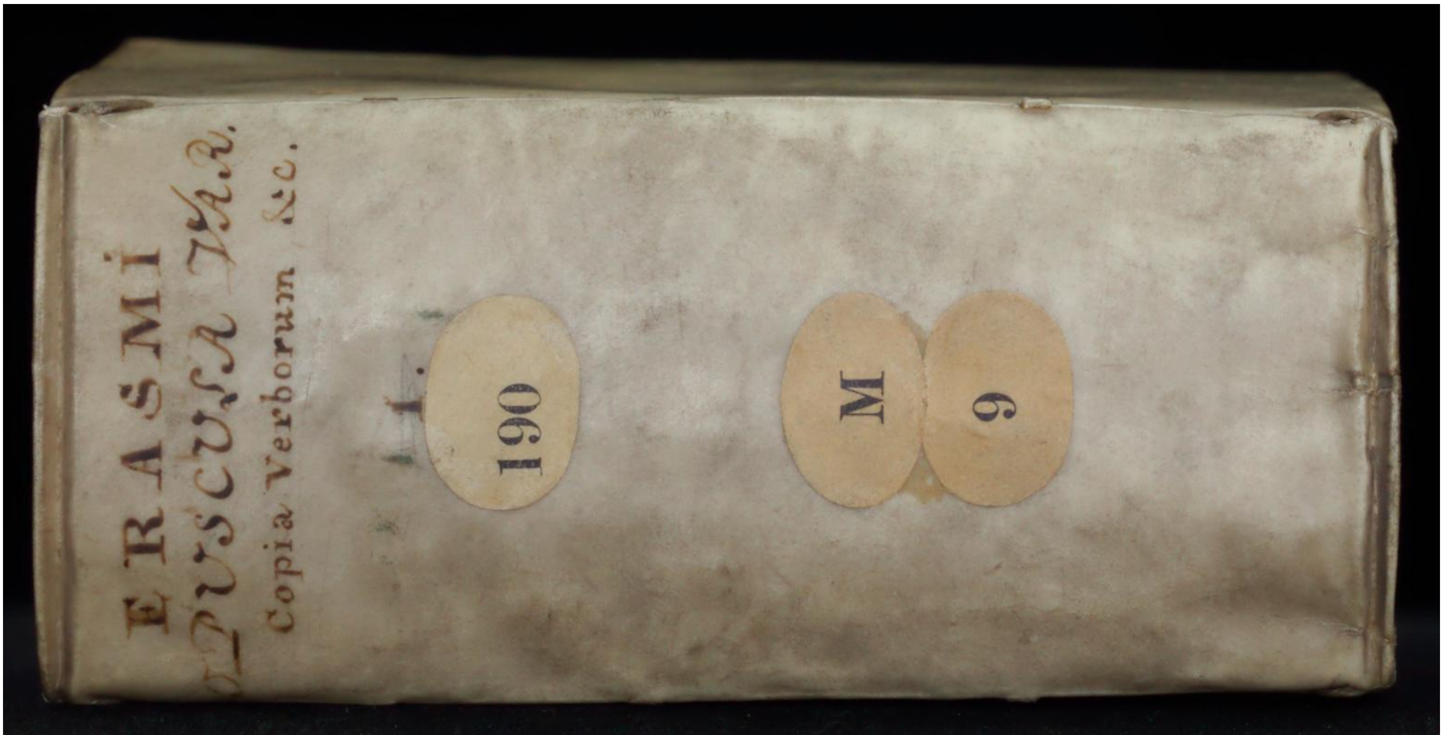
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [1]

Deſcriptio rei. ibid.
Deſcriptio perſonæ. 181
Deſcriptio loci. 186
Deſcriptio temporis. ibid.
Egreſſio, ſexta locupletandi ratio. 187
Septima ratio. 189
Octava locupletandi ratio. 190
Nona ratio dilatandi. ibid.
Decima ratio. 193
Undecima ratio. 200
Loci communes. 201
Quomodo tractanda ſint exempla: 202
Secundus modus locupletandi. 204
De exemplo fabuloſo. 205
Tertius modus locupletandi. 209
De parabola. 213
De imagine. 215
De contentione demonſtrativa. 216
De judiciis 218
De ſententiis. ibid.
De expolitione: 221
De apologis. 223
De ſomniis. 225
De fictis narrationibus. ibid.
De allegoriis Theolog. 226
Ratio colligendi exempla. ibid.
De partium Rhetoricarum multiplicatione. 239
Epilogus operis. 247
Quid tam brevitatis, quam copiæ ſtudioſo, vitandum. ibid.
Peroratio. 249

FINIS.

DESIDERII ERASMI, *Roterodami,*

De Virtute Amplectenda Oratio.

De Præparatione ad Mortem.

De Morte Declamatio.

De Puero Ieſu Concio, pronuntiata in Schola Coletica, Londini olim inſtituta.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officinâ JOANNIS MAIRE.
CIↃ IↃC XLI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERIUS ERASMUS, Roterodamus,

ADOLPHO, *Principi Verienſi*, S. P. D.

PReſſius intuenti mihi, non uſquequaque aſſentandi palpandique vitio receptum videri ſolet, Adolphe ſuaviſſime, ut antiquitus reges & imperatores panegyricis ſolenniter (& quidem in os) laudarentur: quin potius ſic exiſtimo, viros cordatos, rerumque naturæ atque humani ingenii egregie prudentes, cum ſpes non eſſet, leoninam illam regii pectoris generoſitatem, & aurium delicias, vel monentis auctoritatem, vel increpantis ſeveritatem aliquando paſſuras, publicæ utilitatis reſpectu vela vertiſſe, ac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

via quidem occultiore, eodem ta-
men, contendiſſe. Itaque ſub lau-
dationis ſpecie ſimulachrũ quod-
dam abſoluti principis eis velut in
tabula depictum repræſentaſſe, ut
ipſi ſeſe ad propoſitum exemplar
exigentes, taciti ſecum agnoſce-
rent, quantum ab illa laudati prin-
cipis imagine abeſſent, ac citra
tum pudorem tum offenſam diſce-
rent, quid vitii mutandum, quas
virtutes præſtare oporteret. Eo-
demque titulo nunc idem agere-
tur, videlicet, ut boni principes,
quæ facerent, recognoſcerent, ma-
li, quæ facere deberent, admone-
rentur. Nihil igitur erat aliud iſta
laudatio, quam delicatum mo-
nendi, blandumque exprobrandi
genus, ac plane pharmacum, ne-
ceſſarium quidem illud, ſed ama-
Laudibus alenda ſtudia. rum, eoque melle prælitum. Id
quod olim regum Barbarorum
violentiæ dabatur, non tam turpi-
ter (ut ego opinor) quam pruden-
ter. Puericiæ vero ſtudia modera-
tis laudibus alere, ac, veluti cruſtu-
lis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

lis datis, blandius invitare, adeo vitio datum non eſt, ut à magnis quoque auctoribus præcipiatur. Sed iſta quorſum? inquis. nimirum hujuſmodi prefatiuncula viſum eſt adulationis notam deprecari atque præcludere, cum ſtatuiſſem hac epiſtola paullo ineptius tecum agere, & cum puero te paulliſper veluti repueraſcere. Quanquam ego te, generoſe Adolphe, ne laudaturus quidem ſum, quin magis te ipſum tibi tanquam in ſpeculo commonſtraturus, ut temet noris, non autem ut etiam ames, ſimulque pereas, quemadmodum de Narciſſo fabulantur poëtæ; ſed ut etiam atq; etiam intelligas, quam magnum nomen ſis Deo, tuæ felicitatis auctori, quibuſque rebus ſis natus, & quo tibi ſit eluctandum, ne, cum totum cœlum tibi arriſerit, tute tibi parum proſper fuiſſe videare. Hoc profecto ſibi volebat (ni fallor) ſpeculum illud Socraticum, ad quod vir ſapientiſſimus mittere ſolebat adoleſcentu- *Speculum Socraticum.*

los: ut, qui ſe perſpexiſſent corporis & ingenii dotibus, fortunæque commodis, ampliter cumulatos, vel hoc ipſo ad virtutis ſtudium ſolicitarentur, cum intelligerent, ad tantam naturæ ſortem, haud mediocrem induſtriæ uſuram tum deberi, tum expectari: ii vero, quibus hæc malignius contigiſſent, hoc impenſius ad conandum extimularentur, quo, quod à natura videretur diminutum, induſtria exæquarent. Quanquam autem tanta in re ceſſatio nullam omnino recipiat deprecationem, tamen non paullo minus reprehendendi videntur, quorum induſtriæ fortuna quodammodo defuit, quam qui fortunę deſunt ipſi. Tibi vero, mi Adolphe, quæcunque ad perfectam virtutem adminicula cœlitus dari poſſunt, adeo ſunt affatim ſuppeditata, ut, niſi omnia ſumma præſtiteris, neque ſorti à Deo creditæ, neque tuorum expectationi reſponſurus videaris. Primum enim quid ego referam fortunæ

mirам

miram in te raramque indulgentiam? quæ te vixdum natum, veluti manibus ſuis, in ſummo rerum faſtigio collocavit. Quæ te ad ſummas res non evexit, ſed genuit, immo quæ principem florentiſſimum, & antequam in lucem ederet, fecit. Quippe quæ tibi genus largita eſt clariſſimis utrinque imaginibus illuſtre: paternum quidem à Philippo Burgundionum duce, heroë cum quovis etiam veterum componendo: maternum vero à Borbonica ſtirpe, id eſt, Gallorum regibus, ductum. Ut omittam interim rem amplam, ac ditionem luculentam: ut ſileam affinitates, utriuſque ſororculæ ſponſalibus cum ſummis proceribus adjunctas: ut ne tibi de matre tam pia gratuler, quæ ſolicitudine quadam incredibili te veluti denuo parturit; nihilque putat in vitam eduxiſſe, niſi & ad virtutem perfectam provexerit: ut ne id quidem recenſeam, quam jam nunc te puellum cum plerique primates

aulici, tum clariſſimus ipſe princeps Philippus, certatim fatali quodam favore ſtudioque proſequuntur, nihil non auſi ſibi de tua indole polliceri. Illud enim propius ad te pertinet, de quo non puduit & ſapientiſſimum illum regem gloriari, quod, ut ille ait, animam ſortitus es bonam, quodque verus ille Prometheus mentem tibi indidit feliciſſimam, iſtis opibus, iſto rerum apice, iſtis imaginibus dignam, dignam iſto corpuſculo, quod & ipſum architectrix natura, veluti virtutum arculam quandã, omnibus Veneris & Gratiarum muneribus copioſiſſime perpolivit, ne ſcilicet animus pulcherrimus pulcherrimum domicilium, non haberet. Neque vero parvi refert, principem uti virtute, ita & corporis ſpecie vulgus antecellere; cum videam, Vergilianum illud, vel reclamante Seneca, præclaris viris non temere placuiſſe: Gratior eſt pulchro veniens in corpore virtus. Quanquam ille ipſe tetricus philo-

Notatur Seneca.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

philoſophus, ac Stoicorũ pene dixerim Stoiciſſimus, miraculi loco refert, Claranum quendam ſuum, cum corpore deformi eſſet, ingenio tamen atque virtute præcelluiſſe; & unius exemplo ratiocinatur, egregiam mentem ſub quavis etiam cute latere poſſe; id quod ne Maro quidem negat, verum ait, animi decus, cum corporis ſpecie conjunctum, commendatius & gratius eſſe mortalium oculis. Quis autem uſque adeo communi ſenſu caret, ut hoc infitiandum putet? Quo magis miror cur homo gravis tam confeſſam poëtæ ſententiam ſcripſerit errorem ſibi videri. Sed omiſſo Seneca ad rem redeamus. Poëtæ, mirabiles rerum omnium adumbratores, divinis mentibus, quas utique feliciſſimas videri volunt, corpora tribuunt pulcherrima. Cujus ſententiæ ne Platonem quidem ipſum pœnituit, cum, ſapientiæ myſteria poëticis (ut ſolet) involucris obveſtiens, diis, id eſt, beatis mentibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

& ab omni terrenæ labis contagio porro ſemotis, & currus decoros, & equos ambroſia nectareque nitidos, attribuit. Homerus autem, omnium diſciplinarum tanquam Oceanus quidam, Achillem, Ulyſſem, Menelaum, & ſi quos præterea virtute præſtantes heroas facit, decentiſſima quoque corporis ſpecie fingere conſuevit, θεοειδεῖς, καὶ θεῷ ἰκέλους, id eſt, divina ſpecie, & Deo ſimiles, eos identidem appellans. Therſitæ vero, ut mentẽ ignavam ac degenerem, ita corpus ad portentum uſq; deforme, affinxit. φολκὸς ἔην, χωλὸς δ' ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω κυρτὼ ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε, αὐτὰρ ὕπερθε φοξὸς ἔην κεφαλὴν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη. Quod Maro noſter, ut Homeri pleraq; alia, ita hoc quoque, diligenter eſt æmulatus, in Ænea, Iulo, Eurialo, multiſque aliis. Quin & Socrates, philoſophorum non ſapientiſſimus modo, verum etiam incorruptiſſimus, in Phædro Platonis, ſubobſcure quidem, ſed nimis quam eleganter,

Socrates.

ter,

ter, innuit, bonam corporis figuram, bonæ mentis aut argumentum eſſe, aut certe adjumentum: illud pulchri equi, hanc equitis ſub nomine, depingens ac denotans. Poſtremo & Ariſtoteles ipſe de corporis & vultus indiciis, pectoris habitum conjiciendum exiſtimavit. Idem carnium mollitudinem, ingenii neutiquam duri judicavit ſignum. Poſtremo fides his deſit auctoribus, niſi & hiſtoriographorum conſenſu teſtatiſſimum eſt, Pythagoram, Scipionem Africanum, cumque his innumerabileis, qui, ob divinas quaſdam animi dotes, pluſquã homines crediti ſunt, venuſta decentique forma fuiſſe. Adeo videlicet cognatæ res ſunt, corpus atque anima, ut alterius habitum altera ſequatur, ac mentis quidem bonitas in ipſa cutis ſpecie reluceat, rurſum corporis habitus divinæ (ut ait Flaccus) auræ particulam viciſſim afficiat, ut quę corpori penitus ſit immerſa, illudque, ei illigata, velut oſtream, cir-

Ariſtoteles ex indiciis corporis mentem conijcit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

cumferat. Nam hęc eſt una ex pinguibus illis Socratis ſimilitudinibus, in quas jocatur Alcibiades. Sed vereor ne de forma nimis multa. Quamquam ego nequaquam aut corporis dotes, aut ingenii felicitatem ſic effero, ut vel eos, quibus hæc parcius obtigerunt, à virtutis ſtudio deterream, vel puero tibi pueriliter blandiar. Quinimmo utroſque, non ad Narciſſi fonticulum, ſed ad Socratis ſpeculum, adduco. Ut & illi hoc acrius excolendo animo ſtudeant, quo minus naturæ dotibus adjuvantur. Tuque cogites, quam indignum flagitium, quamque abſurdum futurum ſit, ſi in tam venuſto corpore mentem invenuſtam atque incultam eſſe patiare; ac ſub cute nitida, carie ſituque ſqualeat animus: tum, ſi commiſeris, ut, cum tibi natura viliſſimam tui partem expoliverit, tu immortalē tui portionem negligas honeſtis ſtudiis excolere. Denique nihil iſto monſtro puta eſſe monſtroſius,
quam

quam in delicato ſcriniolo ἄνθρακας (ut Gręci dicunt) θησαυρὸν, &, ſi magis Cynice dicendum, in gemmata pyxidula cœnum, aut ſiquid cœno ſpurcius. Proinde, mi Adolphe, ne laudari quidem te puta, ubi quiſpiam formoſum te, aut generoſum, aut bene ingeniatum, prædicat. Veriſſima enim & mordicus tenenda Epicteti ſententia, (ſi tamen ſenem tam Stoicum aulicæ ferent auriculæ) prorſus extra nos eſſe, nihilq; quicquam ad nos pertinere, quæcunq; à fortuna vel dari poſſunt, vel eripi. Nondum igitur Adolphum ipſum laudavimus; Dei modo gratuitam in te benignitatem retulimus, non imputandam niſi ad fœnus accommodaris. Porro reliquæ virtutes, quæ proprie ad hominis laudẽ pertinent, ne poſſint quidem adhuc in ætate tam tenella citra gnathoniſmum laudari. Tametſi tempeſtivum earum proventum à tuo expectamus autumno. Neque falles, opinor, expectantes; quandoquidẽ iſto tam

floru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

florulento vere nos in ſpem amplissimam erigis. Jamjam enim ceu gravidæ turgent in palmite gemmæ. Jam nunc, admodum adhuc puer, quaſi gemini decoris ſpecimen edis: puta, tum animi paterni, belli paciſque artibus juxta præſtantis: tum materni ingenii; in cujus ſe mores nihil habere juris, ipſa quoque fortuna miratur. Et illum quidem militiæ decora, atque ardens evexit ad æthera virtus. Hæc autem, rariſſimo prorſus exemplo, cum fœmineo ſexu maſculum animi robur; cum ſummis vitæ deliciis (quas illius fortuna, non animus, poſtulat) continentiã incredibilem; cum eximia nobilitate, ſuperbiſſimiſque ſtemmatis, modeſtiam & comitatem prope pluſquam plebeiam; denique (ut ſemel complectar) cum aula Chriſtum, copulavit. Utrumque igitur parentem, Adolphe, alterum invictiſſimum, alteram integerrimam modeſtiſſimamque, jam ſpe quadã ita refers, ut ſimul & Mavortiis ſtu-

diis

diis capiaris, neque à Muſarum literario otio abhorreas; poſſiſque ad utrumque juxta natus ac ſculptus videri, καὶ τὸν βίον πρακτικὸν, quem præfert Dicearchus, καὶ τὸν θεωρητικὸν, qui Theophraſtum magis delectat. Et hunc quidem tum priorem, tum feliciorem, in politia ſua putat Plato; ad illum tamen vel vi retrahendum ſapientem, publicæ utilitatis nomine. Sed privato, ſibique viventi, liberum eſto, utrum malit ſequi. Principi certe, qui patriæ, non ſibi, naſcitur, neutrum oportet deeſſe. Et utrumque Homerus Ulyſſi, Vergilius Æneę, tribuit: alterum, dum eos diuturnis erroribus, variiſq; caſibus, exercent; dum mediis bellorum miſcent tumultibus: alterum, dum ad inferos deducunt. Eodem arbitror pertinere, quod Plato in iis, quos obeundæ Reip. deſtinavit, moderatū quendam & medium mentis habitum requirit, qui neque ad ferocitatem uſque concitatus ſit, neq; ad ignaviam abjectus. Eam vero è duabus

Medium mentis habitum requirit Reſp.

inter

inter ſe pugnantibus rebus, muſica, gymnaſticaque, conflari cenſet oportere. Hunc nimirum in te videor mihi conſpicere, cum mediã quandam indolem intueor, è paterna avitaque animi ſublimitate, atque è matris pietate, manſuetudineque temperatam. Etenim, quod jam nunc manuſculis iſtis Pegaſi ferocientis habenas, non minus ſcite quam animoſe, moderaris; & immanis belua, cujus corpuſculi ſarcinulam vix ſentit, ejus tamen & arte, & animo, concitatur, ſiſtitur, in gyrum circumagitur, ad ſaltum extimulatur, ad gradarium inceſſum ſtringitur, ad ſucculſarium tripudium admittitur; quod nunc æquore campi præcipiti volare curſu, nunc ardua ſcandere, nunc per præcipitia decurrere cogitur, ac puerilis ſiniſtellæ nutibus omnibus paret; quod in tenera iſta fronte ſublucet neſcio quid auguſtum atque heroicę majeſtatis; quod vixdum puer, nihil tamen habes puerile; quod jam ar-

cu,

cu, quod curſu, quod palęſtra, nulli cedis æqualium; paternæ avitæque virtutis ſimulachrum agnoſco. Rurſum, ubi te tanquam aliis oculis contemplor εἰς πόδας ἐκ κεφαλῆς, atque animadverto, quam nihil quidem in te non futuro principe dignũ, id eſt, nihil humile, nihil ſtupidum, nihil ingeneroſum, at è regione nihil feroculum, nihil arrogans, nihil minax, nihil inſolens, ſed oculi non licentes quidem illi, at neque rurſum truces, verum amici: frons, neque dura, neque improba, ſed alacris & vivida: vultus comis, & gratiarum plenus, os verecundum, malæ decentiſſimo pudore ſemperque parato purpuriſſo tinctæ, ſermo modeſtus & rarus, geſtus compoſiti: tum quam pius in parentem, in avum reverens, erga præceptorem obſervans, quam inter æquales obſequens, quam non imperioſus, aut moroſus in miniſtros, quam in neminem procax: In ſumma, cum conſidero, nihil in te deprehendi, quod aulæ,

Medius habitus pueri Adolphi.

Bonæ indolis exemplum.

quod

quod fortunæ tuæ mores ſapiat; matris optimę imaginem (ut Plautine dicam) ipſiſſimam videor intueri. Et ſunt iſta quidem ad præſentem ætatis tuæ laudem magna; ad expectationem vero, & quaſi prædivinationem futurorum, maxima. Illud autem ſpem de te noſtram vel maxime confirmat, quod præter iſtam naturæ bonitatẽ, domi contigit habere utriuſque virtutis magiſtros egregios: bellicæ quidem, avum tuum; in quo viro nihil eorum deſideres, quæ ſolent à fortiſſimo duce requiri: philoſophiæ vero, ac veluti muſices illius Platonicæ, Jacobum Battum, Deũ immortalem, quam rara doctrina, quam eximia vitæ totius innocentia, quam ſingulari facundia virum? Quid jam ſit, quod ſuis de te votis patria non audeat promittere, poſteaquam tam felici indoli tam egregius formator contigit? Contigit autem non jam exoleto, parumque per ætatem tractabili; id quod pleriſque ſolet accide-

Jacobus Battus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

re; ſed, quemadmodum Phœnix ille Homericus Achilli, puello adhuc, peneque infantulo, datus eſt, διδασκέμεναι τάδε πάντα, Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων. Itidem tuam infantiam, vixdum à lacte depulſam, ſtatim Battus excepit, nutricandi munus cum nutricibus ex æquo partitus, ut illę corpuſculum tuum curarent, hic animum fingeret: videlicet hoc jam tum agente matre, ut ipſo prope cum lacte auriculis tenellis pręclara illa ſapientum dogmata inſtillaret, mentiſque tuæ recentem teſtulam, cujus odorem in omnem uſque vitam eſſet redditura, Philoſophiæ balſamo imbueret: neque linguam iſtam ſineret vulgari ſtribligine pollui; ſed puriſſimo Muſarum irrigaret ſucco, ac pectuſculum iſtud, rude adhuc, & in quemvis habitum ſequax, præceptis formaret amicis. Nam ad virtutis inſtitutionem, ut aliqua ſera ſit ætas, nulla certe non matura eſt. Hæc alius aut præteriret: aut ſummis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

vix digitis attingenda putaret. Ego vero vel ſola commemoranda duco: ut in quibus veræ felicitatis puppis & prora, quod aiunt, ſit homini. Siquidem natalium ſplendore, reliquiſque fortunæ muneribus, non pauci te mortales, vel æquant, vel ſuperant. Hæc tua propria pene felicitas eſt, & haud ſcio an cum ullo noſtratium principum communis, quod rudis adhuc in eum incidiſti virum, qui mentis tuæ vacuam tabellam caſtis ac ſalutaribus occupare poſſit opinionibus. Poſſit autē, quia doctiſſimus: velit, quia optimus: efficiat, quia diligentiſſimus: quique te, veluti præſens Mercurius, moly quodam efficaciſſimo, id eſt, optimis rationibus, contra aulicorum illecebras, & voces quorundā moribus peſtilentiores, tanquam contra Circes pocula, præmuniat. Rara profecto noſtris in terris avis homo non trivialiter eruditus: Rarior autem, qui moribus ſit uſquequaque ſanctis & inculpatis: Rariſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

iſſima porro ac plane phœnicis
nſtar, qui cum exquiſita doctrina
ummam morum innocentiam co-
ularit. Quibus omnibus ſic abſo-
utus tibi contigit, ut non verear
ſſeverare, neque Achilli Phœni-
em, neque Dionyſio Platonem,
eque Alcibiadi Socratem, neque
Alexandro Ariſtotelem, neq; Ne-
oni Senecam, pari felicitate conti-
giſſe. Quanquam iſto nomine, non
am fortunę, quam parentibus, de-
ere te puto, quorum prudenti
electu talis adſcitus eſt. Alioqui
vel una hæc felicitas optanda ma-
gnatibus, qua ſola fere carēt. Quid
autem retulit bene natum fuiſſe,
niſi & bene inſtituaris? Princeps
autem non temere inſtituitur ad
virtutem, niſi tum cœperit, cum ſe
nondum eſſe principem intelligit.
Quod recte reputans Philippus il-
le, Macedonum tyrannus, vir mul-
tis modis laudatus, ſibi magnope-
re gratulabatur, egregieque vide-
batur fortunatus, quod id tempo-
ris filium ſuſcepiſſet, quo vir ſum-
mus

mus Ariſtoteles philoſophiam doceret, unus ex omnibus dignus, cui tantum alumnum in gremium traderet. Ego vero, fortunatiſſime Adolphe, tibi non impendio graculer? qui quidem domi aſſidue videas, audias, totumque ac proprium poſſideas ejuſmodi moderatorem, in quo non vel mores eruditione, vel eruditionem moribus, vel vitia quædam virtutibus compenſes, ſed quem citra delectum ullum, totum ac tuto poſſis effingere. Cujus doctrinam ſi quis contempletur, quid rarius? ſi vitam, quid incorruptius? ſi facundiam, quid admirabilius? ſi feſtivitatem, quid amabilius? Legis identidem in poëtarum literis, Adolphe, Phœbum aurata cithara inſignem. Legis Orphea, fidibus canoris & feras, & quercus, & ſaxa denique moventem. Legis Minervam, ingeniorum & artium principem. Legis caduceatorem Mercurium efficaci virga potentem. Legis novem illas ſorores, ſtudio-

Jacobus Battus.

rum

um atque elegantioris literaturæ
ræſides. Tum Charites, comi-
atis atque humanitatis auctores.
Heliconia tempe, fontem voca-
em. Denique legis & Pithonem
eam, quam Latini Suadelam no-
ninant. An tu iſta deliria & ni-
ili voces exiſtimas eſſe? res ſunt
nprimis egregiæ, quas omnes u-
o in Batto tibi ſpectare licet, ne-
ue ſpectare modo, verum etiam
rui. Etenim quid, quæſo te, o-
nnino aliud vox illa hominis dul-
is ac tinnula, citraque omnem a-
peritatem eminus etiam aures fe-
iens, niſi Phœbea quædam citha-
a, aureis fidibus divinũ quiddam
nſonans? Quis eſt autem ingenio
ſque adeo ſtupido, fero, ſaxeo-
ue, quem Battica ſuaviloquen-
a, & vel Neſtorea illa mellitior,
on excitet, non emolliat, non e-
omet? Age vero quid illa è pecto-
s candidiſſimi venis tam facile
rofluens, ſemper pura, ſemper
erſpicua, ſemper exuberans ora-
io, niſi Caſtalii fontis perennis
quædam

quædam ſcatebra? Eam dũ tu, una cum æqualium tuorum grege, aſſidue auribus imbibis, & ſermone conſueſcis exprimere, nonne, quaſi pota, vocales loquaculoſque facit & alios? Porro autem cum ſic eruditione docet audientem, ſic acumine cogit, ſic varietate delectat, quis non quaſi præſens Minervæ numen agnoſcat? Quid autem, quoties feſtiviſſimis illis ſuis ac ſalſiſſimis iocis omnium animos mire demulcet atque exhilarat, nonne Veneres omnes, omnes Charites de loquentis ore ſcatere tibi videntur? Cum, inaudita quadam arte, omnium ſeſe moribus attemperat, in quemvis affectum, quoſcunque libuit, rapit, nonne Mercuriale quiddam refert? In hujus profecto unius labiis Pitho illa flexanima, ſeſſitare videtur. Cum eo vivere ac ſermones miſcere, nihil aliud eſt, quam, in Parnaſſi nemoribus inambulare. Denique muſarum chorum non deſiderabit, quiſquis Cyclopædiam illam

omnium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

omnium diſciplinarum anſulis abſolutam, in eo perſpexerit. Quis non vel hominem, iſtiuſmodi propter literas, vel literas propter hominem, mirari, amare, colere incipiat? Erres, mihi crede, vehementer, atque adeo nimium ingrate facias, niſi iſtam felicitatis tuę partem vel præcipuo calculo numeraris, quæ regibus etiam opulentiſſimis non raro non contigit. Et ô Deum immortalem, quid æque, immo quid aliud ad principum felicitatem pertinet, quam ut ipſi de ſuopte pectore, non de aliorum ſententiis diſcant ſapere, & ea pueri à bonis ac doctis viris hauriant, quæ grandes non ſint ab aſſentatoribus audituri. At nondum equidem ſtatui, tu ne iſto tali formatore, an te ille tali alumno fortunatior? Quanquam uterque altero beatiſſimi mihi videmini, proque meo in utrumque amore, tum ille de te, tum tibi de illo gratulor: tibi quod feliciſſimo ingenii tui ſolo tantus cultor contigerit;

Bonus præceptor.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

illi quod aliquando nactus eſt ma-
teriam dignam in qua ſingularis
artifex nervos intendat ſuos. Id-
que adeo non vobis tantum, ve-
rum & literis ipſis publicitus gra-
tulandum cenſeo, poſteaquam tan-
dem non Enniis, Plautis, Cæciliis,
ſed & ab his cœperunt coli tracta-
rique, à quibus, ſiquid attulerint
ſplendoris, cum fœnore recipiant.
Quæ ſi in obſcurum quempiam
inciderint, etiamſi plæclaræ ſint,
tamen neſcio quomodo auctorum
humilitate, ceu fumo, obſcuran-
tur. In tui vero ſimilibus, etiam
mediocres, mirum quam eluceant,
dum viciſſim & doctrina fortunã,
& fortuna doctrinam illuſtrat. Ipſę
itaque literæ mihi gaudio geſtire
videntur. Videre jam videor ſoro-
res illas Heliconias ſibi plaudere,
te dulciſſimum alumnum certatim
ſinu rapere, exoſculari, complecti;
cum tu fortunatis iſtis articulis
calamum per æquor chartaceum
ductitas; dum blæſa ac vixdum
firma lingula Gręcæ pariter ac La-
tinæ

tinæ linguæ verba meditatis; dum formoſulo iſto & generoſo ore, ac vocula amabili, jam nunc orationem & liberam pronuncias, & numeroſam modularis. Macte indole puer, Deum optimum maximumque precor, ut iſtam mentem, iſtos egregios impetus, ſervet fortunetque; velitque quaſi jam herbeſcentem virtutem tuam, ſui ſideris afflatu, ad maturam ſegetem provehere; ut idem auctor ſimul & ætatis, & honeſti propoſiti, incrementa felicia largiatur; ne videlicet (quod in aliis fere conſpicimus, in te abominamur) de iſtis tuarum virtutum quaſi cunabulis, velut Adonidis hortorum deliciis, brevi & inani voluptate deliniti videamur. Cave ne tibi tua felicitas ſecuritatem adducat. Nam etiamſi ſic omnibus naturæ fortunæque dotibus ſis locupletatus, ut vel Pandoram ipſam præcurras, nihil tamen actum putem, niſi ad eas commoditates par acceſſerit induſtria. Quę quidem ut ſine illis pene

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

manca eſt, ita illæ, hac deſtitutæ, prorſus otioſæ ſunt, ſi negliglas: pernicioſę, ſi inſoleſcas: mortiferę, ſi abutaris. Et, ſi, quicquid poſſunt ignes illi cœleſtes cum proſperrimi ſunt, id omne in te unum contulerint, ſi Rhamnuſia illa vel totum cornu ſuum in te ſemel effuderit, maximam bonæ mentis partem ipſe tibi præſtes neceſſe eſt. Quare fac, manibus pedibuſque huc annitare, ut te iſtis dotibus parem reddas, parem votis tuorum, parem imaginibus majorum, parem curis optimi præceptoris. Etenim cum omnia tam benigne ſuppetant, non poterit tibi, non ſummo cum dedecore, deeſſe. Proinde ut in bene cœptis conſtanter pergas, Adolphe, non deſinam Homericum illud tibi ad aures occinere. Cur autem non Græce potius; quandoquidem tu etiam nunc Græce meditaris?

Καί συ, φίλος, (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε
μέγαν τε,)
Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τις σὲ καὶ ὀψιγόνων ἐϋ εἴπῃ.

Et

Et quoniam (ut ſæpius diximus) omnia ad perfectam laudẽ adſunt adjumenta, φέρον ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ, facito ut & illud ejuſdem poëtæ verum ſit, τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνον. Quodſi feceris, futurum confido, ut tu generi, patriæ, tuiſque omnibus, per literas, & literis invicem per tuam fortunam, ingens ſis tum decus, tum pręſidium allaturus. Illud addam in fine, quod velim animo tuo quam penitiſſime inſideat, ut perſuaſiſſimum tibi habeas, nihil tam generoſis ac bene natis dignum, quam pietatem. Non temere moneo. Compertum enim habeo, in aulis eſſe nonnullos, qui nec ſentire verentur, nec dicere pudet, Chriſti doctrinam nihil quicquam ad proceres attinere, ſed ſacrificis ac monachis eſſe relinquendam. Ad horum exitiales incantationes obturatis auribus, quo te mater, quo Battus vocat, ſequere. Et ut jam nunc cum literariis rudimentis Chriſtum incipias imbibere,

Chriſti doctrina etiam ad proceres pertinet.

 mitto

mitto tibi precationes aliquot, quas, matris rogatu, Batto hortatore, conſcripſi, ſed tibi. Eoque ſermonis figuram nonnihil ad tuos annos attemperavimus. Quibus ſi diligenter uteris, ſimul & orationem tuam feceris meliorem, & militares illas precatiunculas, quibus aulicum genus plerumque delectatur, non indoctiſſimas modo, ſed & ſuperſtitioſiſſimas, contempſeris. Vale. E Luteria. Anno à Chriſto nato milleſimo duodequingenteſimo.

DESI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERII ERASMI,
Roterodami,

LIBER
De præparatione ad mortem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERIUS ERASMUS, ROTERODAMUS,

Clariſſimo viro domino Thomæ, comiti Wiltisheriæ & Ormaniæ,

S. D.

AD ipſum Chriſtianæ philoſophiæ colophonem me vocas, vir clariſſime, ſed pietatis ſtudio quam fortunæ ornamentis clarior: dum adhortaris, ut ſuperioribus addam brevem commentarium, quomodo ſe quiſq; ad mortem præparare debeat. Hic eſt enim extremus humanæ vitæ, veluti fabulæ, actus, unde pendet vel æterna felicitas hominis, vel æternum exitium. Hic eſt ſupremus cum hoſte conflictus, à quo Chriſti miles ſempiternum expectat triumphum ſi vicerit, ſempiternam ignominiam ſi victus fuerit. Equidem in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

hoc negotio jamdudum totus eram, quum adhortatio tua mihi veluti calcar acceſſit currenti. Quanquam tum quidem uni mihi philoſophabar. Sed tua pietas cupit, ut hic quoque fructus per nos fiat multorum communis. Vtinam Domini benignitas largiatur ſanctiſſimis votis tuis meoque conatui felicem eventum: Ego certe non reluctabor illius voluntati; cujus inſtinctu hoc meum obſequium abs te poſtulari arbitror. Vale. Apud Friburgum Briſgoæ, calendis Decembribus, anno milleſimo quingenteſimo trigeſimotertio.

DESI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERII ERASMI, Roterodami, LIBER,

Quomodo ſe quiſque debeat præparare ad mortem.

OMnium terribilium rerum maxime terribilis eſt mors, ait quidam magni nominis philoſophus. Ariſtoteles. Qui non audierat cœleſtem illum philoſophum, qui nos docuit, non verbis tantum, ſed evidentibus etiam exemplis, hominem morte corporis non perire, ſed diſtrahi: animam velut è moleſtiſſimo carcere educi in beatam requiem; corpus item aliquando ad gloriæ ſocietatem revicturum. Non audierat illud ἀξίωμα ſpiritus: Beati mortui qui in Domino moriuntur. Apoc. 14. Non audierat Pau-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

lum lamentantem, ac ſuſpirantem, Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.
Philip. 1. Et, Mihi vivere Chriſtus eſt, mori lucrum. Sed mirandum non eſt, ſi qui credunt, totum hominem morte perire; nec habent hanc ſpem, quam ſola in Chriſtum fides nobis porrigit, quum aliorum mortem deplorant, tum ſuam horrent atque abominantur. Illud potius mirandum, tam multos eſſe mei ſimiles, qui, quum univerſam philoſophiam Chriſtianam & didicerint & profiteantur, tamen ſic expaveſcunt mortem, quaſi aut credant, nihil hominis ſupereſſe ab exhalata anima, aut Chriſti promiſſis diffidant, aut de ſe prorſus deſperent; quorum primum eſt Sardanapalicorum, alterum incredulorum, tertium Dei miſericordiam ignorantium. Hac in parte ſimiles videntur gentibus quæ Deũ ignorant. Deum enim ignorat, qui neſcit, illum eſſe infinitæ miſericordiæ. Illud extra controverſiam eſt, quod hominum vulgus

gus ſic expaveſcit ad mortis recordationem, id partim ab infirmitate fidei proficiſci, partim ab amore rerum mundanarum. Neſcit trepidare qui cum Apoſtolo plena fiducia dicit, Sive vivimus, Domino Rom. 14. vivimus; ſive morimur, Domino morimur. Itaque ſive vivimus, ſive morimur, Domini ſumus. Quod autem Dominus ſemel in ſuam tutelam recepit, perire non poteſt. Hinc illa prophetica vox imperterritæ mentis teſtis: Si ambulavero Pſal. 22. medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Neque enim Dominus fidelis unquam deſerit, qui ſe totos in illius fidem tradiderunt, ſed cuſtodit eos ut pupillam oculi ſui. Siquidem ille dominus vitæ eſt pariter ac mortis; cui nihil eſt mortuum, ſed vivunt omnia, quæ ipſi per fidem adhærent. Ex fidei imbecillitate naſcitur amor commodorum temporalium. Nam ſi toto pectore crederemus; quæ Deus promiſit nobis per filium ſuum Jeſum, facile

vile-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

vileſcerent omnia hujus vitæ oblectamenta; ac mors, quæ ad illa, moleſto quidem illo, ſed brevi trajectu, tranſmittit, minus eſſet formidabilis. Clamat ille ſapiens Hebræus: O mors, quam amara eſt memoria tua. Sed quid addit? Homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis. Non ait, Habenti divitias: nam multi homines pii poſſederunt divitias: ſed, in his acquieſcenti. Quod de facultatibus dictum eſt, idem ſentiendum de honoribus, voluptatibus, uxore, liberis, cognatis, amicis, de forma, juventute, bona valetudine, breviter de commodorum omni genere, quæ mors piis ſimul ac impiis eripit. Quo impenſius aliquid diligimus, hoc gravatius ab illo divellimur. Si quid mirabere, pones Invitus: ait quidam abſque Chriſto ſapiens. Miratur autem hæc temporaria quiſquis in illis conquieſcit, tanquam propriis perpetuiſque bonis, quum hęc omnia commodaticia ſint ac momentanea, non

Horatius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

non tantum æquo animo, verum & cum gratiarum actione ponenda, quotieſcunque repetit is qui dedit. Nam in hujus mundi bonis cõquieſcere, frui eſt, quibus oportuit uti, atque hoc ipſum etiam obiter, ac velut in tranſitu. Quemadmodum admonet Apoſtolus Corinthios: Reliquum eſt, fratres, ut, 1 Cor. 4.
qui habent uxores, tanquam non habentes ſint; & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non poſſidentes; & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Præterit enim figura hujus mundi. Viatores ſumus in hoc mundo, non habitatores: in diverſoriis, aut (ut melius dicam) in tabernaculis peregrinamur, non in patria vivimus. Tota hæc vita nihil aliud eſt quam curſus ad mortem, iſque perbrevis: ſed mors janua eſt æternæ vitæ. Apud Judęos, quoniam contractus ad certum diem finiebantur ex legis præſcripto, quo temporis inter-

tervallum erat brevius, hoc levior erat rerum indicatura. Quanto igitur viliora nobis eſſe debent hæc omnia momentanea, tot caſibus obnoxia, quæ ut nullus caſus aderipiat, certe mors omnibus adimit omnia. Adde huc, quod, qui currunt in ſtadio, vident quantum ſpatii à tergo reliquerint, quantum ſuperſit ad metam. Et olim, qui Iubilæum expectabant, ſciebant quamdiu liceret frui rebus emptis. At nemo mortalium eſt, qui certo norit, ſe poſtridie victurum: currimus, ſed mortem habentes in pedibus, imo toto corpore nobiſcum circunferentes. Vitam gratis accepimus à Domino, ſed hac lege, ut omni momento reddamus repoſcenti. Iam, ut contingat ſenectus, quæ quam paucis contingat, nullus ignorat: quid eſt, per Deum immortalem, tota hominis ætas, niſi breviſſimum ſtadium, in quo velimus nolimus aſſidue currimus, ſive dormiamus, ſive vigilemus, ſive deliciemur, ſive diſcruciemur?

ciemur? Rapit nos torrentis in morem perpetuus ſeculorum curſus, etiamſi nobis aut aliis videamur conquieſcere. Ergo ſi pretia rerum mundanarũ brevitate temporis æſtimemus, viliſſima ſint oportet, quæ nec horam habent certam. Quæ vero parvi æſtimamus, ab iis facile divellimur. Quẽadmodum, qui domi non agunt, ſed peregrinantur, ſiquid in diverſoriis aut in via commodi ſeſe obtulerit, non admodum adjiciunt animũ, quippe mox relicturi quod delectat: ſi quid incommodi, facile perferunt, ſic cogitantes, Hic prandeo, alibi cœnaturus. Quæ videntur, inquit Paulus, temporaria ſunt: quæ non videntur, æterna. Atque hæc eſt magna Chriſtianæ philoſophiæ pars, quæ nos morti præparat, ut, contemplatione rerum ęternarum ac cœleſtium, diſcamus temporariarum ac terrenarum contemptum. Plato totam philoſophiam nihil aliud judicabat, quam meditationem mortis.

Medi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Meditationem autem dixit, præparationem ac velut exercitationem ad mortem; non aliter quam tiro, cum hoſte depugnaturus, ad palum exercet ſeſe. Quo dicto nihil ſalubrius, ſiquidem à philoſopho philoſophice dictum ſenſu Chriſtiano Chriſtiani accipiamus. Neque enim contemplatio mathematicarum formarum à materiis abſtractarum, aut idearum Platonicarum imaginatio, præſtat, ut bene moriamur: ſed ſi fidei oculis ſubinde ſpeculemur omnem humanum ſenſum excedentia bona, quæ Deus per filium ſuum Jeſum promiſit ipſi fidentibus; & mala, quæ incredulis & inobedientibus eſt comminatus. Hæc deterrebunt à peccando, illa provocabunt ad bene agendũ. Eſt quidem æterna veritas in quibuſdam diſciplinis humanis, ſed quæ nemini conciliat veram beatitudinem. Hic æternus eſt qui promiſit, ęternus per quem promiſit, æterna ſunt quæ promittit, æternam felicitatem

adfe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

adferunt cum fide amplectentibus, æternam infelicitatem negligentibus. Hæc meditatio mortis, eſt vera vitę meditatio. Nec ſolum hoc præſtat, quod pollicetur philoſophus, ut anima minus gravate demigret è corporis domicilio, verum etiam ut cum alacritate ſpiritus, velut ex obſcuro moleſtoque carcere, geſtiens exiliat in beatam libertatem, ac lucem illam vere amabilem quæ noctem neſcit. Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, ac terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. Sap. 9. Eoque clamat divinus ille citharœdus, Educ de carcere animam meam, ut confiteatur nomini tuo, Domine. Summa felicitatis humanæ eſt, contemplari & laudare conditorem, redemptorem, & gubernatorem ſuum. Ad hunc enim finem conditus eſt homo. Hanc felicitatem hominis frequenter interpellat hujus corpuſculi, quod circumferimus, imbecillitas, tot neceſſitatibus, tot

malis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

malis, tot periculis obnoxii. Iti-
Rom. 7. dem & beatus Paulus, gravatus carneo tabernaculo, miſerabiliter ingemiſcens, clamat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hoc? Vidit enim, ſumme beatos eſſe, qui habitarent in domo Domini, laudantes illum in ſecula ſeculorum. Sic affecti ſunt homines vere pii, quorum, licet corpora degant in terra, tamen theſaurus, cor, & converſatio in cœlis eſt. Sed paucorum eſt iſta fortitudo: non omnibus datum eſt cum Paulo dicere, Mihi, vivere, Chriſtus eſt; & mori, lucrum. Et, Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto. Nos hanc conſolationem infirmi paramus infirmis: quibus tamen perfectorum exempla veluti ſtimuli ſunt ad robur ſpiritus parandum. Eſt igitur per omnem vitam hæc mortis meditatio exercenda, ac ſubinde excitanda fidei ſcintilla, ut creſcat & corroboretur; cui copulata caritas alliciet ſpem, quæ non pudefacit. Nihil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

autem horum ex nobis habemus, ſed Dei dona ſunt, aſſiduis precibus ac votis ambienda, ſi deſint: ſi adſint, augenda, ut creſcant. Quo fides, caritate ſpeque comitata, eſt firmior, hoc minor eſt trepidatio. Quod enim plerique ſic abhorremus à mentione mortis, maxima ex parte (ut dictum eſt) fidei infirmitas in cauſſa eſt. Atqui de Dei promiſſis oportet eſſe fiduciam multo certiſſimam. Siquidem is eſt unus, qui, natura verax, ſe ipſum abnegare non poteſt. Cui canit Pſaltes ille eximius: In æternum, Domine, permanet verbum tuum; In cœlo & in ſeculum veritas tua. Qui & de ſe ipſo pronuntiat in Euangelio; Cœlum & terra tranſibunt; verba autem mea non tranſibunt. Quid autem promiſit? Promiſit victoriam mortis, victoriam carnis, mundi & ſatanæ; promiſit remiſſionem peccatorum; promiſit centuplum in hoc ſeculo, & vitam æternam in futuro. Sed quomodo promiſit? Per juſticiam no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſtram? Nequaquam; ſed per gratiam fidei, quæ eſt in Chriſtum Ieſum. Quoque ſecuriores eſſemus, prius illud chirographum, quod nobis infeliciter deſcripſerat primus Adam, irritum fecit ac delevit, affigens illud cruci; deditque nobis chirographum gratiæ, quod conſignavit proprio ſanguine, & innumeris prophetarum, Apoſtolorum, martyrum ac virginum teſtimoniis confirmavit, qui ſuo quoque ſanguine ſubſcripſerunt. Subſcripſit & univerſa ſanctorum Eccleſia. Addidit interim & arrhabonem ſpiritus, ne ulla ex parte vacillare poſſit noſtra fiducia. Nec his contenta Dei bonitas; hujus victoriæ exemplum evidens & inſigne dignata eſt omnibus exhibere in filio ſuo unigenito. Quod enim ille vicit, utique membris ſuis vicit, qui ſe totum nobis impendit. Quid enim nos vermiculi poteramus ex nobis? Chriſtus eſt juſtitia noſtra, Chriſtus victoria noſtra, Chriſtus ſpes & ſecuritas noſtra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

noſtra. Chriſtus triumphus & corona noſtra. Ille natus eſt puer; ſed, quod non omiſit Eſaias, nobis natus eſt, nobis datus eſt. Itidem nobis docuit, nobis ſanavit morbos, ejecit dæmones, nobis eſuriit ac ſitiit, nobis contumeliis affectus eſt, nobis ſub mortis tempus angore tædioque vitæ perculſus eſt, nobis ſudavit ſanguinem, nobis vinctus ac cæſus eſt, nobis mortuus eſt ac revixit, denique nobis ſedet ad dexteram patris. Dum omnia mala nobis debita in ſe recepit, ea nobis ſuperanda tradidit; videlicet, jam fractis illorum viribus, ac pro modo afflictionum addito ſpiritus robore. Monſtravit vincendi viam, addit certandi votum, certantibus auxilium ſuppeditat. Sic ille vincit nobis, ſi modo nos in illo maneamus. Maneamus autem per fidem & caritatem. Si quis requirat, ubinam extet hoc chirographum, quod nos ſecuros reddat? In ſcripturis Canonicis; in quibus legimus ver-

ba

ba Dei, non hominum. His non minus habendum eſt fidei, quam ſi Deus illa tibi proprio fuiſſet ore proloquutus. Auſim dicere, & aliquanto amplius. Nam ſi Deus per creatam aliquam ſpeciem tibi loqueretur, fortaſſis quorundam piorum hominum exemplo ſubhæſitares, nunquid fuci lateret in imagine. At iſtam hæſitationem omnem nobis penitus exemit Eccleſiæ catholicæ perpetuus conſenſus. In hoc ergo chirographo per omnem vitam philoſophari, optima ad mortem præparatio eſt.
Rom. 15. Quemadmodum ait Apoſtolus, Ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus. Rurſus, ſi quis quærat, quomodo & quando Chriſtus hæc devicit? Carnem devicit. Ac vincendi rationem oſtendit, quum, juxta naturam aſſumptam mortem exhorreſcens, ait patri: Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Et alibi de ſe teſtatur, Non veni ut facerem voluntatem meam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

meam, ſed ejus qui miſit me. Nihil eſt tam horribile naturæ humanæ, quod auxilio Chriſti non ſuperetur, ſi nos totos committamus ac ſubmittamus voluntati divinæ, & in graviſſimis afflictionum procellis ſemper illud optimi ſenis ac laudatiſſimi regis habeamus in animo: Dominus eſt; faciat quod bonum videtur in oculis ipſius Hęc verba magica non ſunt, ſed omnibus incantamentis efficaciora. Quæ quiſquis ex animo pronunciarit, & in hac fiducia perſtiterit, non eſt quod deſperet, etiamſi univerſum malorũ agmen una cum ipſis inferis in unum irruat hominem. Omnipotens eſt qui pugnat pro nobis, quique loquitur in Pſalmo, Cum ipſo ſum in tribulatione; eripiam eum, & glorificabo eum. Quum audis, Cum ipſo: noli tuas vires expendere, ſed auxiliantis potentiam reſpice. Quum audis, Eripiam eum: noli deſpondere animum, ſi diutius urget afflictio. Faciet ille ſine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

dubio quod promiſit, & novit quando expediat te levari malis: Quum audis, Glorificabo eum: certum habeto, te, quemadmodum Chriſto fuiſti conſors crucis, & gloriæ futurum conſortem. Sed quid præceſſerit, Clamavit ad me. Tuum eſt, clamare, & clamare ad Dominum, non ad mundi præſidia, non ad vires ac benefacta tua, ſed ad Dominum, qui ſolus poteſt ab his malis eripere. Nihil hominis natura fragilius; & tamen nemo verbis conſequi valeat, quot, quam atrocibus malis ac terroribus ſit obnoxia. Ut enim omittam fulmina, terræ concuſſiones, maris inundationes, telluris hiatus, bella, latrocinia, homicidia, veneficarum artes: quis percenſeat omnes morborum formas? Et in his quam multi ſunt, tam horrendi, tamque cruciabiles, ut ad ſolam mentionem contremiſcat homo, quod genus ſunt epilepſis, paralyſis, exulceratio veſicæ, phreneſis. Taceo peſti-

lentia-

ſentiarum ſubinde in peius ſeſe adverſus medicorum remedia innovantium crebros incurſus. ut veriſſime dictum ſit illud:

Mille modis lethi miſeros mors una fatigat.

Quei fieri poſſit, ut nos, & corporibus & animis tam infirmi, tam immanibus procellis pares eſſe valeamus? Prorſus actum eſſet de nobis, etiamſi nullum accederet peccatum, niſi dextera Domini ſublevaret imbecillitatem noſtrā. Supereſt mundus, non mediocre certamen afferens piis. Mundum autem appello veterem hominem cum actibus & concupiſcentiis ſuis. Tametſi mundi nomine non abſurde poſſis accipere homines huic mundo deditos, qui nunquam deſierunt, nec unquam deſinent ſumma vi belligerari adverſus Chriſtum & hujus diſcipulos. Verum ad hoc certamen animat nos Dominus, dicens: Confidite, ego vici mundum. Quam autem ille fuerit alienus à mundanarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

rerum concupiſcentia, declarat, quum ait: Filius hominis non habet ubi reclinet caput ſuum. Nam in eo quiſque reclinat caput, in quo conquieſcit animus, ac velut indormiſcit. Quam autem violentus & improbus ſit hic mundus, norunt qui ſerio conantur pie vivere in Chriſto Jeſu. Concupiſcentias noſtras in ſe recepit, ſed non aliter, quam recepit peccatum, pro nobis dependens ſupplicium, quod noſtris affectibus & actibus debebatur. Ceterum quicquid hic mundus habet machinarum, id totum expedivit in Dominum, probra, infamiam, inſidias, potentiam, cruciatus, mortes. Quid non fecit mundus, ut Chriſti nomen funditus extingueret? Et ecce vivit ac floret in cœlo pariter & in terra. Vicit autem Dominus, non ut dormitaremus, ſed ne deſperaremus. Hoſtem nobis tradidit non omnino mortuum, ſed fractum ac vincibilem, quo nobis per certamen parata eſſet corona gloriæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

loriæ. Si quæras, quomodo vin-
atur mundus, Joannes, intimus
Chriſti diſcipulus, docet: Hæc eſt, 1 Ioa.5.
nquit, victoria quæ vincit mun-
um, fides veſtra. Certa igitur fi-
eliter, omni fiducia conjecta in
Dominum: nec dubita, quin illius
uſpiciis præſidiiſque victor ſis e-
aſurus. Reſtat peccatum, in quo
nfeliciter nati ſumus, & in quod
oſt baptiſmum infelicius revo-
uti; pondus grave, quippe corpus
t animum demergens in tartara.
Hoc quoque onus, nobis impor-
abile, Dominus in ſe dignatus eſt
ecipere. Quemadmodum prædi-
erat Eſaias; Diſcliplina pacis no- Eſa.53.
træ ſuper eum, & livore ejus ſana-
i ſumus. Item Apoſtolus: Eum,
qui peccatum non fecit, pro nobis
eccatum fecit, ut nos efficeremur
uſticia Dei in ipſo. Peccatum una
es eſt quæ inimicicias gignit inter
Deum & hominem, quemadmo-
um teſtatur Eſaias. At miſeri-
ors pater, quum nulla reperire-
ur ſatis efficax hoſtia ad abolen-

da ſcelera generis humani, miſit filium ſuum, agnum expertem omnis maculæ, hac vere pura victima mundum reconcilians ſibi. Dixerit hic aliquis: Si per Chriſtum ſublatum eſt peccatum, unde fit, ut omnis mortalium vita peccatis undique ſcateat? Jam enim & de bonis hominibus loquor. Non ſuſtulit in totum peccatum, ſed vires illius fregit, non ut nullum ſit in nobis, ſed ne regnet in nobis, quemadmodum regnat in his, qui non fixerunt ſpei ſuæ ancoram in Domino Ieſu, ac ſerviunt concupiſcentiis ſuis. Eoque Paulus hortatur, ne committamus, ut peccatum regnet in noſtro mortali corpore. Relicta eſt nobis certandi materia; ſed porrecta ſunt arma, quibus muniti ſuperemus. Sic efficimur juſticia Dei, non ex operibus noſtris, ſed ex gratia Dei. Per quem? Per ipſum, quem pro nobis peccatum fecit, & de peccato damnavit peccatum. Reſtat Satanas, & peccati & mortis parens, ac prin-

ceps tenebrarum harum. Cujus potentiam, & malicioſas artes nunquam ceſſantes, horrent filii lucis dum trepidi clamant ad patrem, Ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo. Hic eſt ille tentator & accuſator fratrum, qui, juxta beati Petri ſermonem, circumit tanquam leo rugiens, quærens quem devoret. Verum & hujus aſſultus Dominus tum vicit ipſe, tum vincere nos docuit. Frequenter adortus eſt Dominum. Hoc enim ſubindicat Lucas, quum ait, Et receſſit ab eo ad tempus. Sed ſemper victus diſceſſit. Quomodo victus? Clypeo ſcripturarum repulſus, gladio verbi Dei confoſſus. Ergo, quoties ille nobis ſuggerit quod pugnat cum voluntate divina in ſacris expreſſa voluminibus, verbi divini mucrone confodiatur: atque, exemplo Davidis, quinque limpidiſſimis lapidibus de torrente ſcripturarum collectis dejiciatur. Sed nos, cum hoc Goliath congreſſuri, prius abjiciamus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

arma Saulis. Quæ eſt panoplia ſuperbiæ. Hæc eſt fiducia mundanæ ſapientiæ, confidentia virium ac meritorum noſtrorum, quæ magis onerant quam muniunt. Sufficiat nobis baculus fidei, qui conſolatur ac fulcit nos in hac peregrinatione; & quinque verba, quæ beatus Paulus loquitur in Eccleſia. Si urgeat improbius, audiat, Abi retro, Satana. Iuſtius eſt, obedire Deo ad æternam felicitatem vocanti, quam tibi ad æternum pellicienti exitium. Hic præcipuas parteis agit fides. Unde Petrus: Cui reſiſtite, fortes fide. Crede ſcripturis, ac fiduciam omnem in Chriſto repone; & in manibus eſt victoria. Eſt autem dæmoniorum genus, quod non ejicitur niſi per precationem & jejunium. En habes alia duo tela. Probabile eſt autem, Satanam, quum toties fruſtra fuiſſet adortus Dominum, in cruce omneis admoviſſe machinas, quum videret inſtare mortem. Hic enim eſt extremus conflictus, è cujus eventu,

entu, vel ſperatur æternus triumhus, vel expectatur nota ſempiterna. Ait enim: Venit ad me princeps hujus mundi, & in me nõ invenit quicquam. Nec dubium Ioan. 14.
eſt, quin, quod auſus eſt in Dominum, audeat & in membra Domini. Sed quemadmodum ab ipſo victus eſt, ita per illum vincetur in nobis. Quum enim oppugnat eos in quibus Chriſtus per fidem & caritatem inhabitat, cum ipſo Chriſto bellum gerit; in quo quamdiu perſeveramus, turpius vincetur à nobis, quam ab ipſo Domino ſuperatus eſt. Omnia poſſum, inquit Apoſtolus, in eo qui me corroborat. Satanas, quicum nobis conflictatio eſt, dicitur princeps hujus mundi, non quod ullum jus habeat in ullam partem creaturæ, ſed quod in his quodammodo regnet, qui mundum diligunt. Ceterum qui nos tuetur, Dominus eſt cœli & terræ, qui ſolo nutu plus valet, quam univerſa dæmonum examina cum organis ſuis. Solus

Matth.12. is potuit ingredi domum illius fortis, & ipſo alligato diripere vaſa illius. Quid adhuc ſupereſt tentationum? Mors, mors inquam illa, ad cujus mentionẽ contriſtantur omnia. Hæc nec vi depelli, nec fuga vitari, nec artibus eludi poteſt. Primus naturæ affectus eſt, ut quæque res, quod eſt, tueatur. At mors adverſus hunc naturæ affectum minitatur exitium, hoc deteſtabilior, quod conjunctiſſima dividit. Nulla enim arctior copula quam corporis & animæ. Et hunc horrorem nobis Domini clementia leniit. Primum quod ipſe noſtra cauſa non gravatus eſt mortis horrorem, & mortem ipſam, eamque ignominioſam juxta atque acerbam, in ſe recipere. Neque quenquam ſanctorum, quamlibet inſignium, ab hac immunem eſſe voluit: non Abraham fidelem; non Moſen familiariter dilectum; non David virum ſecundum cor ſuum; non è prophetis quenquam; non Joannem Baptiſtam; de quo

extat magnificum Domini teſti-
monium; non matrem unice di-
lectam; non ſaltem è diſcipulis il-
lum, quem præ ceteris amavit im-
penſe. A primo homine uſque ad
conſummationem mundi ſtatu-
tum eſt omnibus, ſemel mori. Un-
de Græcis dicta μόρος παρὰ τὸ μείρω,
quod omnibus ex æquo ſit diſtri-
buta, regibus, pontificibus, ſatra-
pis æque, ac colonis & mendicis.
Cujus igitur impatientiæ fuerit,
nolle tolerare malum, cum tali-
bus tantis ac tam multis commu-
ne? Tu, quod naturæ, velis nolis,
perſolvendum eſt, refugis cum o-
mnibus ſanctis ſubire? Qui natu-
ra erat immortalis, pro te factus eſt
mortalis. Et tu quum morti ſis
natus, ac toties mortem comme-
rueris, poſtulas unus omnium ha-
beri immortalis? Hic igitur tecum
reputa quot & quales habeas con-
ſortes; & æquiore animo feres
conditionem tuam. Alioqui nihi-
lo verecundius eſt, indignari quod
morituri ſumus, quam ſi indigne-

mur quod nati ſumus, aut quod homines conditi ſumus, non angeli. Hoc eſt primum mortis lenimentum, haudquaquam exiguum. Id fiet efficacius, ſi veram ſubducamus rationem. Qualia ſunt, quæ hic relinquimus. Multos enim diſcruciat mors, tantum intuentes quæ commoda hic relinquant. Tum in mentem veniunt, jucundus ſolis adſpectus, pulcherrima cœli machina, amœna mundi vernantis ſpecies, luſus, convivia, uxor, liberi, domus, horti. Sed aperiendus eſt alter oculus, quo perſpicias, quanto plus malorum hic relinquas quam bonorum, & in his ipſis, quę bona videntur, quantum admixtum ſit calamitatis & amaritudinis. Recurrat memoria per omnes vitæ gradus: quam ſordida conceptio, quam periculoſa geſtatio, quam miſeranda nativitas, quot malis expoſita infantia, quot obnoxia injuriis adoleſcentia, quot vitiis inquinata juventus, quot curis diſtricta virilis ætas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

quam calamitoſa ſenectus:& haud ſcio, an quenquam reperturus ſis tam felici ſorte natum, ut, ſi Deus concedat, iiſdem veſtigiis ab ipſo conceptu per omnem acti temporis ſeriem ad ſenectutem recurrere, iiſdem fruituro bonis, eadem perpeſſuro mala, accepturus ſit conditiodem. Quam igitur inſignis incogitantiæ eſt, tantopere conturbari, quum eſt deponendũ, quod, nobis ſi liceat ab integro repetere, ſimus recuſaturi. Omitto nunc mala, quibus hæc vita ſic eſt involuta, ut quidam ethnici judicarint, nihil à diis, ut illorum more loquar, homini datum beneficentius, quam quod addiderint facultatem abrumpendi vitam quoties viſum fuerit. Et nobilis ille poëta non dubitarit pronuntiare, Nullum eſſe animal homine calamitoſius. Quodſi levis eſt ethnici vatis auctoritas, Eccleſiaſtes ille ſacer non veritus eſt ſcribere, meliorem eſſe diem mortis quam nativitatis. Tantum de malis. Nunc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

de bonis. Subducito rationem, quantum curarum ac moleſtiarum attulerint opes, à quibus nunc divelli non potes. Quanto plus aloës quam mellis attulerit uxor, cujus amore nunc horres mortem. Quantum attulerit ſolicitudinis liberorum educatio, quantum offenſionum ac dedecoris illorum mores. Adde his animum hominis ſemper in peius vergentem. Ut enim non ſit in omnibus, certe in pleriſpue verum eſt illud Auguſtini, Qui major eſt ætate, major eſt iniquitate. Denique pone ad dexteram hujus vitæ commoda, ad lævam incommoda, & expende totius ævi, quod hic agimus, brevitatem. Infantia non ſentitur, adoleſcentia prætervolat aliud agentibus, juventus excipitur variis curis, ſenectus obrepit imprudentibus. Quid autem eſt hæc tota ſumma, niſi punctum ad illam æternitatem? ad quam emigramus, ſiquidem hic pie vixerimus: extrahimur, ſi impie. Harum

rerum ſeria contemplatio non leve remedium eſt adverſus horrorem mortis. Alterum eſt, hoc etiam efficacius, quod Dominus pro te moriens effecit, ut mors, quæ prius erat tranſitus ad inferos, nunc ſit janua cœli, &, quæ olim fuit initium æternorum cruciatuum, nunc ſit aditus cœleſtium gaudiorum; ut jam Chriſto fidentibus mors non ſolum damnoſa non ſit, ſed ſummopere lucrifera. Ac ne qua pars hominis deſideraretur, ipſe, reſurgens cum ſanctis compluribus, fecit nobis certiſſimam ſpem, fore ut corpora reviviſcant in noviſſimo die, jamque glorificata recipiant ſuam quæque hoſpitem animam, ſolatio deinceps futura, non oneri. Sed de morte mox incidet dicendi locus. Ut autem peragamus, quod nunc agimus, ſupereſt his omnibus in unum acervum conflatis terribilius malum: Tartarus, unde negant redire quenquam, abſorbens omnia, nec unquam reddens devorata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

vorata. Hoc eſt barathrum deſperationis, &, ut Apocalypſis loquitur, mors ſecunda. Cogitet quiſque, qualis ſit illa vita, ubi ſummum malorum eſt immortalitas, ubi magna cruciatus pars eſt dæmonum & impiorum hominum ſocietas, ubi ignis nunquam extinguendus, ad quem noſter collatus, mera glacies eſt: adde quod illic incendium eſt minima dolorum portio, qui tamen tanti ſunt, ut ab hominis intellectu comprehendi non poſſint, ſicut nec piorum felicitas. In malis, licet graviſſimis, licet diutinis, aliquid tamen levamenti adfert ſpes, veluti ſtellula quædam procul allucens in denſiſſima caligine: ſed gehenna cum ſummis malis ſummam habet deſperationem. Hujus igitur horror ſuperat omnem horrorem; quem tamen clementiſſimus redemptor, ut nobis mitigaret, in ſeſe recipere dignatus eſt. Quod in horto expavit, & angore extremo ſic correptus eſt, ut ſudaret

ſan-

ſanguinem, noſtræ naturæ erat infirmitas. Quod autem affixus cruci clamat, Deus meus, Deus meus, quur deſeruiſti me? Longe à ſalute mea verba delictorum meorum: videtur gehennæ horrorem animo perſenſiſſe. Quid enim ſupereſt à Deo deſtitutis, niſi extrema deſperatio? Nec mirum videri debet, ſi hanc triſtiſſimam affectionem in ſe recepit, qui peccata omnium in ſe receperat, ut utrunque malum, noſtris viribus inſuperabile, ſua miſericordia redderet ſuperabile? Nec iſta minuunt dignitatem redemptoris, ſed ineffabilem arguunt caritatem erga genus humanum. Sub ejuſdem typo David loquitur in Pſalmis: Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbaverunt me, & præoccupaverunt me laquei mortis. Nos gehennam merueramus; ille innocens expaveſcit pro nobis, quo, ſi ſimilis affectus invadat animum noſtrum ex ſcelerum conſcientia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

vel ex imbecillitate naturæ non abjiciamus noſmet ipſos, ſed in Chriſtum intentis oculis etiam deſperando ſperemus. Deſperet licet caro, deſperet ratio, tamen ex ipſis inferis fides clamet ad Dominum; quemadmodum Ionas, jam deploratus, de ventre ceti clamavit & exauditus eſt. Nam & id commonſtrat Pſalmus, quum protinus adjungit: In tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum clamavi; & exaudivit me de templo ſancto ſuo. Dei templum Eccleſia eſt, hęc eſt arx fidei, urbs fortitudinis noſtrę Sion. Huc ſi quis vel ab extremis inferis intendat clamorem viva adhuc ſcintilla fidei, exauditur. Ergo quum univerſæ vires hominis demerſæ ſunt ad inferos, fides tamen clamet cum beatiſſimo Iob: Etiamſi occidat me, ſperabo in eum. Nam hoc eſt, cum fiduciæ magiſtro Abraham contra ſpem in ſpem credere. Hæc igitur tanta mala Domini bonitas nobis non mitigavit

ac fregit tantum, ut, licet laceſſant ac territent, tamen extinguere non valeant, verumetiam extrema damna nobis vertit in opimum lucrum. Quid enim lædit peccatum adhęrentes Chriſto? Quid? niſi ut, ubi abundavit peccatum, abundet & gratia, & plus diligat cui plus dimiſſum eſt. Quid proficit Satanas, indeſinenter inceſſens membra Chriſti? Quid? niſi quod auget illorum præmia, & illuſtrat coronas. Quin & ea mala, quæ nobis juxta mortalitatis conditionem cũ piis pariter & impiis ſunt communia, redemptoris clementia vertit nobis vel in lucrum, vel in medicinam, quanquam & heic lucrum eſt: in lucrum, ſi à peccatis immunes iſta toleranter ferimus, Domino gratias agentes pro omnibus: in medicinam, ſi quid reſidet in nobis, repurgandum vel ſectione vel uſtura, vel amaro pharmaco. Quo de genere ſunt, morbus, paupertas, ſenectus, orbitas, aliaque innumera, quibus tota

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

hominum vita eſt undique obſita. Hæc ſi nos ad murmur, deſperationem, aut blaſphemiam pertrahunt, Satanæ fiunt inſtrumenta, proque remediis fiunt venena. Sin ob id tantum perferuntur, quia vitari non poſſunt, quo animo complures, qui Chriſtum ignorabant, conſtanter cruciatus ac mortem pertulerunt, naturæ ſunt afflictiones. Sin ea tanquam de manu propicii parentis obedienter atque etiam cum actione gratiarum recipimus, reputantes quanto acerbiora commeruimus, & quam dira Chriſtus innocens paſſus ſit pro nobis commeritis, jam non ſunt afflictiones, ſed ſalubria remedia, aut cœleſtium præmiorum incrementa. Illeic agendæ gratiæ indulgentiſſimo parenti, qui flagellat omnem filium quem recipit, interim mollibus ac brevibus remediis ſanãs ulcera noſtra, ut parcat in futuro ſeculo: Heic laudanda Imperatoris noſtri benignitas, qui militibus ſuis ſubminiſtrat vir-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

tutis materiam, ut coronet magnificentius. Utrobique magnum eſt lucrum. Niſi forte mediocre lucrum videtur, quum capitali morbo laborans, devorat amara catapotia, levique ac temporaria moleſtia & mortis periculum effugit, & perpetua ſanitatis dulcedine fruitur: aut quum miles, ob unius horulæ conflictum, ſummas per omnem vitam opes, ſummoſque honores, conſequitur. Et hoc quoque pacto Dominus noſter clemētiſſimus omnia pertrahit ad ſe, ſi modo ad ſignum illud in ſublimi propoſitum oculos intenderimus. Attrahit ad ſe omnia mala noſtra, eaque vertit in lucrum noſtrum & gloriam ſuam, quam nobis ſibi per fidem inſitis communicat. Quid autem lucrifaciunt, qui, in rebus adverſis oculos avertentes à Chriſto, Deo obmurmurāt? Hoc ipſum, quod neceſſario perferendum eſt moleſtię, ſibi conduplicant, vel decuplant verius, & pharmacum male ſumendo vertunt ſibi in letale

vene-

venenum. Hæc nimirum eſt ſublimis & efficax philoſophia, ac mortis meditatio, in qua ſi ſanus ac valens diligenter fuerit exercitatus, hunc mors non opprimet imparatum. Ex his autem quæ dicta ſunt, colligere licet, quadruplicem eſſe mortem; ſpiritualem, naturalem, transformatoriam, & æternam. Naturalis, eſt ſeparatio animæ à corpore. Spiritualis, eſt ſeparatio Dei ab animo. Quemadmodum enim anima eſt vita corpori, ita Deus eſt vita animæ. Hæc peperit naturalem, quod ad neceſſitatem attinet; ut eſt ſane pia veterum Thelogorum opinio. Ex utraque naſcitur mors gehennæ, ſi coëant inter ſe mors ſpiritualis ac mors naturalis. Poſt mortem enim corporis non eſt locus pœnitentiæ. Supereſt mors qua transformamur ab imagine veteris Adæ in imaginem novi Adę; qui eſt Chriſtus dominus. Hæc eſt ſeparatio carnis à ſpiritu. Nec hic mediocris eſt lucta, ne ſpes quidem ulla victo-

ictoriæ, niſi Chriſti ſpiritus adju-
aret infirmitatem carnis noſtræ,
ed illius gratia in nobis occidit
eterem hominem, ut jam agamur
on ſpiritu noſtro, ſed ſpiritu Dei,
ec ipſi vivamus, ſed vivat in no-
is Chriſtus. Hęc feliciſſima mors
a cuiquam ad plenum obtigerit
hac vita, neſcio. Domini tamen
beralitas, quod noſtræ deeſt im-
ecillitati, de ſuo ſupplere digna-
ır. Hæc mors expetenda eſt,
mmoque ſtudio per omnem vi-
m meditanda, quemadmodum
eatus Paulus ſcribit Corinthiis:
emper mortificationē Ieſu Chri- 2 Cor. 9.
i in corpore noſtro circumferen-
s, ut & vita Jeſu manifeſtetur in
orporibus noſtris. Idem hor-
tur Coloſſenſes: Mortificate
embra veſtra, quę ſunt ſuper ter-
m. Non jubet erui oculos, aut
nputari manus, aut exſecari ge-
italia. Sed quæ membra? Addit,
ornicationem, immundiciem,
bidinem, concupiſcentiam ma-
am, & avariciam. Vulgus homi-
num

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

num luget mortuos: at beatus Paulus Coloſſenſibus gratulatur hanc mortem; Mortui, inquit, eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Hæc mors mater eſt vitæ ſpiritualis, quemadmodum peccatum mortis ſpiritualis pater eſt, atque etiam gehennæ. Sed in his mortis generibus præpoſtere ſeſe gerunt plerique mortales. Ad memoriam mortis corporalis quam inhorreſcimus! Veteres ob id ipſum habebant inviſam cupreſſum, quod in funeribus ſoleat adhiberi; & apium, quod eo coronarentur ſepulcra: nec hodie deſunt, qui ad thuris odorem diris execrationibus utuntur, quod (ut arbitror) hinc in funere fiat ſuffitus. At mors ſpiritualis horribilior eſt ſexcentis mortibus corporis; & ad hanc ultro alacreſque feſtinamus, gloriantes quum male fecerimus, & exultantes in rebus peſſimis. Exanimamur, quum periculum objicitur, ne anima corpus hoc miſerum deſtituat, feli-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ius extra carcerem victura: quan-
o juſtius oportuit exanimari, quo-
es periclitamur, ne Deus æterna
ita deſerat animam noſtram. Do-
um, in qua defunctus eſt aliquis,
ineſtam vocamus, & obturatis
aribus præterimus. Atqui Sa-
iens judicat, longe melius, ire ad
omum luctus, quam ad domum
onvivii. In luctu natura contri-
amur. Sed hæc triſticia, quia ſe-
undum Deum eſt, ſtabilem in no-
is ſalutem operatur, dum nos
ommonitos noviſſimorum revo-
it ad pœnitentiam, nec ſinit nos
eccare in æternum. Feliciter in-
erſunt luctui, qui ſic deflent mor-
em alieni corporis, ut incipiant
ipſos lugere, morte graviore
xanimatos. Utrum igitur potius,
marum devorare catapotium, ut
nius horæ moleſtia lucrifacias
erpetuam ſanitatem; an in convi-
io bibere mulſum toxicum, quod
revi delectatiuncula mortem ad-
erat? Sed harum rerum à multis
deo nulla habetur ratio, ut in lu-

 ſtris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſtris cantent ebrii, ſibi plaudant qui fraude rem domeſticam reddiderunt auctiorem, triumphent qui ſceleratis artibus emerſerunt ad honores. An non vulgus hominum, in deliciis ac voluptatibus carnis volutari, vocat vivere? At, qui ſic vivunt, bis mortui ſunt. Primum, quia ſpiritu Dei vacant; dein, quia jam tum filii ſunt gehennæ. Quemadmodum enim piorum, carne mortuorum, vita abſcondita eſt in Deo, apparitura ſimul cum Chriſto: ita in his, qui ſe carni dediderunt, abſcondita eſt mors gehennæ, quam circunferunt, apparitura in extremo judicio. Peccatorem in hac vita ſola ſpes ſeparat à gehenna. Quandiu enim ſpirat homo, ſpes eſt veniȩ. Verum, etiam atque etiam videndum, ne ſpes, quæ non proficiſcitur à fide & caritate, det nobis verba. Sic ſibi blanditur aliquis: Juvenis ſum; fruar hoc mundo. ubi ad ſenectutem venero, pietatem colam. At, ὦ τᾶν, quis tibi promiſit ſenectutem?

tem? Alius; Dum floret ætas, indulgebo genio. Ubi ducta erit uxor, incipiam eſſe frugi. At, ὦ αὐτόκολαξ, quei ſcis, an perendie ſis victurus? Eſt fortaſſe qui cogitet: Aliquando fiam monachus. ibi deplorabo vitam male actam. interim fruar mundo. Ut vita ſuppetat; quis tibi pollicitus eſt iſtam voluntatem, quæ cupiat pro voluptatibus amplecti pœnitentiam? An iſtam mentem ſibi quiſquam dare poteſt? Ut ad cor redeat peccator, ſola Chriſti gratia præſtat. Verum ille libere dat eam, quibus vult, & quando vult. Certe quod ad peccatorem attinet, jam nunc in gehenna eſt. An non prodigioſa cæcitas eſt, ut homo, qui in tam horribili ſtatu ſit, ſibi diem præfigat, ad quem velit reſipiſcere? cui, in puteum delapſo, aut in carcerem conjecto, lenta videretur omnis educentium feſtinatio. E puteo ſtatim inclamaret opem hominis; &, in tantis malis conſtitutus, non protinus implorat auxi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

lium Dei, qui ſolus excitat mortuos? Quiſquis igitur in vita mortem transformatoriam diligenter meditatus fuerit, tum mortem ſpiritualem ac gehennæ vehementer horruerit, minus horrebit imminentem mortem corporis; quæ non ſeparat à Deo, ſed Deo propius jungit, finemq; ſemel imponit cunctis afflictionibus, quibus hæc vita tunditur undique, & tranſmittit ad ſempiternam quietem. Ais; Tranſmittit in requiem, ſed piorum animas. Recte. Mors enim peccatorum peſſima. Ergo, dum vivis, ac vires, da operam, ut ſis de numero juſtorum. Nam juſtus & ille eſt, qui ex corde agnoſcit ac damnat injuſticiam ſuam; territuſque gehenna, confugit ad aſylum divinæ miſericordiæ, & ad ſalutifera pœnitentię remedia. At, qui per omnem vitam, perinde quaſi ſint immortales, indulgent affectibus ſuis, ad voces Dei, toties tã amanter provocantis ad pœnitentiam, Toronęo littore, ut aiunt, ſur-

ſurdiores : quid mirum ſi perturbantur, quum urget extrema neceſſitas? Tunc res eſt cum morbo, qui non ſinit quicquam aliud agi, cum medicis, cum hæredibus, cum legatariis & captatoribus, cum creditoribus ac debitoribus, cum uxore ac liberis, cum œconomis ac famulis, cum amicis & inimicis, cum exequiis ac ſepultura, cum confeſſionibus, diſpenſationibus ac cenſuris, cum reſtitutionibus ac placationibus, cum variis conſcientię ſcrupulis, poſtremo & cum fidei dogmatibus. Adde his, cum mundo. Quem quoniam nimis dilexit, invitus relinquit. Inſuper, cum ipſa morte corporis. Ad quam præparatus non eſt. Denique cum Satana. Qui tunc omnibus urget machinis. Cum gehenna. Quę tunc omnes terriculamentorum ſuorum larvas ingerit. Atqui ad tantum negotiorum agmen non ſufficit ille temporis articulus : ſed ſumma cura agendum, ut ad illum extremum, omniumque graviſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mum conflictum, homo veniat quam maxime expeditus. Roget aliquis, quibus modis id poſſit effici. Audiamus Eccleſiaſten, bene conſulentem: Memento, inquit, creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ. Audiamus & Eccleſiaſticum: Ante judicium para juſticiam tibi; ante languorem adhibe medicinam; & ante judicium interroga te ipſum: & in conſpectu Dei invenies propitiationem. Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis oſtende converſionem tuam. Salubre conſilium, etiamſi notus nobis eſſet dies mortis. Nunc multo magis id faciendum eſt, poſteaquam omnis dies cuique pro ultimo debet haberi, quum neſciat an alius ſit illi ſucceſſurus. Dum vivimus ac valemus, diſcutiamus, quantum licet, negotiorum tricas: ac, priuſquam nos morbus lecto affixerit, diſponamus domui noſtræ. Primum eſt, meminiſſe creatoris, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

per ſinceram confeſſionem & pœnitentiam cum illo redeamus in gratiam. Examinemus conſcientias noſtras, amputantes quicquid ibi repererimus inviſum Deo, ut, quum morbus nos protrudet ad tribunal Dei, inveniamus propitiationem. Qui rebus florentibus cervices erigunt adverſus Deum, nonne videmus quam ſemet abjiciant ſi morbus validus minetur mortem? At quanto gratius Deo, ſi, ad quod ægritudo ſero cõpellit, mature noſtra ſponte faciamus? Proſternamus nos ipſos cum publicano & Euangelica peccatrice in conſpectu Dei, lacrumis, eleemoſynis, precibus, aliiſque piis operibus, placantes iram Dei; & in tempore ægrotationis talis erit mors, qualis fuerit vita noſtra. Quidam abhorrent à condendo teſtamento, quaſi hic inſit aliquid funeſti ominis. Hęc eſt noſtræ carnis infirmitas. Atqui teſtamentum, ô bone, conditum nõ efficiet, ut citius moriaris, ſed ut quietius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Hac in parte felicior eſt in cœnobiis bene moratis agentium conditio, quod ab omnibus curis teſtamentariis liberi ſint. Ceterum, qui liberos habent, aut fratres, aut alioqui legitimos hæredes, provideant, ne qua in dividundis bonis naſcatur inter fratres & affines contentio: qui non habent, ne relinquant poſteris litium ac rapinæ materiam. Breviter ſic iſta digerant explicentque ſani, ut nihil neceſſe ſit, in morbo curis hujuſmodi intempeſtivis torqueri. Præterea, ſi quibus perplexis caſibus involutus eſt aliquis, puta de matrimonio, de cenſuris Eccleſiaſticis, de votis, de reſtitutionibus aut reconciliationibus, eos ſanus ac valens explicet, nec ullas tricas reſervet in extremum diem. Recte faciunt, qui morientes hæredibus mandant reſtitutionem fraude partorum: ſed longe conſultius faciunt, qui valentes id faciunt, quod aliis ſæpenumero mandatur fruſtra. Itidem recte faciunt, qui mo-

morituri condonant offenſas omnibus à quibus læſi ſunt, ac viciſſim orant ſibi condonari, ſi quid in quem deliquerunt: ſed longe Deo gratius, & ad conſcientiæ quietem tutius eſt, ſi idem faciant valentes, non ob mortis metum, ſed ob amorem Chriſti. Recte faciunt, qui morientes legant opum ſuarum partem in ſubſidium pauperum: ſed victima fuerit multo gratior Chriſto, ſi pro modulo facultatum ipſe ſubleves proximorum inopiam. Nec enim ſemper pervenit ad egenos, quod illis deſtinavit moriens; &, ſi perveniat, jam alienum eſt, non tuum, quod impenditur. Quid quod morbi complures ejus ſunt generis, ut non dent ſpatium ſuper his ſtatuēdi? Ne jam commemorem caſus ſubitaneos & inopinatos, qui, licet non omnes opprimant, omnibus tamen ſunt expectandi, quia poſſunt omnibus accidere. Quemadmodum accidit illi ſtulto Euangelico, qui, ſibi pollicitus longam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ac ſuavem vitam, audit, Hac nocte repetent abs te animam tuam. Deprecantur omnes mortem ſubitaneam & improviſam: ſiquidem nuſquam non audimus has voces, A ſubitanea & improviſa morte libera nos, Domine. Quid eſt quod orant iſti? An omnis inopinata mors deteſtanda eſt? Ne-
Sap. 4. quaquam. Juſtus enim, quacunque morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Nec enim poteſt eſſe mala mors, quantumvis ſubiτa fuerit, quam vita bona præceſſit. Quin igitur ſic orẹmus: A mala vita libera nos, Domine. At qua fronte vocamus mortem improviſam, quẹ ſe quotidie omnibus ſenſibus ingerit noſtris? Ab infantia noſtra quid aliud audimus quam gemitus morientium? Quid aliud videmus, quā, efferri funera? quam, pompas lugentium? quam, monumenta, ac defunctorum titulos? Quodſi nos leviter tangunt aliena, quoties nobis propius mors vellicat aurem funeribus affinium

& cognatorum, propinqua naturæ neceſſitudine nos contingentium, & amicorum, quos mutua caritas nobis arctius adglutinarat, quam ullos cognatos jungunt naturæ fœdera? Et, ſi hoc quoque parum eſt, quoties nos ipſos admonet ea fragilitatis noſtræ? Quis enim noſtrum eſt, qui non aliquoties in vitæ diſcrimen adductus ſit, vel tempeſtate, vel latrocinio, vel bello, vel ruina, vel peſtilentia, vel morbo? Quocunque te vertas, mors in inſidiis eſt. Domus cuique tutum eſt refugium. At quam multos opprimunt tectorum ruinæ? Terra, ſolidum elementum, nonne interdum ſubſidens totas abſorbet civitates? Ipſe aër, quo ſpiramus ac vivimus, ſæpenumero mors eſt, quemadmodum cibus ac potus. Poſtremo fames, ac ſitis, nonne quotidie mortem minitantur, ni remedium adhibeas? Quid quod quoties nominatur homo, mortis admonetur. Idem enim nobis declarant, mortales, & ho-

mines. Quid igitur agunt qui deprecantur mortem improviſam, niſi ut ſuam accuſent improvidentiam? Imparatis enim omnis improviſa mors eſt, etiamſi centenario veniat. Improviſam appellas, quam omnibus ſenſibus ingerentem ſeſe atque impingentem non vides? Sic improviſum fuit diluvium impiis, qui Noë, juſticiæ præconem, dum appararet arcam, irridebant, edentes, bibentes, jungentes conjugia, quaſi non eſſet eventurum, quod Deus minitabatur. Sic improviſum Sodomis obtigit exitium, qui Loth emigrantem irridebant. Idem eveniſſet Ninivitis, niſi, ob Ionę pręconium, egiſſent pœnitentiam. Quiſquis novit, ſe Deum habere iratum, omni momento vindictam expectet, imo vitet potius, exemplo Ninivitarum ac Davidis. Terribilis eſt ira Domini; ſed, ſi nos ipſos dejecerimus ad pœnitentiam, in ira ſua recordabitur miſericordiæ. Ad Ionæ hoſpitis denuntiationem

Nini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Ninivitæ converſi ſunt ad pœnitentiam. At nos, ad tot Domini noſtri denuntiationes ſurdi, mortem deprecamur improviſam. Tot exemplis ac parabolis inculcat obliviosæ tarditati noſtræ, ut ad omne momentum ſimus parati, Noë, Loth, & eorum quos ruina turris in Siloa inopinantes oppreſſit. Addit ſimilitudinem furis nocturni, fidelis œconomi, decem virginum: ac toties inclamat, Vigilate, quia neſcitis diem neque horam. Et nobis ulla mors venit improviſa? Venit, ſed improvidis, aut (ut melius dicam) ſurdis, cæcis, ac ſtupidis: qui nec Dominum inclamantem audimus, nec, quod ſeſe oculis ingerit, videmus, nec, quod undique pungit, ſentimus. Nec refert quod Dominicus ſermo loqui videtur de ſupremo mundi die. Nam cuique ſupremus vitæ dies, ſupremus mundi dies eſt. In conſummatione mundi palam celebrabitur univerſale judicium; ſed interim ſingulorum animæ, ſimul ut corpus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

reliquerint, ſuum ferunt judicium, licet nobis ignotum. Dominus autem utrumque diem æque nobis ignotum eſſe voluit; hac quoque parte declarans indulgentiſſimam erga nos caritatem. Etenim quum nunc videmus intolerabilem divitum ac malorum violentiam, quid facerent, ſi ſcirent, ſe diutius victuros? Rurſus infirmi, ut ſunt plerique mortales, ſi certo ſcirent, ſe perventuros ad ſenectutem, huc prorogarent exactioris vitæ ſtudium. Rurſus, ſi certum haberent, pauculos vitę dies ſupereſſe, triſtes & anxii viverent, & ad multas actiones reipublicæ frugiferas redderentur ſegniores. Nunc hoc temperamento uſa eſt ſupremi numinis providentia, ut cunctis hominibus mors adeo ſit certa, ut ſinguli non minus certo ſciant, ſe morituros, quam ſciunt, natos eſſe, utque nec ſummi nec infimi ſibi poſſint vana ſpe blandiri. Rurſus, dies mortis adeo incertus, ut eum Dominus nec ſibi cariſſimis no-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

tum eſſe voluerit. Ita que fit, ut impii minus lædant bonos: & boni ſic abſtineant à malis operibus, quaſi ſint poſtridie morituri; ſic incumbant bonis operibus, quaſi diu victuri. Quid igitur ſibi volunt, qui ad chiromantas, aſtrologos, phyſiognomuntas, genethliacos, ventriloquos, numeros Babylonios, & magos, currunt, ut ſciant ævi modum? Clamat Eccleſiaſtes; Cap. 9. Neſcit homo finem ſuum; ſed, ſicut piſces capiuntur hamo, & aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, quod eis extemplo ſupervenit. Et nos ab his volumus ſcire finem noſtrum, qui ipſi finem ſuum neſciunt? An, quod Chriſtus æterna veritas neſcire voluit, quia ſcire non expedit, invito Chriſto diſcent à vanis hominibus? An Chriſtianis placet exemplum impii Saulis? Quid autem illi profuit malefica, niſi ut bis moreretur? Sunt (& ii quidem non mali) qui petunt à Deo certum mortis genus. Orant,

ut

ut certos menſes decumbant, quo vel hoc tempus impendant pœnitentiæ & confeſſioni. Sanctius eſt illorum votum, qui mortem optant, qua minime moleſti ſint ſuis. Hoc enim à caritate proficiſcitur. Sed firmioris eſt fidei, mortis genus ac ſpatium ægrotationis Deo committere. Novit ille quid nobis expediat; &, quod nobis eſt optimum, dabit. Sunt innumeræ mortis formæ; & in his quædam horribiles: ſive quod ſubito necent, quod nonnullis in ipſo accidit convivio: ſive quod acerbos ac diutinos habeant cruciatus, ut paralyſis & iſchiace: ſive quod abominandam habeant ſpeciem, veluti qui tenaci pituita præfocati nigreſcunt: ſive quod uſum linguæ, mentiſque ſanitatem, adimant, ut apoplexis, phreneſis, ac nonnullæ febres, aliæque peculiares, quæ homines impellunt, ut ſe præcipitent, aut in puteum inſiliant, aut laqueo præfocent guttur, aut gladio ſe ipſos confodiant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Sunt etiam morbi qui interiora mentis organa vitiant, quos vulgus dæmoniacos appellat. Ne ex his quidem judicandus eſt homo, quãdo Chryſoſtomus monachum dæmonio obnoxium amantiſſime conſolatur. Quanquam ea mortis genera, quæ manifeſtam habent ſpeciem impietatis, Chriſtianæ pietatis eſt, deprecari, atq; abominari. Contra, quoſdam videmus tam placide emori, ut obdormiſcere, non emori, videantur. Sed quæcunque acciderit mortis forma, nullus hinc æſtimandus eſt. Ne de iis quidem, qui ob commiſſa facinora dant pœnas legibus, licet mortem ſortiantur infamem, temere judicandum eſt. Nam fieri poteſt, ut, qui ob excitatam ſeditionem diſſecatur in quatuor partes, migret in angelorum contubernium: quum alius, in veſte Franciſcana moriens, ac religioſe ſepultus, demigret ad inferos. Dominus eſt qui de his judicat. Variis modis ſuos exercet ac purgat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Deus; ſed (ut dixi) nulla mors habeti debet, quam bona vita præceſſerit. Interdum, qui placidiſſime expirant, demigrant ad æternos cruciatus: contra, qui miſerabiliter torquentur, evolant in requiē. Quidam optant plenam confeſſionem ante mortem, ſupremam unctionem, & euchariſtiam; non diſſimili (ut apparet) animo, atque olim quidam prorogabant baptiſmum in extremum uſque diem, nec prius accerſebatur baptiſta, quam medicus profiteretur, in arte ſua parum eſſe præſidii. Quur ſemel optamus contingere, quod quotidie à nobis fieri & debet & poteſt? Optimum enim conſilium eſt, ut quiſque ſuam conſcientiam prius, quam ſe, ſomno tradat, diligenter excutiat; &, ſi quod crimen eo die commiſſum deprehenderit, tundat pectus, cumque lacrumis à domino veniam poſtulet, &, implorata ope divina, certum ſumat propoſitum vitæ correctioris. Nec eſt quod quiſquam hic dicat;

Diſtineor variis negotiis; non vacat. Ad rem tam neceſſariam quarta pars horæ ſufficit. Non eſt longum dicere, Peccavi, miſerere. Et hoc ſatis eſt, ſiquidem dicatur ex animo. Nemo, ſomno ſe tradens, certus eſt fore ut expergiſcatur. Quantum igitur diſcriminis eſt, in eo ſtatu obdormiſcere, in quo ſi nos opprimat mors, ſomni germana, & ſoror, fratremque excipiat, in æternum perierimus? Tantum periculum breviſſima cogitatione licet effugere. Quotidie apud Deum, apud ſacerdotem vero, Dei vicarium, ter aut quater, aut ſæpius, in anno, ſincera confeſſione purgare conſcientiam, plurimum attulerit tranquillitatis; efficietq;, ut morientem non admodum torqueat confeſſionis anxietas. Porro, quoniam in mortis articulo præcipuum ſolatium eſt Dominicæ mortis contemplatio, ac totius Eccleſiæ communionis, quæ eſt corpus Chriſti; profuerit ad utrũque, diligenter exerceri in vita, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

actio ſubinde reperita tranſeat in conſuetudinem, conſuetudo in habitum, habitus in naturam. Id fiet, ſi, repurgata ab omni affectu peccandi conſcientia, frequenter ſumamus panem myſticum, ac de poculo myſtico bibamus: quandoquidem hoc ſacramentum duo quædam nobis commendat; capitis eximiam erga ſua membra caritatem; & membrorem inter ipſa ſocietatem arctiſſimam. Quicquid boni eſt in corpore, à capite Chriſto defluit: quicquid autem boni eſt in corpore, membrorum omnium commune eſt. Quemadmodum in corpore animantis, licet diverſa ſint membra, variis officiis deſtinata, tamen vita à capite proficiſcens eadẽ per omnia membra diffunditur; tam individua ſocietate, ut, (quemadmodum docet
1 Cor.12. beatus Paulus,) ſi doleat unũ membrum, dolor ad omnia perveniat; ſi gaudeat unum membrum, gloria ſit omnium communis: Nimirum hoc eſt, quod dicitur in Symbolo

bolo Apoſtolorum: Sanctam Ec-
cleſiam, ſanctorum communio-
nem. Nec enim contractior eſt in
corpore myſtico Chriſti gratia,
quam in animalis corpore natura.
Religioſe faciunt, qui, urgente
mortis vicinia, mittunt ad mona-
ſterium Carthuſianorum, aut Fran-
ciſcanorum, ut orent pro laboran-
te: ſed efficacius ſolatium eſt, ſi co-
gitet ægrotus, univerſam Eccle-
ſiam eſſe pro ſuo membro ſolici-
tam. Quum autem Eccleſiam di-
co, quam beatam, quamque nu-
meroſam ſocietatem dico, quæ
Prophetas, quæ Apoſtolos, quę tot
martyrum ac virginum examina,
quæ tot animas Deo caras com-
plectitur? Hæc univerſa ſodalitas
pro unoquolibet Chriſti membro
periclitante orat aſſidue, ſuiſque
meritis ac precibus laborantem
ſublevat. Neque vero tua refert,
quod non cernitur oculis Eccleſia.
Nec animam tuam vides, cujus
beneficio vivunt ac moventur o-
mnia corporis membra, Non po-
teſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

teſt eſſe pauper Eccleſia, quæ tam diviti capiti conjuncta eſt, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: nec deſtitui poteſt membrum, quod à tot ſanctorum millibus ſublevatur. Capitis caritatem ac beneficentiam erga nos præcipue teſtatur crux, pro nobis redimendis ſuſcepta. Harum rerum memoriam ac vim nobis renovamus, quoties cum fide debitaque reverentia carnem Domini comedimus, ac ſanguinem bibimus. Simulque admonemur, univerſos eſſe unum corpus, qui eodem pane veſcuntur, & de eodem bibunt poculo. Ne quis igitur deſpondeat animum, ſi membrum eſt infirmum ac languidum, quum caput habeat omnipotens: neve ſibi deſtitutus videatur, qui totius Eccleſiæ meritis precibuſque ſublevatur. Ad harum itaque rerum contemplationes ſi quis in vita fuerit diligenter exercitatus, in morte plus adferent ſolatii. Tum enim ſuapte ſponte occurrent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

current velut animo familiares. Proinde (mea ſententia) rem piam commenti ſunt, qui Dominicæ mortis hiſtoriam per certas horas partiti ſunt, quo pueri conſueſcerent ſingulis diebus aliquam illius portionem commemorare cum gratiarum actione. Qui vero ſubſtituerunt Liturgiam de Virgine; ut rem non impiam excogitarunt, ita (ſi fas eſt verum fateri) vinum verterunt in aquam. His rationibus optime fit, ne mors ſubitanea & improviſa nos opprimat. Deſerendi liberi dulces, uxor cara, amici dilecti, agri culti, ſtructuræ magnificæ, opes amplæ. At miles Chriſti hæc omnia negligere meditatus eſt. Cujus anima velut in præſidio corporis excubat, ad omne momentum expectans imperatoris claſſicum, quo jubeatur inire prælium; ſemper erectus ad illam vocem; Diſpone domui tuæ, quia morieris, & non vives. Corpus habet non pro domo, ſed pro tabernaculo. Nec ibi Eſai. 38.

recon-

recondit theſaurũ ſuum; ſed, quod ad diurnum dimenſum ſatis eſt, in zona geſtat; ſemper in excubiis vigilans, ſemper arma habens in procinctu adverſus hoſtium inopinatos incurſus: neque quicquam duri recuſat, modo placeat imperatori, cui dedit nomen. Militia, inquit beatus Iob, eſt vita hominis ſuper terram. Hujus militiæ tironem adhortatur ſapiens ille Syrach: Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſticia & in timore; & præpara animam tuam ad tentationem. Servitus Dei, eſt profeſſio militiæ Chriſtianæ. Stare, militis eſt, in acie accincti ad prælium. Sta in juſticia, non in ſuperbia, quę ſe erigit adverſus Deum, ſed in juſticia. Dormiunt ac jacent, qui militant huic mundo. Sed Chriſti miles ſtat accinctus ad omne opus bonum. Opus optimum eſt, bene mori in Domino. Plurimum enim fiduciæ adverſus Satanam addit vita innocenter actà. Fides neſcit dare locum hoſti,

ſpes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſpes non novit ſuccumbere, caritas ſuppeditat ſtanti commeatum. Sed, quum vita innocenter acta conciliet fiduciam, quur additum eſt, in timore? Si juſtus es, quid times? Si non es, quomodo ſtas? Hic timor non eſt ille deſperationis pater, de quo Solomon; Pigrum dejicit timor, quem foras ejicit caritas: ſed optimus innocentiæ cuſtos, timor filiorum Rom. 11.
ſanctus, permanens in ſeculum ſeculi. Qui ſtat, (inquit Apoſtolus,) videat ne cadat. Ac rurſum: Tu autem fide ſtas; noli altum ſapere, ſed time. Eſt timor Domini ſanctus, extimulans ab bona opera, ac depellens à malis. Et eſt timor ſervi nequam, pertrahens ad ignaviam. Timens, inquit, abii, & abſ- Mat. 24.
condi talentum tuum in terra. Ac timor juſticiæ comes efficit, ut, noſtris diffiſi viribus, alacrius operemur præſidiis ſpiritus, ac circumſpectius ſervemus dona Dei. Præterea omnis hominum juſticia, quamvis perfecta, contremiſcit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

quoties vocatur ad tribunal juſti-
Iob 4. & 25. ciæ divinæ : in cujus conſpectu
nec aſtra ſunt munda, & in angelis
reperitur iniquitas. Quid ni, nos
infirmi, & in luteis domiciliis ha-
bitantes, metuamus hoc judicium?
Quum Iob, à Deo probatus, dicat:
Verebar omnia opera mea, ſciens
quod non parceres delinquenti. Si
lotus fuero quaſi aquis nivis, &
fulſerint velut mundiſſimæ manus
meæ, tamen ſordibus intinges
me. Et Paulus, miles Iobo exerci-
tatior, dicat: Nullius mali mihi
conſcius ſum, ſed non in hoc juſti-
ficatus ſum. Sequitur: Et præpa-
ra animam tuam ad tentationem.
Variæ ſunt tentationum formæ,
quibus milites ſuos explorat Deus,
ſed omnium graviſſima tentatio
eſt mors. Tum enim vere comi-
nus res geritur, nec eſt velitatio,
ſed utrinque ſumma vi de rerum
ſumma decernitur. Ad hunc igi-
tur conflictum ſemper præparan-
dus eſt animus. Quid enim hic
faciet miles pugnæ rudis, qui nun-
quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

quam cum hoſte conflixit, qui nec vires illius, dolos, artes & inſidias, nec ſuam virtutem, unquam expertus eſt? Magna victoriæ pars eſt, cum hoſte noto bellum gerere. Ita fortiſſimus ille miles, vel dux potius, beatus Paulus: Ut non circumveniamur, inquit, à Satana. Non enim ignoramus cogitationes illius. Quid mirum, ſi novit technas illius, quicum toties conſeruerat manus, omni periculorum genere exercitus? Tum admovetur ignis, qui declarat, quale cujuſque fuerit opus, & cui ſuperſtructum fundamento. Atque heic videmus interdum fieri, quod uſu venit in militia mundana: Qui timidiores viſi ſunt in caſtris, & ad tubæ ſignum expalluerunt, in ipſo conflictu reperiuntur fortiſſimi: Contra, qui, nondum propius urgente periculo, videbantur admodum feroces, in ipſo prælio ſunt formidoloſiſſimi. Ita ſunt, qui ſanè jactant quietem & ſecuritatē conſcientiæ, ſe paratos ad extremum

2 Cor. 2.

diem, imo cupere ex hoc calami-
toſo ſeculo profugere: fretos fide
neſcio qua, quod Chriſtus nobis
promiſit vitam, & pro peccatis no-
ſtris pœnas dependit: negantes re-
ferre, cujuſmodi ſint opera noſtra,
bona, an mala: unum illud ſatis
eſſe, ſi credamus, nos fore ſalvos.
At vereor ne multi ex his, qui, dum
incolumi ſunt valetudine, jactant
hanc ſecuritatem, valde trepident,
ubi propius urget extremum diſ-
crimen, & ille dies præſto eſt, quo
non verbis, ſed veris res agitur.
Exaggerant, quantum ſit nefas,
dubitare de promiſſis Dei: at nul-
li magis trepidant, quam qui non
dubitant de promiſſis Dei. Et-
enim, qui non credit, gehennam
paratam iis qui vivunt impie, ſed
mortem, cum totius hominis in-
teritu, adferre finem omnium ma-
lorum, minus horret mortem. Fi-
des igitur gignit in impiis timo-
rem Dei, qui eſt initium ſapien-
Iob 28. tiæ, atteſtante beato Job: Timor
Dei, ipſa eſt ſapientia; &, recedere
à ma-

à malo, intelligentia. Item Eſaias: Cap.29.
A timore tuo, Domine, concepimus, & quaſi parturivimus, & peperimus ſpiritum ſalutis. Lucę tertio, populus, territus ad prædicationem Joannis Baptiſtæ, qui invitabat ad pœnitentiam, dicens, jam ſecurim ad radicem arboris eſſe poſitam, dicit, Quid faciemus? At niſi credidiſſent Joanni, non dixiſſent, Quid faciemus? Similiter in Actis Apoſtolorum, multitudo, territa prædicatione Petri, Cap. 2.
ex fide concepto terrore, compuncta corde, dicit Petro & Apoſtolis reliquis, Quid faciemus, viri fratres? Haudquaquam dictura, niſi fides adfuiſſet ſtimulans conſcientiam metu gehennæ. Hæc vero trepidatio, etiam in homine pie vivente, non naſcitur ex diffidentia erga Deum, pollicentem & comminantem, aut ex incredulitate articulorum fidei, aut ex hæſitatione de efficacia ſacramentorum, quam habent ex morte Chriſti; ſed oritur ex conſcientia noſtræ im-

becillitatis, quæ major eſt quam ut à nobis poſſit ad plenum intelligi. De ſingularibus autem non cogimur eſſe ſecuri. Quamquam de nullo deſperandum eſt. Veluti, neceſſe eſt credere, quicunque cum fide percipit ſacramentum baptiſmi, recipere criminum omnium gratuitam remiſſionem: at non eſt neceſſe, credere, hunc baptizatum eſſe liberum ab omnibus peccatis. Nam fieri poteſt, ut in hoc homine fuerit aliquid peculiare, impediens generalem ſacramenti vim. Idem ſentiendum de ſacramento pœnitentiæ. Impium eſt, dubitare, an ſit abſolutus à peccatis, qui rite ſuſcepit hoc ſacramentum. Non eſt tamen hæreticum, dubitare, an hic aut ille ſit abſolutus. Quoniam de peculiaribus impedimentis nobis non conſtat. Excipio ſingularem & evidentem revelationem, aut irrefutabilem auctoritatem, quum non eſt expreſſa Scripturarum aut Eccleſię conſentientis auctoritas, quæ compellat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

in diverſum. Hęc hæſitatio non eſt incredulitas, ſed religioſa modeſtia, toto pectore ſubmittens ſe voluntati, judicioque divino, etiamſi velit hominem damnare. Non enim ideo damnabitur, ſed hac ipſa ſubmiſſione promerebitur abſolutionem, ſi religioſæ trepidationi juncta ſit ex Chriſti miſericordia veniens fiducia. Hujus generis eſt, quod adferunt de eucharistia. Cogimur in genere credere, quod ſacerdos rite fungens ſuo officio conſecrat corpus & ſanguinem Domini. Verum non eſt impium, ſubhæſitare, an hic aut ille conſecrarit. Nam hoc non eſt dubitare de ſacramento, ſed de peculiaribus circumſtantiis impedientibus vim aut rationem ſacramenti. Similiter neceſſario credimus, homines per fiduciam & caritatem erga dominum Jeſum ſalutem æternam aſſequi: fas tamen eſt, dubitare, an hic aut ille ſit in illo ſtatu. Quanquam nec de aliis temere judicandum eſt in malam

partem; & in nobis, ſimul cum incremento fidei & caritatis, creſcere debet ſpes. Idem ſentiendum eſt de promiſſis ac minis Scripturarum. Non enim ex Deo, qui mentiri non poteſt, ſed ex nobis, oritur dubitandi materia. Non ignorat homo, quam eximia bona promiſerit Deus, ſed timentibus ac diligentibus ipſum. At quotus quiſque noſtrum eſt, qui timorem præſtitit, ut tali domino, amorem, ut tali parenti, debitum? Non dubitant igitur, an Deus ſit verax in promiſſis, ſed, an ipſi ſint digni promiſſis. Fides, ſpes, caritas, timor, dona ſunt Spiritus. Quis igitur novit, an fides & caritas, quam habet, ſit ex hoc donorum genere, quæ nos reddunt Deo gratos, & an ſufficiant ad ſalutem æternam? Similiter Deus per filium promiſit veniam omnium ſcelerum, ſed ſemel per baptiſmum, ſi rite ſuſcipiatur. Ceterum, quotus quiſque noſtrum eſt, qui veſtem candidam, gratis in baptiſmo

datam, non multis modis inquinarit? Paratum eſt remedium pœnitentiæ, ſed toto corde converſis ad Dominum, Heic excutiat ſe quiſque, num toto corde ſit converſus ad Dominum, num cor habeat vere contritum, & humiliatum; &, ſi habet, an juxta ſufficientem modum. Clamat Baptiſta: Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quis auſit ſibi arrogare, quod ſic, ut dignum eſt, oderit ac deteſtetur peccata ſua? Comminatur Deus iram ac gehennam violantibus præcepta ſua. Quoties autem nos, illius timore abjecto, violavimus ea? Quotumquemque reperias, qui non magis metuat iram principis aut judicis hominis, quam Dei vivi. Tum, quoties fit, ut homo magis amet hominem quam Deum, pro mortali amico ſuſtinens, quod in Dei gratiam perpeti recuſaret? Equidem in hac ſum ſententia, ut exiſtimem, piorum hominum fiduciam ſemper cum religioſo tremore conjunctã eſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Paucos excipio, quos Deus eximios habere voluit. Videlicet ad exemplũ, quod extimulet omnes, ſed aſſequantur pauci. Certius ſperant Domini miſericordiam, qui tremunt illius juſticiam. Proinde qui dicunt, Crede, te fore ſalvum; & ſalvus eris: bis peccant. Etenim, ſi de qualicunque fide loquuntur; falſus eſt ſermo. Sin de viva; inepte dicitur, Crede; quaſi cuivis in manu ſit credere quum velit; cum hoc quod haud ſcio num certi ſimus, an fidei donum ſit in nobis. Quid, quod homo non tantum aliis hominibus, verum etiam ipſe ſibi, frequenter ignotus eſt? quum oculos Dei nihil, quamvis abditum, poſſit fallere. Cor hominis inſcrutabile eſt nobis; ſed illum nullus latet ſinus cordis, qui finxit cor. Nobis ſæpenumero videtur pium, quod impium eſt in oculis Dei; purum, quod impurum eſt. Ita fit, ut homo ſe credat immunem à peccatis, quum inſciens habeat ſauciam conſcientiã. Quid

ni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mi hoc nobis accidat? quum egregius ille pſaltes dicat: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me, Domine. Tutiſſimum igitur aſylum eſt, cum religioſo tremore à juſticia Dei confugere ad miſericordiam, & cum pſalmographo dicere, Ne intres in judicium cum ſervo tuo, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens. In hoc igitur judicio nemo poterit ſubſiſtere, ſi noſtra merita ad divinam trutinam expendantur, niſi miſericordia ſuperexultet judicio. Eoque præceſſit in eodem pſalmo: In veritate tua exaudi me, in tua juſticia. Quiſquis exaudiri cupit, remittit contentionem. Et, qui cupit exaudiri in veritate Dei, ſuæ diffidit veritati; ſciens, quod ſolus Deus verax, omnis autem homo mendax. Et, qui rogat exaudiri in juſticia Dei, ſuæ diffidit juſticiæ. Veritas autem & juſticia Dei, Chriſtus eſt, Euangelicæ gratiæ miniſter. Per Moſen enim lex data eſt; quę prodidit injuſticiam no-

Pſal. 18.

Pſal. 143.

ſtram: ſed gratia per Chriſtum Jeſum facta eſt; qui nobis ſuam communicavit juſticiam. Nos toties mentimur Deo, quoties violamus leges illius, in quas juravimus ad fontem regenerationis: & toties injuſti ſumus, quoties conditori ac redemptori non rependimus vices; imo abnegamus illum, quoties à pactis recedimus. Sed quamvis nos abnegemus illum perfidi, ille conſtanter fidelis eſt, ſe ipſum abnegare non poteſt, ubique verax in promiſſis; ut juſtificetur in ſermonibus ſuis, & vincat quum judicatur. Pater igitur exaudit nos in ſua veritate, qua per filium promiſit nobis remiſſionem peccatorum; exaudit autem non in noſtra, ſed in ſua juſticia; quia per filium juſtificat omnem credentem, fide purificans corda noſtra. Beati ſunt igitur qui ſerviunt Domino in timore, & exultant illi cum tremore. Quid ni tremant homines peccatis obnoxii, quem tremunt angelorum exercitus? Ante judi-

cium timere, bonum eſt, ut in judicio inveniamus miſericordiam. Ex humanis hiſtoriis diſcimus, quanta cum exultatione beatus Andreas ad crucem acceſſit. At contra, non paucos viros, pietatis opinione celebres, accipimus, ſub mortem magno tremore fuiſſe conturbatos, expaveſcentes Dei judicium, totamque vitam anteactam damnantes. Refertur enim de quodam, cui ſub mortem trepidanti quum dixiſſent qui aderant fratres, Quid eſt quod ſic expaveſcas, quum per omnem vitam pietatem colueris? ita reſpondiſſe; O fratres, multo alia ſunt hominum judicia, alia Dei. Similes voces emiſiſſe dicitur Benedictus, Bernardus, & Auguſtinus. Eadem igitur fides, & tremorem incutit, & tremorem vincit: Incutit, oſtendens quantus ſit, quem in multis offendimus: Vincit, oſtendens nobis Chriſtum; cujus caritas purgat peccata noſtra, gratia ſupplet imperfectionem noſtram. Ut autem

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

non ſtatim fortitudinis aut fidei ſignum eſt, mortem non expaveſcere; (nam interdum eſt ſtuporis ac vecordię, interdum Scythicę cujuſdam immanitatis:) ita ad mortem imminentē expaveſcere, non ſemper eſt diffidentiæ, aut malæ conſcientiæ ſignum. Nonnunquam affectio mere naturalis eſt pro varietate corporum, in aliis moderatior, in aliis vehementior. Sic mortem exhorruit Ezechias, vir qui corde perfecto verſatus fuit apud Deum. Exhorruit autem non obmurmurans Deo, ſed cum lacrumis deprecans; & exauditus eſt. Novi ego quaſdam, quæ ad ſolam mortis mentionem contremiſcerent: at iiſdem, urgente mortis vicinia, nihil fortius aut conſtantius. Horror enim ille non veniebat ex mala conſcientia, ſed ex peculiari ſexus aut naturæ imbecillitate. Affectus autem naturæ, ſi virtute ſuperentur, augent coronam, non arguunt diffidentiam. Similiter videas ingenia quædam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

dam Φίλαυτα, quæ ſibi facile in re quavis ſatisfaciunt. Sunt rurſus putidula, ſibi ipſis nuſquam ſatis facientia, etiamſi quid recte geſſerint: quibus ſi admoveas omnia ſolatia, tamen ſentiunt animi remorſum, ad diffidentiam ſolicitantem: atque hinc conjiciunt, ſeſe nondum habere Deum placatum, quia nunquam ſentiunt tranquillitatem conſcientiæ. Verum, ſi naturam diſtinguamus à virtute, nec admodum ſuæ tranquillitati fidant, qui ſibi quocunque modo placent, nec protinus ſpem abjiciant, qui mentem habent ſemper in deteriora vergentem. Iſtuc naturæ peculiaris vitium eſt, non voluntatis; quod negligendum eſt, ſi vinci non poteſt, & quod dictat ſpiritus pro rato habendum, utcunque reclamet caro. Arbitror, & illud eſſe naturę, quod homines, quibus inſtat extremus dies, ſic fere immutantur, ut nihil eorũ probent, quæ ſectati ſunt in vita, non quod impia ſint, ſed quod huma-

na,

na, & à perfectione recedentia. Quanquam adverſus hos naturæ affectus ſpiritus robore pugnandum eſt, licet ex eis nec alios judicare conveniat, nec nos ipſos. Redeamus igitur ad id quod inſtitueramus, oſtenſuri, quibus modis ſublevari poſſint homines, ut plerique ſunt infirmi, quos mors vicina conſternat, in quorum vita multa oblivio, multa negligentia, multa ceſſatio, & omnino multo plus criminum quam benefactorum, &, ſi quid benefactorum eſt, multa rubigine vitiatum, ut, illa ingerere in conſpectum Dei, nihil aliud ſit, quam Deum irritare. Animus ad mortem aut omnino paratus non eſt, aut leviter inſtructus. Huic in eo articulo quid faciemus? Nemo deſperandus eſt, quamdiu ſpirat homo. Urget ſupremum certamen. Spatium breve eſt, opus eſt expedito conſilio. Quid inquam huic optimo jure perturbato ſuadebimus? Primum, ſi legitimos habet hæredes, con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſultum fuerit, ut omnem curam teſtamentariam ad illos releget. Primum hoc nonnihil eſt compendii. Sin minus; per codicillos, aut ſi qua via commodior negotium hoc quam breviſſime abſolvat. Eo peracto, ſubmoveat omnes de rebus hujus ſeculi obſtrepentes. In quo ſupra modum peccant complures, qui jam animam agenti ingerunt ſcrupulos de teſtamento, deque rebus externis; interdum & morientem cogunt ſubſcribere, idque detrectantem & invitum, ac deteſtantem illorum importunitatem, per quos mori non liceat. Quibus amicis quid eſſe poteſt inimicius? Dein, ſi morbi ratio patitur, animæ prius quam corpori mederi ſtudeat per exomologeſim brevem, ſed ſinceram & fuci expertem; & à ſacerdote, cum plena fide, ſummaque reverentia, pœnitentiæ remedium accipiat; ex intimis præcordiis Dei miſericordiam imploret; ſumatque vitæ caſtigatioris propoſitum
ſi con-

ſi contingat revaleſcere. Quodſi forte non eſt parata ſacerdotis copia, ne protinus (quod ſolent ſuperſtitioſi quidam) trepidet ac deſpondeat animum; ſed ipſi Deo ex corde confiteatur injuſticiã ſuam; qui pro ſua clementia mentis affectum pro facto dignabitur accipere; &, quod deeſt externis ſacramentorum ſignis, de ſuo ſupplere peculiari gratia. Per illum quidem efficacia ſunt omnia ſacramenta; quæ quodammodo ſignacula ſunt divinæ erga nos beneficentiæ: ſed idem abſque ſignis, quum opus eſt, conſulit hominum ſaluti; tantum ut abſit negligentia & contemptus ſacramentorum, adſit autem fides & prompta voluntas. Hæc ideo viſum eſt admonere, quod frequenter videmus, quoſdam valde perturbari, ſi videantur abſque exomologeſi Eccleſiaſtica, Eúchariſtia, & Unctione ſuprema deceſſuri. Quin hujuſmodi voces audimus è compluribus: Ille Chriſtiane mortuus eſt: ter

confeſſus eſt ante mortem, & omnia ſacramenta percepit. Rurſus, cruce ſignamus nos, ſi quem audierimus abſque his ritibus diem obiiſſe. Illud certe Chriſtiani hominis eſt, optare, ne quid deſit ſacramentorum. Sunt enim magna ſolatia mentium, noſtræque fiduciæ adjumenta. Et Chriſtianæ ſinceritatis eſt, omnem, quam licet, implere juſticiam. Sed magis Chriſtianum eſt, optare fidem & caritatem, ſine quibus illa nihil conducunt. Verum ex his externis non oportet quenquam judicare, niſi conſtet nobis, ea per contemptum aut contemptui parem negligentiam fuiſſe prætermiſſa. Equidem arbitror, multos, nec abſolutos à ſacerdote, nec percepta Euchariſtia, nec unctos, nec Eccleſiaſtico ritu ſepultos, demigrare in requiem; quum alii, cæremoniis omnibus ſolemniter peractis, atque etiam in templo juxta ſummum altare ſepulti, rapiantur ad inferos. Exempli loco ſint, qui naufragio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

fragio, aut capitis ſupplicio, aut alioqui repentino morbo, caſuve ſubito, perierunt. His igitur addenda eſt fiducia, ut certo credant, ſe non minus abſolutos, quam ſi ſacerdoti fuiſſent confeſſi, nec minus accipere gratiæ ſpiritualis, quam ſi ſynaxim, & unctionem extremam, percepiſſent. Tantum adſit, ut modo dicebam, ardens fides, ac prompta voluntas. Quodſi adſit ſacerdotis copia, & morbi vis non patiatur integram exomologeſim, quæ longiorem requirit orationem; cum intima cordis ſubmiſſione confiteatur, ſe totum peccatorem eſſe; & à ſacerdote pio affectu petat abſolutionem, plenaque fiducia ſeſe credat abſolutum. Quoties nos à concupitis excludit neceſſitas, Deus pro ſua bonitate mentis affectum amplectitur. Proinde, qui in hoc rerum ſtatu torquent hominem confeſſione generali, aut exomologeſeos iteratione, anxia circunſtantiarum diſcuſſione, ſingulorum crimi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

num enumeratione; an rem piam faciant, ipſi viderint. Certe rem judicio meo faciunt intempeſtivam. Sufficiat tunc una, eaque brevis, ſed ſincera, confeſſio prçcipuorum criminum quæ occurrunt animo: aut, ſi id non licet, ardens exomologeſeos affectus. Adhæc, ſi læſus eſt à quoquam, vindictam ex animo remittat. Si, qui læſit, indignus eſt cui noxa condonetur, Chriſtus dignus eſt, in cujus gratiam deponatur ulciſcendi affectus. Ne hic igitur reputet, quam atrociter ſit læſus ab hoc & ab illo, ſed quam multa ipſe ſibi à Deo condonari poſtulet. Si quem ipſe læſit, curet illum, quantum licet, reconciliandum. Si is nolit redire in gratiam, precetur illi mentem meliorem. ipſe, quia, quod potuit, prçſtitit, excuſatus eſt apud Deum. Si requiruntur bona opera, nullum opus efficacius ad impetrandum Domini miſericordiam, quã, in gratiam Jeſu Chriſti, & ad illius exemplum, (qui, pendens in

cruce,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

cruce, oravit pro iis per quos erat adactus ad crucem, & à quibus conviciis inceſſebatur cruce gravioribus,) ex animo gratiſque condonare, quicquid in nos peccaverunt homines. Et haud ſcio, an ullum opus magis arduum, eoque cum primis à Domino petendum. Sed tamen huc adjuvat ipſe morbus, qui frangit humani ſpiritus ferociam, & ad ignoſcendum reddit mitiorem. Heic nonnullæ partes ſunt eorum, qui adſunt laboranti, ut ægroto excutiant affectum vulgarem, quo multi credunt, per exomologeſim, Euchariſtiam, & Unctionem extremã, accelerari mortem: perſuadeant hi potius, id quod res eſt, his modis majorem eſſe ſpem recuperandæ ſanitatis, ſive quod animus æger morbum conduplicat, ſive quod non raro corporis adverſa valetudo manat ab animo, poſtremo quod Deus citius audiet vota ſupplicantium pro reconciliato, quam pro irreconciliato. Deinde, ut ſacerdotem adhi-

adhibeant, qui linguam habeat eruditam, ut ſciat ſuſtentare qui laſſus eſt verbo, quique ſic moderetur alloquium ſuum, ut nec nimium blandiens fallat ægrotum, nec intempeſtiva auſteritate conjiciat in deſperationem, nec baculum fractum comminuat, nec linum fumigans extinguat. Nam utramque in partem peccatur à multis. Nec temere quoſvis admittant ad ægrotum; ſed eos dumtaxat, quorum alloquio ſubleve-tur. Eas perſonas arceant, quarum adſpectus ægroto poſſit affectum peccandi revocare. Veluti turpium voluptatum aut aleæ ſocios, ſive atroces inimicos. Medicorum opem nec aſpernetur, nec adoret. Summa ſpes fixa ſit in Deo; qui, ut ſolus inſerit animam corpori, ita ſolus eximit quum vult. Interdum tamen accerſendus medicus, ne videamur tentare Deum; præſertim in morbis præſentaneis, quos medici vocant acutos. Turba medicorum arceatur; non tan-

Iſa. 42.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

tum ob id, quod, quemadmodum Græcorum proverbio dicitur, multitudinem imperatorum perdidiſſe Cariam, ita multos ægrotos frequenter extinguit medicorũ multitudo; verum etiam quod horum officioſa ſedulitate, dũ alius aliud ſuadet, & quiſque alieno periculo affectat videri ſapere, atque interim pharmaca pharmacis cumulantur, fit ut non vacet ægroto juſtam curam impendere rebus animi. Porro, quum propius urget periculum, efficaciſſima ſolatia ſunt admovenda. Quo tempore quidã emigraturo blandiuntur. Multi & ipſi ſibi blandiuntur vulgaribus parumque efficacibus remediis. Veluti quum alius ſuadet, ut jubeat ſe ſepeliri in veſte talium aut talium monachorum; aut ut votum Deo nuncupet, ſe, ſi convaleſcat, Cartuſianorum inſtitutum profeſſurum. Quin potius admonendus eſt ægrotus, ut ab hoc votorum genere temperet in morbo: ſatis eſſe, ſi proponat, vitam in melius

lius commutare : de forma vitæ ſuſcipienda deliberet ſanus, perturbationibus ac metu liber. Diſplicet enim Deo ſtulta promiſſio. Eccl. 5.
Stulta autem eſt, quam ab animo conſternato extorquet terror. Alius dicit, morere ſecurus; ego intra annum pro te adibo Hieroſolymam, aut limina beati Petri erepam nudis genubus, aut ingrediar antrum Patricii, quod eſt apud Hybernos. Novi fœminam nobilem ac prudentem, quæ ſacerdoti legavit bonam pecuniæ ſummam, ut per annum Romæ quotidie ſacrificaret; quaſi miſſæ Romanæ ſanctiores ſint quam Britannicæ. Et tamen ea pecunia melius fuiſſet collocata, ſi obligaſſet eum ſacrificum, ne unquam Romam adiret. Nam mihi familiariter notus erat; quem arbitror magis ſacrificaſſe Vulcani conjugi, quam Deo. Alii ſuadent, ut alicujus probati monaſterii aut ordinis omnia benefacta redimat. Non infitior, magnum eſſe ſolatium in communione ſanctorum,

ctorum. Verum enimvero, an tales contractus ratos habeat Deus; ambigo. Mea ſententia præſentius remedium eſt adverſus deſperationem, ſi laboranti ponatur ob oculos totius Eccleſię communio; quę latiſſime patet, complectens quicquid ab initio mundi fuit piorum hominū qui Deo placuerunt; quo in contubernio ſunt & angeli. Tota hæc ſodalitas votis ac precibus adjuvat laborantem, expectans pretioſam victoriam. Quur igitur abjiciat clypeum, qui tam numeroſas copias habet auxiliantes? Si ſpem facit unius monaſterii deprecatio; in hoc numero ſunt univerſa monaſteria. Non hæc eo dixerim, quod non conducat certorum hominum preces implorare, aut minus utiles eſſe rear paucorum deprecationes, præſertim quæ proficiſcuntur ex Chriſtiana liberaque caritate; ſed quod ad erigendam ſpem ęgroti utilior ſit univerſitatis contemplatio. Sic enim dilatatur animus. Sed omnium efficaciſſimum

mum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mum eſt ſolatium, à Chriſto nunquam dimovere fidei oculos; qui ſe totum nobis impendit; quem habemus advocatum apud Deum; qui nunquam non clamat: Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis; & ego reficiam vos. In hujus petræ cavernas ſemet occulat, in hujus vulnera ſeſe abdat ægrotus; & tutus erit à Satana. Quocunque avocat callidus ille ſerpens, heic ſemper oculos habeat, ad ſerpentem illum æneum in ſublimi ſtipite fixum; ad cujus contemplationem Paulus revocat Galatas; qui ideo cœperant vacillare, quod à crucifixo deflexerant oculos. Non occident volantium ſpirituum venenati morſus, ſi fides immotis oculis intueatur ſignum illud ſalutis æternæ. Chriſtus in cruce pendens ſignum eſt triumphale, ſignum victoriæ, ſignum gloriæ ſempiternæ. Nobis ille pugnavit, nobis vicit, nobis paravit triumphum; tantum ut huc intentos & vigilantes habeamus ocu- Matt. 11.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

los fidei. In præliis humanis non parum habet momenti ad victoriam, quod in Socrate laudat Alcibiades, nunquam connivere. Sed in hoc conflictu, qui nobis eſt cum hoſte ſpirituali, tota victoriæ ſpes eſt in oculis, ſed multum intereſt diſcriminis. Illeic obſervatur undique intentis oculis, quid agat hoſtis: heic, ad Satanæ molitiones cæci ac ſurdi, tantum ad gratiæ ſignum habemus defixos oculos, & ad redemptoris voces aures habemus arrectas. Satanas ea ingerit animo, quæ exaggerant Dei iram: At Chriſtus in cruce pendens oſtendit argumenta miſericordiæ. Satanas oblatrat, quæ demergunt ad deſperationem: Chriſtus loquitur quæ erigunt in ſpem. Nam fides ſicut habet oculos, ſic habet & aures. Utrumque ſenſum ab anima requirit Spiritus ſanctus, qui loquitur Pſalmo 44. Audi, filia, & vide, & inclina aurem tuam. Audi quod præcipit ſponſus tuus, & vide quid promittat. Et, ſi videbitur abſur-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

abſurdum, tantam felicitatem paratam collocantibus fiduciam in domino Jeſu, inclina aurem tuam, ut ea, quæ ſuperant hominis ſenſum, ob hoc ipſum credas, quia Dominus eſt qui promiſit, cujus miſericordia non minus eſt incomprehenſibilis quam omnipotentia. De his auribus meminit Pſalmus 48. Audiam quid in me loquatur Dominus. Ne auſcultes quid in te loquatur caro, quid Satanas, quid humana ratio; nihil enim loquuntur niſi deſperationem: ſed audi quid loquatur Dominus; loquitur enim pacem in plebem ſuã. Eccleſia plebs eſt Domini, gens peculiaris, & populus acquiſitionis. In hoc eſto; & audies Dominum loquentem pacifica. Sequitur; Et ſuper ſanctos ſuos. Heic rursũ concidit infirmitas humana, exclamans: O me perditum! peccatis onuſtus ſum; quæ mihi ſocietas cum ſanctis? Atqui non dicit, Super ſanctos Legis aut Moſis; ſed, Super ſanctos ſuos. Sancti illius

ſunt, quos per filium ſanctificavit.
Si nondum etiam conquieſcit animus, audi quod ſequitur; Et in eos qui convertuntur ad cor. Noli expendere criminũ magnitudinem; tantum reſipiſce; & audies Dominum intus loquentem pacem. Sermo pacis erat, quem audivit nobi-
Luc. 7. lis illa peccatrix: Fides tua te ſalvam fecit. Vade in pace. Dic cum
2 Reg. 12. Davide, ſed dic ex animo: Peccavi Domino. Duobus verbis paratam & exertam ultionem verteris in
Pſal. 39. miſericordiam. Tales aures habebat qui dicit, Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti; aures autem perforaſti mihi. De oculis loquitur Pſalmus 12: Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte; ne quando dicat inimicus meus, Prævalui adverſus eum. Vides heic, victoriam in oculis eſſe potius, quam in manibus. Corporis oculos obſcurat mors; ſed non eſt quod de nobis glorietur hoſtis noſter, quamdiu lucet in animo fides, nunquam dimovens oculos à
Chri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Chriſto crucifixo. Quin totus hic pſalmus hoc agit, ut hominem, in agone conſtitutum, ac de deſperatione periclitantem, erigat divinæ miſericordiæ cōtemplatione. Ideo ſequitur: Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero; hoc eſt, ſi fide vacillavero. Audis periculum ingens; ſed accipe præſens auxilium. Ego autem in tua miſericordia ſperavi. Sed unde miſericordiæ ſpes? Exultabit cor meum in Salutari tuo: cantabo Domino, qui bene fecit mihi. Salutare Dei, Chriſtus eſt. Nec eſt aliud nomē in quo nos oporteat ſalvos fieri; Act. 4. Tantam vim habet Chriſti pro nobis crucifixi contemplatio, ut deſperatio vertatur in ſpem, ſpes vertatur in exultationem. Et qui prius deſperationi vicinus dicebat, Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero; nunc dicit, Exultabit cor meum in Salutari tuo. Audis victoriam. Nunc audi triumphum: Cantabo Domino, qui bona tribuit mihi. Qui non habet ſua bona

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

quæ cantet, cantet bona quæ gratis largitur Deus per filium. Si noſtris benefactis confidimus, exultabit adverſarius. Sin in Domino Jeſu figamus ſacram ancoram ſpei, conciderit hoſtis noſter. Quemadmodum exultans dicit Apoſtolus Rom. 8: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus eſt qui juſtificat. Quis eſt qui condemnet? Hac ratione fit, ut ſubito rerum vices invertantur, & Chriſti præſidio victoriam auferat qui videbatur deploratus, & hoſtis fractus ac repulſus abſcedat qui jam exultare cœperat. Hæc nimirum eſt victoria fidei, de qua beatus Ioannes in epiſtola cap. 5: Omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundum. Et hęc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. Quis eſt autem qui vincit mundum, niſi qui credit,

quod Ieſus eſt filius Dei. Quem pater voluit eſſe victimam pro peccatis humani generis. In hoc gradu quamdiu conſtiterit Chriſti miles, quantumvis circumſiliat, quantumvis incurſet hoſtis, vinci non poterit. In hoc autem extremo conflictu illud ſumma vi molitur hoſtis, ut ægrotum adducat in deſperationem. Quod eſt inter omnia crimina graviſſimum. Eoque tum contra nitendum eſt, ut laboranti undique ingerantur, quæ in ſpem erigant, animumque corroborent. Ad id adjuvabit imago crucifixi, ægrotantis oculis ex adverſo propoſita, quę memoriam infirmam ægroti ſubinde renovet. Nec non picturæ ſanctorum, in quibus Dominus extare voluit bonitatis ac miſericordiæ ſuæ monumentum: peccatricis euangelicæ; Petri, poſt abjuratum Dominum flentis; ac ſimilium. Deinde recitatio locorum è ſcripturis divinis, quæ nobis commendant immenſam Dei miſericordiam, &

erga genus humanum caritatem. Præcipue vero quę dominus Jeſus pro ſalute mundi tum facere tum pati dignatus eſt. Sunt autem hujuſmodi loca innumera, quæ magnum & efficax ſolatium adferre poſſunt animo labaſcenti. Siquidem in hoc articulo Satanas congerit in hominis mentẽ quicquid fidei ſpeique ſcintillam poteſt extinguere. Exaggerat majeſtatem ac juſticiam Dei, toties ſpretam ac violatam. Amplificat illius in hominem lenitatem ac munificentiam, per omnem vitam neglectam ac rejectam; hoc ipſum torquens in argumentum deſperationis, quod veniæ ſpem alere debuerat. Ingerit tot annos male conſumptos, tot omiſſas occaſiones quæ ad benefaciendum invitarunt; &, ſi quid recte geſtum eſt, depravat ad calumniam. Tentat & fidem hominis, ut dubitet de Scripturarum auctoritate, deque dogmatibus quæ nobis tradidit Eccleſia; philoſophorum & hæreticorum ratio-

rationes in animum ſuggerens, perplexaſque quæſtiones, de mundo condito ac redempto, de immortalitate animarum, de reſurrectione corporum; de Chriſto, an fuerit verus Deus & homo; de ſacramentis Eccleſiæ, quam vim habeant; de præſcientia ac prædeſtinatione Dei; omnia detorquens ad diffidentiam ac deſperationẽ; huc etiam Scripturarum teſtimonia depravans; quod auſus & in ipſum Dominum, Scripturarum auctorem. Adhæc adjuvant per occaſionem adverſarium morbi moleſtia, mortis pavor, horror gehennæ, & naturalis mentis imbecillitas, animique triſticia, quam adfert gravis ægritudo. Ad hanc igitur inclinationem occurrit hoſtis, omnes admoliens machinas, ut nutantem dejiciat ac præcipitet. Verum, quemadmodum cum peccatis luctandum non eſt, ſed ab horum conſideratione ad Chriſti gratiam avertendus eſt animus, ita cum Satana non eſt diſputandum,

ſed impia ſuggerenti dicendum, Abi retro, Satana; mihi fas non eſt dubitare de iis quę à Spiritu ſancto docta tradidit Eccleſia. Et, ſatis eſt tenere fide, quod ingenio non aſſequor. Narrant quidam, non quidem è ſacris voluminibus, ſed tamen ad id, quod nunc agimus, ſatis accommodum, de duobus, quos imminente morte de fide tentavit diabolus: alter philoſophiæ peritus erat, alter nihil aliud quam Chriſtianus, rudis & anormis. Priori ſuggeſſit quid crederet, an Chriſtum Deum & hominem, an natum de virgine, an reſurrectionem mortuorum. Cœpitque philoſophiæ rationibus demonſtrare, non poſſe conjungi in unum ea, inter quæ nulla eſſet affinitas; velut inter finitum & infinitum, creatum & increatum. Deinde præter naturæ rationem eſſe, ut virgo pariat citra viri congreſſum. Nec, juxta philoſophorum principem Ariſtotelem, eſſe reditum à privatione ad habitum. Quid multis? Vacil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

lavit homo, & pręcipitatus eſt; hoſtis victor abiit. Alter ille rudis, percontanti quid de hoc & illo crederet, reſpondit compendio, Quod credit Eccleſia. Rurſum, objicienti quid crederet Eccleſia, Quod ego, inquit. Quid tu? Quod credit Eccleſia. Quid Eccleſia? Quod ego. Ab hoc, imparato ad diſputandum, ſed ſimplici fide ſtabili, tentator victus diſceſſit. Hoc reſponſum ſatis eſt ad abigendum inſidioſum hoſtem. Maxime tamē valet in obſcuris ac dubiis. Veluti ſi ſuggerat hoſtis, aut homo intempeſtivus, Quomodo in tribus perſonis ſit eadem numero eſſentia; Quibus modis inter ſe diſtinguantur: reſpondeat, Sicut credit Eccleſia. Quomodo idem corpus poſſit eſſe diverſis in locis eodem tempore, & quomodo in Euchariſtia verum hominis corpus poſſit in minimo ſpatio contineri: reſpondeat, Sicut credit Eccleſia. Rurſus, Qualis ſit ignis apud inferos: &, Quomodo res corporea agat in

ſub-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſubſtantiam incorpoream? reſpondeat; Sicut credit Ecclesia. Aut, ſi quid reſpondendum eſt, paucis reſpondeat, aut ex Symbolo Apoſtolorum, quod ægroto quotidie dictandum erit; aut ex literis divinis; aut ex ſpiritu fidei. Si Satanas ingerat criminum magnitudinem, converſus ad Deum dicat: Averte faciem a à peccatis meis, & reſpice in faciem Chriſti tui Jeſu. Scelera tua ſuperant arenam quæ eſt in littore maris! Copioſior eſt Domini miſericordia. Quei ſperas juſticiæ premium, totus injuſtus? Juſticia mea Chriſtus eſt. Tu, ſceleribus opertus, cum Petro & Paulo migrabis in requiem? Non; ſed cum latrone, qui audivit in cruce, Ho-
Luc. 23. die mecum eris in paradiſo. Unde iſta fiducia, qui nihil boni feceris? Quia bonum habeo Dominum, exorabilem judicem, & gratioſum advocatum. Detrahêris in Tartara! Caput meum in cœlo eſt. Damnaberis! Tu calumniator es, non judex: damnatus, non damnator.

Multæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Multæ dæmonum legiones expe-
ctant animam tuam! Deſperarem,
ni protectorem haberem, qui de-
vicit veſtram tyrannidem. Injuſtus
eſt Deus, ſi pro malefactis dat vi-
tam æternam! Juſtus eſt qui ſervat
promiſſa; & ego ab illius juſticia
jamdudum appellavi ad ejuſdem
miſericordiam. Inani ſpe tibi blan-
diris! Non poteſt mentiri veritas;
promiſſis fallere, tuum eſt. Quid
relinquas, vides; quid habiturus ſis,
nos vides! Quæ videntur, tempo-
raria ſunt; quæ non videntur, æter-
na. Plus quam videt, qui firmiter
credit. Migras hinc onuſtus ma-
lefactis, nudus bonis operibus!
Rogabo Dominum, ut me meis
malis exoneret, ſuis bonis conve-
ſtiat. At Deus peccatores non au-
dit! Sed audit pœnitentes; & ille
pro peccatoribus mortuus eſt. Sera
eſt tua pœnitentia! Non fuit ſera
latroni. Latronis erat firma fides;
tua vacillat! Orabo Dominum, ut
augeat fidem meam. Falſo tibi
perſuades, te miſericordem habe-
re do-

re dominum, qui te tot malis excruciat! Medetur, ut clemens medicus. Quur voluit mortem eſſe tam acerbam? Dominus eſt; non poteſt velle niſi quod bonum eſt. Quur ſervus malæ frugi recuſem perpeti quod dominus gloriæ perpeſſus eſt? Miſerum eſt mori! Beati qui in Domino moriuntur. Sed mors peccatorum peſſima! Peccator eſſe deſiit, qui ſe, cum ſpe miſericordię, peccatorem agnoſcit. Relinquis hunc mundum! A triſti exilio migro in patriam. Tantum bonorum heic relinquis! Sed longe plus malorum. Relinquis opes tuas! Aliena ſunt quæ relinquo; mea mecum effero. Quid effers, quum in te nihil ſit boni? Hoc vere meum eſt, quod mihi gratis donat Dominus. Deſeris uxorem ac liberos! Domini ſunt: illos ei commendo. Durum eſt, diſtrahi à cariſſimis! Brevi me ſequentur. A jucundis amicis divelleris! Propero ad jucundiores. Quoniam autem verſutiſſimus hoſtis, quos ad deſpera-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſperationem pertrahere non poteſt, ſollicitat ad ſui fiduciam, ut, quos non valet in præcipitium detrudere, in altum elatos elidat; adverſus hoc quoque non leve diſcrimen muniendus eſt ægrotus. Quemadmodum autem adverſus deſperationis charybdim tutũ eſt, ſi, quo magis ſatanas deprimit hominem conſcientia ſcelerum, hoc ſe magis erigat fiducia divinæ miſericordiæ, ac ſocietatis cum Chriſto myſticæ: ita adverſus arrogantiæ ſcyllã præſens erit remedium, ſi ſemet, conſideratione propriæ imbecillitatis, abjiciat. Quiſquis enim in Chriſto fortis & excelſus eſt, in ſe ipſo humilis & abjectus, nec dejici poteſt à ſatana, nec allidi. Tale quiddam in veterum monumentis legimus de divo Antonio monacho, quem mille modis oppugnavit ſatanas, nec unquam potuit expugnare. Quodam autem tempore, quum fruſtra admotis omnibus technis nihil profeciſſet, ſe vinci faſſus eſt, his verbis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

In caſſum nitor. ſi ego te dejicio, tu te ipſum attolis. ſi te attollo, tu te ipſum deprimis. Ad hanc imaginem ſi ſatanas ſuggeſſerit, Dignus es qui inter Seraphicos ſedeas. reſpondeat ægrotus, Nulla eſt mea dignitas, niſi quod indignitatem meam agnoſco. Multum oraſti, multum jejunaſti, vitam auſteram duxiſti, plurimum in egenos erogaſti! Quæ narras, omnia mihi cum damnatis phariſæis ſunt communia. Si quicquam ex me boni operis profectum eſt, Domini eſt, non meum. At purus es ab iis vitiis quibus ille & ille laborat! Eſt igitur unde Domino gratias agam; non eſt unde mihi placeam. Nam niſi me Domini miſericordia protexiſſet, &, ſi ſimilis irruiſſet tentatio, patraſſem eadem, aut etiam ſceleratiora. Hujuſmodi reſponſiunculis muniendus eſt ægrotus, brevibus & expeditis, adverſus ſatanæ pravas ſuggeſtiones. Exempla ſanctorum revocanda ſunt illi in memoriam, ſed in quibus relu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

xit inſignis Domini miſericordia. Velut in Davide, qui adulterium cumulavit homicidio; ac duobus verbis effugit vindictam. In Ninivitis, in Achab, in filio prodigo. In publicano; cujus juſticiam Dominus præfert Phariſaicæ ſanctimoniæ. In muliere peccatrice; quæ audivit à Domino, Remiſſa ſunt tibi peccata tua. In muliere adultera; quæ audivit, Vade, & amplius noli peccare. In Petro, qui ter abnegavit Dominum. In Paulo, qui perſequutus eſt Eccleſiam Dei, vinciens & occidens qui profitebantur nomen Domini Jeſu. In Cypriano, qui ex mago factus eſt martyr. Aliiſque multis, qui ex idololatria, ex blaſphemia, ex horrendis criminibus, per fidem in Chriſtum, miſericordiam & coronam aſſequuti ſunt. Ad excludendam deſperationem, & erigendam ſpem, aptiores ſunt literæ novi teſtamenti quam veteris. Nec mirum. Moſes Judæos terrebat præceptis. Chriſtus univerſos conſolatus eſt per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

fidem & gratiam. Habent autem ſacra volumina non exempla tantum, ſed & dicta quamplurima, partim quæ terrorem incutiant, partim quæ territos conſolentur. Per hæc enim fere volvitur omnis prophetarũ ſermo, Dei vindictam exaggerans averſis à Deo, ac rurſus Dei miſericordiam amplificans ad pœnitentiam converſis. Utrumq; pharmacum ſalutiferum eſt ſi ſcite & in loco adhibeatur. Quæ territant, admovenda ſunt corpore ſanis, ſed animo laborantibus; ferocibus, & hujus vitę proſperitate temulentis, aut mundi deliciis quaſi mandragorę indormientibus; quo, velut elleboro ingeſto, reſipiſcant, aut, braſſica ſumpta, redeant ad ſobrietatem, aut, vehementius inclamati vellicatique, expergiſcantur. Quæ venię ſpem faciunt, adhibenda trepidis ac meticuloſis, præſertim in mortis diſcrimine. Quanquam nec illis ſic ingerendus eſt terror, ut pharmaco non admiſceatur veniæ ſpes: nec his ita ſunt adhiben-

hibenda lenimenta, ut fallantur. Siquidem aliud eſt, corrigere; aliud, dejicere: rurſus, aliud, conſolari; aliud adulari. Proinde non parvi refert, qui ægrotantibus aſſideant. Hos oportet ad manum habere varia Scripturarum loca, quibus ægrotum nutantem fulciant, vel recitandis, vel enarrandis. Ad idem valebunt precatiunculę apte compoſitæ. Feruntur enim quædam ab indoctis compoſitæ, &, ab indoctis, ingeruntur ægrotantibus. Sic, excitata ſpe, ſupereſt purgatorii terror; quem & ipſum quidam, remediis, mea ſententia, parum ſolidis, lenire & eximere conantur. Quidam empticiis diplomatibus promittunt ſecuritatem ab igni purgatorio. Sed vereor, ne hoc ſit, non ſublevare ægrotum, ſed os ſublinere morituro. Rectius faciunt, qui, miſſis ac precibus piorum hominum, nec non eleemoſynis, ſuadent, minuendos eſſe purgatorii cruciatus. Sed omnium efficaciſſimum eſt, ſi moneatur ægrotus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

grotus, ut, quantum poteſt, excitet fidem & caritatem erga Deum & proximum; ex animo condonet omnibus à quibus læſus eſt; ac morbi cruciatus, mortemque imminentem, amore Chriſti patienter ferat; totum ſe per omnia ſubmittens voluntati divinæ; reputans, Deum non judicare bis in ipſum; &, Chriſtum pro noſtris delictis in cruce dependiſſe pœnas. Ex his fontibus, & potiſſimum ex illius ſanguine, petat ignis purgatorii refrigerationem. Atque ita, ſibi diffiſus, fretus immenſa Dei miſericordia, Chriſti meritis, ac ſanctorum omnium ſuffragiis, contrito corde, cum religioſa fiducia dicat, In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Nulla invidia eſt, ſi peccator & infirmus uſurpet verba Domini ſui. Nam ideo caput noſtrum hæc expreſſit in ſeſe, ut nos imitaremur, qui ſumus illius membra. Quodſi cui placet & ab aliis ſanctis exemplum petere, dicat

ecat cum beato Stephano, Domine Actor.7.
Jeſu, accipe ſpiritum meum. Ex-
empla magnam habent vim ad
commovendos animos. Oſten-
dunt enim velut in ſpeculo, quid
deceat, quid ſecus. Quemadmo-
dum & in rebus externis vehe-
mentius viſis, quam auditis, per-
movemur. Proinde non medio-
crem habet utilitatem, frequenter
morientibus adeſſe, ut, quod in
illis deteſtandum conſpexerimus,
itemus; quod pium ac ſanctum,
mitemur. In illo ſiquidem arti-
ulo apparet, qualis ſit cujuſque fi-
es, qualis conſcientia. Sed nul-
um invenietur exemplum perfe-
tius, quam quod Dominus noſter
n ſe ipſo nobis expreſſit. Quum
nim inſtaret illa nox extrema, ad-
erſus imminentem tentationis
rocellam communiit ſuos ſacro-
ncti corporis & ſanguinis ſui
ommeatu; nos admonēs, ut, quo-
ies incidimus in caſum, aut mor-
um qui mortem minitetur, pro-
inus exomologeſi purgemus affe-
ctus

ctus noſtros, quemadmodum Dominus lavit pedes diſcipulis ſuis: mox reverenter accipiamus corpus Domini; qui cibus animos noſtros fortes & invictos reddet adverſus hoſtem ſpiritualem. Dominus nullum condidit teſtamentũ, ſed pro teſtamento fuit ſermo totus igneus; quem Joannes accuratius proſequitur, & inſtitutio ſacramenti Euchariſtiæ, in mortis ipſius memoriam. Teſtamentum ſapiebant & illa verba de cruce; Mulier, ecce filius tuus. Et ad diſcipulum; Ecce mater tua. De externis igitur paucis agendum eſt: de iis quæ faciunt ad fidem & caritatem, multis. Solent enim verba morientium avidius excipi, & altius inſidere mentibus audientium: partim quod nemo creditur fingere, in eo quidem articulo: partim quod mens, dum incipit divelli à corpore quo gravatur, ſæpe ſpecimen edit illius libertatis & cognitionis ad quam proficiſcitur. Sed redeamus ad redempto-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

is exemplum. A myſtica cœna
ecedit ab ædibus in hortum; ac
uſſis eo loco ſubſidere reliquis di-
cipulis; tres tantum ſibi adjungit,
etrum, Ioannem & Iacobum Ze-
edæi; ut eoſdem haberet teſtes
umanæ infirmitatis, quos in mõ-
e gloriæ ſuæ teſtes eſſe voluerat.
His confeſſus eſt extremam animi
riſticiam; quæ ſæpe morte ipſa
gravior eſt. Quibus vigilare & o-
are juſſis, rurſus ſeceſſit ad oran-
um. In corporali ſeceſſu Domini
nagnum eſt myſterium. Qui ſe
norti præparat, ab omnibus urba-
is ac domeſticis affectibus ſece-
at oportet, reipublicæ curam ab-
ciat, poſſeſſionum ſolicitudinem
enitus exuat, uxorem ac liberos
Domino commendet, ab amico-
um & cognatorum fiducia ſeſe
bducat, ne intimos quidem in
nimi curas recipiat; ſolus ſub dio
t oportet, qui tum velit loqui
um patre cœleſti, quum urget ex-
rema tentatio. Ter admonet dor-
nientes, ut vigilent, orentque, ne
 intrent

intrent in tentationem. Intrat in tentationem, qui ſe tradit in poteſtatem tentatoris. Vigilantes autem & orantes perſtringit quidem tentatio, ſed mox præterit. Quod tribus diſcipulis dixit Dominus, nobis omnibus dixit. Dormierunt illi, & ideo ſuccubuerunt tentationi. Petrus, omnium fortiſſimus, abnegavit Dominum; ceteri metu diffugerunt; magis etiam abjuraturi, ſi ſimilis terror fuiſſet objectus. Itidem in mortis diſcrimine vincitur infirmitas humana, niſi puro affectu, niſi cum invicta fiducia, imploraverit auxilium illius, qui ſolus vivificat mortuos. Porro quo pacto ſit orandum in eo rerum ſtatu, exemplo ſuo redemptor monſtrare dignatus eſt. Flexit genua. Parum hoc eſt. Proſtravit ſeſe in faciem. De terra clamavit ad patrem, tam valide, ut vox, deprecantis, à diſcipulis tribus, qui ad lapidis jactum aberant, alioqui & ſomno gravatis, exaudiretur. Bis ad deprecationem rediit, ter eadem

idem verba repetivit. Non ſicut
ergo volo, ſed ſicut tu. Flectit ge-
nua, qui ſe totum ſubjicit volun-
tati divinæ. Procumbit in faciem,
qui ſibi totus diſplicet, totus ſuis
diffidit viribus ac benefactis, nec
aliunde ſperat ſolatium quam à
miſericordia Domini. Nec ſtatim
deſperandum, ſi differtur conſo-
latio: iterum atque iterum redeun-
dum eſt ad clamorem; non oris,
ſed cordis. Etenim ſi nos, quod
Dominus externe fecit, ſpirituali-
ter imitemur, aderit bonus ange-
lus, qui ſudorem ſanguineum abſ-
terſurus eſt ab animo noſtro: &
aut eripiet à diſcrimine, aut robur
addet ſpiritui, ut mortem fortiter
perferamus. Poſtremo, cum Do-
mino nudi crucem adſcendamus
oportet procul ab omnibus terre-
nis affectibus, ad cœleſtis vitæ a-
morem erecti: ut cum beato Pau-
lo dicere poſſimus, Mihi mundus
crucifixus eſt, & ego mundo: atque
ibi tribus affixi clavis, fide, cha-
ritate, & ſpe, conſtanter perſeve-
 remus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

remus, ſtrenue depugnantes cum Satana, donec eo devicto in æternam requiem demigremus, præſidio gratiaque Domini noſtri Jeſu Chriſti. Cui, cum patre & ſpiritu ſancto, laus & gloria in omne ævum. Amen.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERII
ERASMI,
Roterodami,
DECLAMATIO
DE MORTE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERIUS ERASMUS, Roterodamus,

HENRICO GLAREANO, ſuo, S. D.

ANte complures annos, cum Senæ, valetudinis confirmandæ gratiâ, menſes aliquot commorarer, Alexandrum archiepiſcopum, titulo divi Andreæ, feliciſſimæ indolis adoleſcentem, apud quem tum diverſabar, variis thematiis, quas Græci μελέτας *vocant, exercui. Ex his, à me neglectis, neſcio quo caſu, ſervatum hoc unum inter ſchedas reperi. Id hac lege ad te mitto, ut, ſi non probas, abjicias quo meretur. Sin approbas, noſtro exemplo*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

tuos item adoleſcentes hoc genus argumentis exerceas; atque etiam, ſi videtur, libellum hunc ceteris lucubrationibus meis adjiciendum cures. Bene vale, Glareane, Helvetiæ tuæ decus.

DESI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERII ERASMI, ROTERODAMI,

In genere conſolatorio Declamatio de Morte.

QUam acerbum vulnus ex optimi pueri deceſſu pater acceperis, equidem ex meo ipſius dolore facile conjecturam facio. Quare vehementer ſim inhumanus, ſi parentem in tam triſti caſu lugere vetem, cum alienus ipſe non queam non lugere. Impudens autem merito videar, ſi tuo dolori velim mederi, cum mihi medico ſit opus: ſique patri coner lacrumas abſtergere, cum ipſe lacrumorum nullum adhuc modum facere poſſim. Quanquam enim hoc fortunæ telum, paternum pectus altius ferire debuit,

Inſinuatio.

Benevolentia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

buit, tamen illud tibi præſtare ſolet ſingularis quædam ſapientia, ut omneis caſus humanos non ſolum forti & infracto, verum etiam alacri perferas animo. Proinde tibi conſtes oportet, ut animi dolorem, omnino juſtiſſimum, (quis enim neget?) ſi nondum potes abjicere, certe premas, ac modereris. Cur autem non etiam abjicias? videlicet, ut, quod ab idiotis impetrat paucorum dierum ſpatium, id à ſapientiſſimo viro impetret ratio. Nam quæ matercula tam impotenter filii mortem luget, cui dies non ægritudinem leniat primum, deinde penitus etiam adimat? Nuſquam animo dejici, ſapientis eſt: at in his caſibus, quibus omnes ex æquo, maximi pariter ac minimi, ſumus obnoxii, dolere immoderatius, extremæ vecordiæ mihi videtur eſſe. Quis enim ignorat, niſi prorſus incogitans, hac ſe lege natum eſſe, ut, quandocunque vocarit Deus, ſit protinus hinc emigrandum? Itaque

Propoſitio.

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

que qui mortem hominis deplorat, quæſo, quid aliud, quam, ſe mortalem eſſe, defiet? Aut cur potius mortem deplores, quam nativitatem, cum utraque juxta ſecundum naturam ſit? Perinde ac ſi quis gratias agat, quod ad convivium ſit admiſſus; queratur autem, ſeſe dimitti. Quodſi quis velut è ſublimi ſpecula univerſi mortalium generis conditionem vitamque contempletur, non merito delicatus ſibi videatur, ſi inter tot orbitatis exempla, inter tam denſa ſenum ac juvenum funera, gravius diſcrucietur animo, perinde quaſi ſoli novum aliquod ac magnum malum acciderit, quaſique unus, tanquam albæ, quod aiunt, gallinæ filius, extra publicā aleam ſtatui poſtulet? Quas ob res ſapientiſſimi legum conditores, uti luctum aliquem parentum affectibus indulgent, ne videlicet à quibuslibet ἀπάθειαν illam exigere videantur, à nonnullis etiam Stoicis damnatam, ita cum modicis

ſane finibus circunſcripſerunt. Sive quod intelligerent, in id genus caſibus, qui cum omnium ſunt communes, tum vero non fortunę injuria, ſed ipſo naturę curſu atque ordine inducuntur, brevem mœrorem ſufficere vel infirmioribus, utpote natura vulnus, quod inflixit, leniente, ſenſimque cicatricem obducente. Sive quia perpenderint, dolorem non ſolum inutilem eſſe iis quibus impenditur, verum etiam perniciosſum iis, à quibus ſumitur, gravem ac moleſtum amicis ac familiaribus, vitæque ſociis. Jam vero ſi quis rem recta reputet via, an non dementiæ ſpecies eſſe videtur, ultro malum malo addere, & cum fati jacturam nulla ratione ſarcire poſſis, tamen ultro tibi perniciem accerſere? Perinde ac ſi quis ab hoſte nonnulla facultatum parte ſpoliatus, quicquid reliquum eſt, id omne iratus in mare dejiciat, adque eum modum fortunam ſuam deplorare ſeſe prædicet. Quodſi nos pa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

rum movet Mimus ille nobilis, & quovis etiam philoſopho dignus, Feras, non culpes, quod vitari non poteſt: certe Davidis ſapientiſſimi regis exemplum pulcherrimum in mentem veniat. Cui ſimul atque pueri, quem tenerrime diligebat, mors eſt nuntiata, confeſtim ſolo erexit ſeſe, pulverem abſterſit, cilicium abjecit; deinde lotus & unctus, vultu mutato, alacris ad epulas acceſſit. Id factum admirantibus amicis, Quid eſt, inquit, cur me jam conficiam dolore? Nam antehac utcunque ſpes erat, fieri poſſe, ut meo luctu flexus Deus infantem ſervaret: nunc nullis ille lacrumis ad nos revocari poteſt. nos ad illum brevi properabimus. Quis tam demens, ut cuiquam ſupplex eſſe velit, quem certo ſciat precibus non commoveri? At morte nihil inexorabilius, nihil ſurdius, nihil rigidius. Arte manſueſcunt feræ, vel immaniſſimæ. Eſt quo frangatur marmor, eſt quo molleſcat adamas. Nihil eſt quo

mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mortem delinias. Ea nec formæ parcit, nec opibus, nec ætati, nec imperiis. Atque ob id ipſum æquiore ferenda animo, vel quod inevitabilis, vel quod tam ex æquo communis omnibus. Jam vero quid ego tibi recenſere pergam tot Ethnicorum exempla, qui ſuorum interitum excelſo infractoque tulerint animo? A quibus animi formidine ſuperari Chriſtianos, nonne turpiſſimum videatur? Nunc tibi ſuccurrat nobilis illa meritoque literis omnium celebrata Telamonis & Anaxagoræ vox, Sciebam, me genuiſſe mortalem. Succurrat Pericles Athenienſium dux, non tam eloquentia, quam animi fortitudine celebris, qui, cum intra quatriduum duobus mirificis adoleſcentulis orbatus eſſet, ſolito vultu, atque adeo coronatus, etiam in concione, diſſeruit. Succurrat Xenophon ille, Socrate præceptore dignus, cui cum inter ſacrificandum mors filii eſſet nuntiata, coronam modo depoſuit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

poſuit; atque eandem mox repoſuit, ſimul atque fortiter in acie cecidiſſe cognovit. Succurrat Dion Syracuſanus; qui, cum in amicorum conſeſſu nonnihil agitaret, ac, ſubito tumultu in ædibus coorto, ſciſcitatus quid eſſet rei, didiciſſet, filium de tegulis lapſum interiſſe; nihil commotus, juſſit extincti corpus mulieribus rite ſepeliendum tradi; ſeſe, quod inſtituerat, non omiſſurum. Hunc imitatus Demoſthenes, amiſſa filia cariſſima atque unica; qui, ſeptimo ab ejus obitu die coronatus, & candido veſtitu, ad populum prodit. Cujus facti & fidem confirmavit, & illuſtravit gloriam, Aeſchinis inimici criminatio. Succurrat rex Antigonus; cui cum nuntiatum eſſet, filium in extraordinario conflictu concidiſſe, paulliſper cunctatus, & intuitus eos qui renuntiarant, magno quidem animo, Sero, inquit, interiſti, Alcinoë, (nam id erat filio nomen,) qui tam temere in hoſtes te conjeceris, neque tuæ ſalu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſalutis, neque meorum memor monitorum. Quodſi Romana te magis capiunt exempla, reſpice Pulvillum Horatium; cui, Capitolium dedicanti, cum nuntiatum eſſet, filium vita defunctum eſſe, nec manum à poſte removit, neque vultum à religione ad privatum dolorem flexit. Reſpice Paulum Aemylium; qui, intra ſeptem dies duobus amiſſis filiis, progreſſus in concionem, ultro populo Romano gratulatus eſt, quod publicam fortunæ invidiam domeſtico luctu redemiſſet. Cogita Qu. Fabium Maximũ; qui, cum filium conſularem, & egregiis clarum geſtis, amiſiſſet, conſul in concionem prodiit, & encomium filii recitavit. Intuere Catonem Cenſorium: cui cum filius natu major obiſſet, ſingulari ingenio, ſumma virtute juvenis, adhæc prætor jam deſignatus; nihil tamen hoc caſu commotus eſt, ut Reipublicæ negotia ſegnius adminiſtraret. Occurrat Martius, cognomento Rex.

is

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

is cum filium ſummæ pietatis, magnæ ſpei, poſtremo unicum, amiſiſſet, orbitatem ſuam adeo infracto tulit animo, ut ſtatim à rogo juvenis curiam peteret, ac Senatum legis ferendæ cauſſa evocaret. Occurrat L. Sylla; cui filii mors nihil omnino acerrimam illius in hoſtes virtutem contudit; nec effecit, ut falſo ſibi Felicis cognomentum uſurpaſſe videretur. L. Bibulus, poſtero ſtatim die, qua utrumque filium interfectum cognovit, ad ſolita officia proceſſit in publicum. Hujus collega C. Cæſar, cum Britanniam peragraret, & filiæ mortem didiciſſet, tamen intra tertium diem imperatoria obiit munera. M. Craſſus in Parthico bello, cum filii caput pilo pręfixum conſpiceret, (nam id hoſtes ludibrii cauſſa propius accedentes oſtentabant, conviciis etiam exaſperantes calamitatem,) uſque adeo non eſt animo conſternatus, ut repente per omnes ordines equo circumvectus clamaret, ſuum hoc

malum

malum privatum, ceterum publicam Reipublicæ ſalutem in militum incolumitate ſitam eſſe. Atque ut omittam exemplorum agmen, Gallos, Piſones, Scævolas, Metellos, Scauros, Marcellos, Aufidios; Claudius Cæſar, cum eum amiſiſſet, quem & genuerat & adoptaverat, ipſe tamen pro roſtris laudavit filium, in conſpectu poſito corpore, interjecto tantummodo velamento, quod Pontificis oculos à funere arceret: &, flente populo Romano, ſolus non flevit pater. Atq; ut hos quidem imitari pulchrum, ita turpiſſimum ſit, non præſtare viros eum animum, quem fœminæ præſtiterunt. Cornelia duos filios, Tib. Gracchum, & C. Gracchum, & occiſos vidit, & inſepultos. At, conſolantibus amicis, miſeramq; dicentibus: Nunquam, inquit, non felicem me dicam, quæ Gracchos peperi. Sed quid nos hęc ex priſcorum annalibus repetimus? Quaſi vero non quotidiana vita ſatis exemplorum ſuppeditet?

Circum-

Circumſpice vicinos, circumſpice cognatos & affines; quot reperies, etiam mulierculas, quæ mortem liberorum moderate ferant? In tantum non opus eſt ad hanc rem magnis philoſophiæ præſidiis. Nam, ſiqnis modo ſecum animo reputarit, quam calamitoſa ſit hæc noſtra omnis vita, quot periculis, quot morbis, quot caſibus, quot curis, quod incommodis, quot vitiis, quot injuriis ſit obnoxia, quã exigua pars ejus nobis abeat, non dicam cum voluptate, ſed non aliqua ægritudine contaminata; deinde quam fugax etiam ac præceps: propemodum etiam gratulabitur iis, qui maturius eam reliquerint. Brevitatem graviter expreſſit Euripides; qui vitam mortalium dieculam unam appellat. Sed melius Phalereus Demetrius, Euripidẽ caſtigans, quod eam non potius temporis punctum dixerit. Optime vero Pindarus, qui vitam hominum umbræ ſomnium appellat. Res duas maxime nihili

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

conjunxit, umbram & ſomnium, ut plane, quam ſit inanis hæc vita, demonſtraret. Porro quam eadem ſit calamitoſa, probe perſpexiſſe videntur antiqui Poëtæ, qui mortalium genus non alio epitheto rectius inſigniri poſſe judicarunt, quam ſi eos μοχθηροὺς καὶ δειλοὺς, id eſt, calamitoſos ac miſeros cognominarent. Nam prima pars ævi, quæ quidem optima putatur, ſeſe neſcit. Mediam protinus negotiorum tumultus, curęque, excipiunt. Extremam morbi ac ſenectus occupant, ut de feliciſſimis interim agamus. Quis igitur non optimo jure probet illam Sileni ſententiam; Optimum eſſe, non naſci; proximum, quam ociſſime aboleri? Quis non approbet Thracum inſtitutum, qui naſcentes luctu lamentiſque excipiunt: rurſum, exeuntes è vita gaudio gratulationibuſque proſequi ſolent? Quodſi quis ipſe ſibi narret, quæ ſuis auditoribus ſolitus eſt Hegeſias, is & ſuam mortē optabit potius, quam hor-

horreſcet, & ſuorum obitum æquiſſimo feret animo. At obſtrepit interim paternus dolor. Ante diem periit, periit adhuc ephebus, periit optimus, ac ſingulari pietate filius, vitaque longiſſima dignus. Queritur, naturæ vices inverti, quod filio pater, juveni ſenex, ſuperſtes ſit. Sed obſecro te per Deum immortalem, quid tandem appellas ante diem? Quaſi vero non unuſquiſque vitæ dies & ſupremus eſſe poſſit. Alius inter materni latebras uteri, vixdum homo, præfocatur, & inter fingentis adhuc naturæ manus intercidit. Alius, dum naſcitur, alius, dum vagit in cunis, abripitur: alius in ipſo ſtatim ævi flore, vixdum percepto vitæ ſenſu, perit. Ex tot hominum millibus quam paucis datum eſt ad ſenectæ limen, quemadmodum vocat Homerus, pertingere? Hac nimirum lege Deus animum in hujus corpuſculi prçſidio conſtituit, ut, quocunque die, quocunque momento, juſſerit decedere, protinus inde ſit Confutatio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſit exeundum. Neque vero quiſquam ante diem evocari ſibi videri poſſit, cum nulli ſit certus dies præſcriptus, ſed is demum legitimus ſit dies, quemcunque imperator ille noſter ſupremum eſſe voluerit. Nos, ſi ſapimus, unumquemlibet, perinde ut ſupremum, opperiemur. Quanquam in tanta vitæ brevitate, fugacitateq;, quantulum quæſo refert, paullo ſerius, an maturius, eximaris? Nec enim magis intereſſe videtur, quam, cum plures ad capitis ſupplicium ducuntur, primus, tertius, an octavus feriaris, nihilominus mox feriendus. Quid enim aliud ipſa vita, quam perpetuus quidam ad mortem curſus? Niſi quod commodius cum his agitur, qui à tam laborioſa vitæ functione maturius dimittuntur. Verum, ut amentis eſt, injuſſu imperatoris è caſtris excedere: ita ſtulti atque ingrati, miſſionem à duce celerius datam non libenter amplecti; maxime ſi jam non ſine laude diſcedat qui dimittitur;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

titur; ſique ad præmium, non ad
ignominiam, avocatur. Neque
enim convenit, ævi ſpacium ſolſti-
tiis metiri. Recte factis æſtimanda
eſt ætas; ut is diu vixiſſe putetur,
non qui plurimos annos, ἐτώσιον ἄ-
χθος ἀρούρης, ut inquit Homerus, ter-
ram preſſit, & numero addidit, ſed
qui, gnaviter peracta vitæ fabula,
honeſtam ſui memoriam poſteris
reliquit. An quereris, quod ſtatim
tibi talem filium dederit Deus,
qualem optaſſes poſt annos mul-
tos evadere? Quid quod neque
uſque adeo præmature defunctus
eſt noſter adoleſcens? Jam viceſi-
mum attigerat annum; qua qui-
dem ætate, mea ſententia, optimũ
eſt mori, quia vivere dulciſſimum.
Jam patriæ civem bonum, jam pa-
tri filiũ pium, jam æqualibus con-
victorem jucundum, denique ſu-
peris bonam & integram mentem,
præſtiterat. Deceſſit vitiorũ igna-
rus, calamitatum imperitus. Porro,
quid allatura fuerit vita longior,
incertum. Certe plerumque fieri
vide-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

videmus, ut poſterior ætas & gravioribus vitiis adoleſcentiæ puritatem inficiat, & pluribus calamitatibus juventutis felicitatem contaminet. His omnibus, ſeu malis, ſeu periculis, illum mors cita ſubduxit. Nunc denique tuto gloriari potes, te filium optimum habuiſſe, vel habere magis. At habueris tantum, non habeas etiam: Utrum potius æquum eſt, diſcruciari te quod amiſeris, an gaudere, qui talem habueris? Vide ne parum grati ſit animi, meminiſſe repetiti muneris, non meminiſſe dati. Magnum profecto munus, filius pius; ſed ita datum, ut ad tempus eo fruereris, non ut perpetuo tuum eſſet. Sic enim tecum conſidera, vir ſapientiſſime, immo ſic pariter conſideremus: Siquis princeps ſummi pretii ſummæque artis tabulam nobis dediſſet utendam, utrum eam, quandocunque collubitum fuerit, repoſcenti ſereno vultu reddemus, gratias inſuper agentes; an triſtes ad hunc modum cum eo expoſtulabi-

labimus? O te crudelem, quam pretioſo munere nos ſpoliaſti, quantam voluptatem nobis ademiſti, quã cito rem tam egregiam, nec opinantibus, eripuiſti! Nonne is optimo jure tam ingratis querimoniis ad hunc reſponderit modum? Hoccine præmii pro meo officio reporto? Itane nihil meminiſtis, niſi hoc tantum quod belliſſimam tabulam amiſiſtis? Excidit animo, gratis & ultro commodaſſe me? vos tot jam dies mea benignitate paviſſe oculos, animum oblectaſſe? Quod dedi, benignitatis erat: quod repoſco, meo jure facio. Vobis aliquid ex me lucri fuit, jacturæ nihil fuit, niſi quod veſtro vitio id eſſe proprium fingebatis, quod erat cõmodaticium. Proinde perire vobis videtur, quod repetitur: immo quo pretioſior, quo jucundior ea res fuit, quam utendam permiſi, hoc magis atque magis mihi debetis. Nec ante tempus repetitũ videri oportet, quod citra injuriam poterat non com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mitti. Hæc ratio ſi nullo pacto refelli poterat, cogita, quanto juſtius natura dolorem ac querelas noſtras hujuſmodi ſermone poſſit reprehedere. Atque his nimirum rationibus dolorem noſtrum leniri conveniebat, etiamſi mors totum hominem tolleret, neque quicquam noſtri poſt funus ſupereſſet. Nunc ſi ſaltem hoc credimus, de quo nihil addubitavit Socrates ille Platonicus, videlicet hominem ipſum animum eſſe, corpus hoc nihil aliud eſſe, quam animi vel organum, vel domicilium, aut, ut verius dicam, ſepulcrum & carcerem, unde cum emerſerit, tum demum ſui juris eſſe, multoque, quam antea, felicius vivere; quid eſt quod mortem incuſemus, quandoquidem uſque adeo non perit ille qui moritur, ut tum denique naſci videatur potius? Et nobis animo frui licet, quod oculis non cernimus: nihilo ſecius quam amicis abſentibus cogitatione frui ſolemus; & haud ſcio,

Tranſitio.

an

an aliquanto ſuavius, quam ſi eos coram oculis conſpiceremus; propterea quod corporum convictus non raro nobis offenſarum materiam conſuevit miniſtrare, & conſuetudinis aſſiduitas jucunditatem amiciciæ nonnihil imminuere. Ejus rei ſi deſideras exemplum, an non ſat argumento ſunt Apoſtoli, qui tum demum vere frui Chriſto, vereque amare cœperunt, poſtea quam illis corporea præſentia fuiſſet adempta? Sic eſt profecto, bonorum amicicia, animorum, non corporum, conjunctione conſtat. Qui vere amant, animos amant, non corpora. At animorum copulam nulla vis, nulla temporum, nulla locorum intercapedo poteſt dirimere. Porro nimis quam puerile eſt, amicum periſſe putare, ſimul atque ſub oculis eſſe deſierit. Tu, quoties libebit, filium tibi cogitatione ſermonibuſque præſentem reddes: ille viciſſim tui meminit, ſentitque penitus animi tui affectus. Nonnunqnam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

& in ſomnis occurſabit patri, & arcanis quibuſdam modis animi utriuſque ſeſe complectentur & confabulabuntur. Quid autem prohibet, quo minus jam nunc imagineris, cum illo te vivere, quicum paullo poſt es victurus? Quantulum enim eſt hoc omne quod vivimus? Sed hactenus iis remediis ſum uſus, quibus cum Ethnico quolibet agere poteram. Nunc, quid pietas, quid Chriſtiana fides, à nobis impetrare debeat, paucis conſideremus. Iam primum, ſi maxime miſera mors eſſet, tamen oportebat boni conſulere, quod nulla via corrigi poterat. Rurſum, ſi totum extingueret hominem, æquius tamen ferenda, quod tot hujus vitæ calamitatibus finem imponat. Porro, ſi animum, originis æthereæ, gravi corporis ergaſtulo liberat, propemodum etiam gratulandum iis, qui è vita deceſſerint, & in felicem illam libertatem poſtliminio redierint. Nunc vero, cum haud dubie pias animas

Tranſitio per epilogum.

ex

ex hujus vitæ procellis ad immortalitatis portum tranſmittat, ac ne pilum quidem hominis perimat, quippe corporibus quoque ad immortalitatem aliquando revocandis; utrum, quæſo, lugere, an magis, gratulari, convenit ei, quem ex hoc turbulentiſſimo vitæ pelago in tranquillam illam immortalitatis ſtationem mors matura tranſvexerit? Age paullisper, hujus vitæ (ſi modo vita eſt appellanda) ſordes, ærumnas, pericula in unum congere: rurſus è diverſo ejus vitæ commoda, quæ pios hinc ereptos manent, compone: & facile videbis, hoc homine nihil eſſe injuſtius, qui ſummum bonum, ad quod unum nati conditique ſumus, perinde quaſi maximum malum deploret. Orbum te clamitas, cum filium cœlo genueris, cujus, ceu numinis cujuſdã, memoriam, ut ſacroſanctam, venerari poſſis, qui cœlitus, cui curam agens, res tuas, ceu dexter aliquis Deus, bene fortunare valeat. Neque enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ille, aut non ſentit res mortaliũm, aut ſolitam in patrem pietatem una cum corpore depoſuit. Vivit profectò, mihi crede, vivit ille, adeſtque præſens nobis, & hoc ipſum noſtrum colloquium audit ſentitque, ac fortaſſis hunc ipſum luctum noſtrum ridet ac damnat. Quodſi corporũ horum moles nõ obſiſteret, fortaſſis & audiremus eum lacrumas noſtras hujuſmodi dictis increpantem: Quid iſtuc eſt quod agitis? Quid ſenectutem veſtram inutili, ne dicam amenti luctu, conficitis? Quid iniquiſſimis querimoniis, fatum, fortunam, mortem in jus trahitis? An mihi, ex iſtius vitæ malis exempto, & in hanc felicitatem evecto, invidetis? Sed bona verba. Non invidet nec paterna pietas, nec amiciciæ candor. Verum quid aliud ſibi vult iſta comploratio? An lacrumis dignum cenſetis, quod è ſervitute in libertatem, de ærumnis ad felicitatem, de caligine in lucem, de periculis in tutum, de morte ad vitam,

Proſopopœia.

tam,

tam, de morbis ad immortalitatem, de tot malis ad ſummum bonum, de caducis ad æterna, de terrenis ad cœleſtia, denique quod ab hominum colluvie ad angelorum contubernium ſum traductus? Iam appello veſtros iſtos animos. Quęſo, per veſtram in me pietatem, ſi vobis eſſet in manu, me ad iſtam revocare vitam, num eſſetis revocaturi? At quo tandem flagitio tantum odium commerui? Si revocari nolitis, quorſum attinent iſtæ querelæ, non ſolum inutiles, ut dixi, verumetiam impiæ? Porro niſi me immortalitas jamdudum omnis doloris expertem reddidiſſet, ego viciſſim veſtras iſtas lacrumas aliis lacrumis deflerem, & tam craſſam animi veſtri caliginem commiſerarer. At noſtram ipſorum vicem deploramus, inquitis. Verum, iſtuc ſane haud amantium eſt, ſed ad ſeſe reſpicientium, & vel alieno incommodo ſuis rebus conſulere volentium. Sed age, quid tandem iſtuc jactu- Confutatio.

ræ eſt, quod mea mors vobis attulit? An quod conſpectu meo frui non licet? Atqui nihilo ſecius interim memoria noſtri frui licet, tanto quidem felicius, quanto tutius. Nã, id quod res eſt, exiſtimate, me malis omnibus præreptum, quęcunque in vita homini poſſunt accidere, & quorum magnam partem veſtra vivacitas experta eſt. Non eſt qui vobis obſequium exhibeat, ſed eſt qui apud Deum Opt. Max. pro veſtra ſalute patronum agat, ut ſedulum, ita & efficacem. Denique quantulum hoc momenti eſt, quod noſtram dirimat conſuetudinem? Vos modo pro veſtra virili date operam, ut, pie peracta vitæ fabula, mors dignos reperiat, qui huc traducamini. Hæc, inquam, ſi nobis loqueretur filius, nonne merito noſtri luctus nos pudeſceret? His ferme rationibus animi mei vulnus lenire ſoleo; quę tibi communia facere volui, non quod his remèdiis magnopere egeres, ſed arbitratus ſum, congruere,

ut,

ut, quicum mihi luctus eſſet communis, cum eodem & conſolationem communicarem. Ceterum, ut, quæ fuſius diſſerta ſunt, in epilogum contraham, hoc pacto effervescentem animi tui dolorem coërcebis. Mortuus eſt filius. genueras mortalem. Tanto bono privatus ſum. reddidiſti ei qui gratis dederat. Gravis orbitas. levius ferendum, quod aliquando ſarciri poteſt. Patrem deſtituit. quid prodeſt flere, quod mutari non poteſt? aut cur anxie deplores, quod tibi cnm tot hominum millibus commune eſt? Sed interitum filii non poſſum non flere. quidvis potius quam perit, qui bene moritur. At occubuit immatura morte. nulla mors non matura recte morienti. Ante diem vivere deſiit. nullus cuiquam certus dies. In ipſo ævi flore extinctus eſt. tum optimum eſt mori, cum vivere eſt ſuaviſſimum. Obiit adoleſcens. hoc pluribus vitæ malis ſubductus eſt. Optimum amiſi filium. gaude quod talem habueris. Epilogus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ris. Innocens è vita deceſſit. nulla mors magis optanda, minus deploranda. Sed interim filio frui non licet. at animo licet, & mox ipſo totus toto frueris. Si quid noviſti rectius iſtis, candidus imparti. Si non; his utere mecum. Ac bene vale. Quod quidem vult etiam ipſe filius.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERII ERASMI,

Roterodami,

CONCIO DE PUERO JESU,

Pronuntiata à puero in ſcholâ Coletica, olim inſtituta Londini.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

DESIDERII ERASMI, *Roterodami*,

CONCIO DE PUERO JESU.

PUer apud pueros verba facturus de ineffabili puero Jeſu, non optarim mihi Tullianam illam eloquentiam, quæ brevi atque inani voluptate aures deliniat. Quantum enim abeſt Chriſti ſapientia à ſapientia mundi, (abeſt autem immenſo intervallo,) tantum oportet Chriſtianam eloquentiam à mundana differre eloquentia. Sed illud una mecum ardentibus votis impetretis, velim, ab optimi Ieſu optimo patre Deo, à quo ceu fonte bonorum omnium ſumma proficiſcitur, quique ſolus fœcundo illo ſuo ſpiri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſpiritu linguas infantium reddit diſertas, vel è lactentium ore laudem abſolutam depromere ſolitus: ut, quemadmodum omnis noſtra vita non alium exprimere debet, quam ipſum, de quo dicturi ſumus, Jeſum, ita & oratio noſtra illum ſapiat, illum referat, illum ſpiret, qui & verbum eſt patris, & verba vitæ ſolus habet; cujus ſermo vivus, & efficax, penetrantior eſt quovis gladio ancipiti, ad intimos etiam cordis receſſus penetrans, utque ipſe, de cujus ventre flumina promanant aquæ vivæ, non gravetur per organum vocis noſtræ, veluti per canalem, in omnium veſtrum animos influere, multoque gratiæ cœleſtis irrigare ſucco. Id ita futurum confido, commilitones mei cariſſimi, ſi piis votis purgatas ac vere ſitientes aures adjungetis, eas videlicet aures, quas æternus ille ſermo requirens, in Euangelio, Qui habet, inquit, aures ad audiendum, audiat. Nos porro cur non audeamus

mus rem hanc, arduam quidem illam, ſed tamen piam, aggredi? præſertim ipſo adjutore Deo, in quo hoc plus poteſt mortalis infirmitas, quo minus ſuis nititur viribus, & in quo Paulus omnia ſe poſſe gloriatur. Jam vero, cum tanto ſtudio flagrent iſti, qui mundanæ, hoc eſt, diabolicæ militiæ, dedere nomina, ut ſuum quique ducem laudibus vehant: quid nobis prius, aut antiquius eſſe debet, quam ut præceptorem, vindicem, imperatorem noſtrum Jeſum, ac eundem quidem omnium, ſed tamen peculiariter noſtrum, id eſt, puerorũ, principem, certatim piis celebremus præconiis? Hunc in primis cognoſcere ſtudeamus, cognitum laudemus, laudatum amemus, amatum exprimamus atque imitemur, imitantes eo fruamur, fruentes immortali felicitate potiamur. Sed in tam ubere, tamque immenſa rerum copia, unde, quæſo, initium, aut ubi finem noſtra reperiet oratio? cum is de quo loqui

Pueris puer Ieſus laudandus.

qui paramus, fons ſit, vel (ut verius dicam) Oceanus bonorum omnium. Verum, ut ipſe natura incomprehenſus & infinitus, tamen ſeſe velut in arctum cohibuit contraxitque, itidem & noſtra oratio in explicandis ejus laudibus, quæ modum neſciunt, modum tamen ipſa ſibi faciat oportet. Equidem tria potiſſimum eſſe video, quę vel diſcipulorum, vel militum animos ſolent ad gnaviter agendum inflammare. Ea ſunt, ducis admiratio, amor, & pręmium. Itaque, quo præceptori noſtro ac duci Ieſu ſtudiis alacrioribus pareamus, agedum ſingulatim hæc in eo pia curioſitate conſideremus. Primo loco quam ſit ſuſpiciendus undique ac ſtupendus: deinde quantopere diligendus, atque ob id imitandus: poſtremo quam ingens dilectionis fructus. Ac mos quidem eſt rhetorum in hoc dicendi genere, illuſtrium principum adhibere exempla, videlicet quo collatione creſcat is, quem conantur laudibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

bus attollere. Verum imperator noſter uſque adeo ſuperat omne celſitudinis humanæ faſtigium, ut, quicquid, quantumvis egregium, adhibueris, tenebras admoveris, non lucem. Cujus enim imagines ac natalium ſplendor non videatur eſſe fumus, ſi cum Jeſu componas; qui quidem ineffabili, immo etiam incogitabili ratione, Deus à Deo ſemper abſque tempore naſcitur, æterno ſummoque parenti per omnia æqualis? Quanquam hujus vel humana nativitas nonne facile regum omnium claritatem obſcuraverit? Quippe qui, ſtupente rerum natura, auctore Patre, afflante Spiritu, pronubo angelo, citra virilem operam, virgo de virgine cœlitus gravida, natus eſt homo in tempore, & rurſum ita natus homo, ut neque Deus eſſe deſineret, neque ſordium nôſtrarum quicquam omnino contraheret. Jam vero quid eo fingi poteſt amplius, qui, infuſus per omnia, nullo tamen loco cohibitus,

Claritudo natalium Christi.

in

in ſe ipſo manet immenſus? Quid illo ditius, qui ſummum illud eſt bonum, à quo bona promanant omnia, nec tamen ipſe diminui poteſt? Quid illuſtrius eo, qui ſplendor eſt paternæ gloriæ, quique ſolus illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum? Quid illo potentius, cui pater omnipotens univerſam tradidit poteſtatem in cœlo & in terra? Quid efficacius eo, qui ſimplici nutu condidit univerſa, ad cujus juſſum ſileſcit mare, vertuntur rerum ſpecies, fugiunt morbi, concidunt armati, pelluntur dæmones, ſerviunt elementa, ſcinduntur petræ, reviviſcunt mortui, reſipiſcunt peccatores, denique novantur omnia? Quid auguſtius eo, quem admirantur ſuperi, tremunt inferi, medius hic orbis ſupplex adorat, ad cujus comparationem ſummi reges nihil aliud quam vermiculos eſſe ſeſe confitẽtur? Quid eo fortius atque invictius; qui ſolus mortem, aliis invictam, ſua morte

morte devicit, ac Satanæ tyrannidem cœleſti virtute demolitus eſt? Quid triumphantius eo, qui, perfractis ac ſpoliatis inferis, tot piis comitatus animabus, victor cœlos adiit, ibique ſedet ad dexteram Dei patris? Quid illo ſapientius, qui tam admirabili ratione cuncta condidit, ut vel in apiculis tot tantaque ſuæ ſapientiæ reliquerit miracula? quique tam ſtupendo rerum ordine atque harmonia nectit, continet, adminiſtrat univerſa; obiens omnia, nec tamen à ſe ipſo diſcedens, omnia movens ipſe immotus, omnia concutiens ipſe tranquillus? poſtremo in quo id, quod ſtultiſſimum eſt, univerſam mortalium Sophorum ſapientiam longo ſuperat intervallo? Cujus debet nobis eſſe gravior auctoritas, quam ejus de quo pater ipſe palam eſt teſtificatus? Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui; ipſum audite. Quid æque reverendum, atque is, cujus oculis perſpicua ſunt omnia? Quid perinde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

inde formidandum, atque ille, qui ſolo nutu poteſt & animam & corpus in tartara mittere? Quid autem formoſius eo, cujus vultum intueri ſumma eſt felicitas? Denique ſi mulris pretium addit antiquitas, quid illo antiquius, qui nec initium habet, nec finem eſt habiturus? Sed fortaſſe magis convenerit, ut pueri puerum admiremur; quandoquidem hic quoque ſtupendus occurrit; uſque adeo, quod illius eſt infimum, ſublimius eſt iis quæ ſunt apud homines excelſiſſima. Quantus erat ille, quem infantulum, vagientem, pannoſum, abjectum in præſæpe, tamen cœlitus canunt angeli, adorant paſtores, adorat & quæ genuit, agnoſcunt bruta animantia, indicat ſtella, venerantur magi, timet Rex Herodes, trepidat omnis Hieroſolyma, ſanctus amplectitur Symeon, vaticinatur Anna, in ſpem ſalutis amplectuntur pii. O humilem ſublimitatem, & ſublimem humilitatem! Si nova miramur, quid ſimile

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

le unquam aut factum, aut auditum, aut cogitatum? Si magna ſuſpicimus, quid noſtro Ieſu modis omnibus amplius, quem nulla creatura poſſit vel exprimere voce, vel cogitatione concipere? Hujus magnitudinem qui velit oratione complecti, is multo ſtultius agat, quam ſi conetur vaſtiſſimum Oceanum anguſto exhaurire cyatho. Adoranda eſt ejus immenſitas magis quam explicanda; quam vel hoc ipſo magis mirari convenit, quo minus aſſequimur. Quid ni nos id faciamus, cum magnus ille præcurſor indignum ſeſe pronuntiet, qui corrigias calceamentorũ ejus ſolvat? Agete igitur, pueri ſuaviſſimi, hoc inclyto puero Ieſu præceptore, hoc tam inſigni duce, ſancta ſuperbia gloriemur, hujus ſublimitas nobis ad pie audendum animos addat, in hoc uno nobis ipſi placeamus, ut, exiſtimantes, illius omnia nobis eſſe communia, nos ipſos meliores arbitremur, quam qui, ſemel tali addicti imperato-

Adoranda potius quam explicanda maieſtas Ieſu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

peratori, mundo, vitiiſve, ſordidiſſimis utique dominis, ſerviamus.

Secunda Pars.

SEd admirantur, & contremiſcunt etiam dæmones, amant ſoli pii. Quamobrem altera hujus orationis pars, ut propius ad vos pertinet, ita eſt attentioribus auribus accipienda, videlicet quot nominibus Jeſus ſit nobis amandus, vel redamandus magis, ut qui nos & nondum conditos ante omne tempus amarit in ſe, in quo jam tum erant omnia. Itaque nativa ſua bonitate, cum nihil eſſemus, nos finxit: finxit autem non quodvis animal, ſed hominem: & finxit ad ſui ipſius imaginem, hoc eſt, ſummi boni capaces: ac ſacro ſui oris afflatu ſpiritum vitalem indidit. Adhæc, ceteris animantibus imperio noſtro parere juſſis, quinetiam angelis in noſtri tutelam deſignatis, latiſſimam hanc ac pulcherrimam mundi fabricam noſtris

Creavit nos.

ſtris addixit uſibus. In qua nos velut in admirabili quodam theatro conſtituit, ut in rebus creatis opificis ſapientiam admiraremur, bonitatem amaremus, potentiam veneraremur. Quoque id magis fieret, tot animi dotibus ornavit, tam perſpicaci ingenii lumine condecoravit. Quid hoc animante fingi poterat vel admirabilius, vel felicius? Sed ô ſemper felicitatis comitem invidiam! Rurſum, ſerpentis aſtu, in peccatum, hoc eſt, plus quam in nihilum, relapſus eſt miſer. Sed hic tu rurſum, optime Ieſu, quã ineffabili conſilio, quam inaudito exemplo, quam incomparabili caritate tuum figmentum reſtituiſti? Nam ita reſtituiſti, ut labi propemodum expedierit, eamque culpam quidam non abſurde felicem vocaverit. Omnia debebamus conditori; at reparatori plus quam omnia debemus. Ultro temet ipſum è regno patris in hoc noſtrum exilium demiſiſti, ut nos, è paradiſo exactos, cœli

Dignitas hominis.

cives

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

cives redderes. Noſtram humanitatem aſſumpſiſti, ut nos in tuę divinitatis conſortium adſciſceres. Noſtrum hunc limum induiſti, ut nos immortalitatis gloria veſtires. Noſtra tectus forma, nobiſcum in hoc calamitoſo mundo complures annos agere voluiſti, ut vel ſic in tui raperes amorē. Nudus in hanc lucem, imo noctem, emerſiſti; nobiſcum, atque adeo pro nobis, vagiſti, ſitiſti, eſuriſti, alſiſti, æſtuaſti, laboraſti, delaſſatus es, eguiſti, vigilaſti, jejunaſti, tot malis noſtris obnoxius eſſe voluiſti, ut nos, ab omnibus exemptos malis, in tui, hoc eſt, ſummi boni communionē, aſſereres. Deinde, per omnem ſanctiſſimæ vitæ tuæ ſeriem quam efficacibus exemplis animos noſtros inflammas? quam ſalutaribus præceptis erudis ac formas? quam ſtupendis miraculis expergefacis? quā blandis monitis trahis? quam certis promiſſis invitas? ut non ſit alia commodior via ad te, niſi per te ipſum, qui unus es via, veritas, &

vita

vita. Sed viam non indicaſti modo, verumetiam aperuiſti, dum pro nobis vinciri, trahi, damnari, rideri, cædi, conſpui, vapulare, probris affici, demum in ara crucis agnus ſine macula immolari voluiſti, ut nos tuis vinculis ſolveres, tuis ſanares vulneribus, tuo lavares ſanguine, tua morte ad immortalitatem eveheres. In ſumma, totum te nobis impendiſti, ut tui (ſi fieri poſſet) jactura nos perditos ſervares: vitæ redditus, toties tuis apparuiſti, atque illis intuentibus patrem repetiſti, ut membra confiderent, eo ſe perventura, quo caput jam præceſſiſſe conſpicerent. Deinde, quo magis confirmares amicos, patre placato, egregium illud perpetui amoris tui pignus miſiſti, ſacrum illum Spiritum, quo, mortui mundo, longe verius ac felicius jam viveremus in te, quam noſtro hoc ſpiritu vivimus. Quæſo quid his ſummæ caritatis argumentis poterat accedere? Ne hæc quidem tam multa, tam ma-

Miſsio ſpiritus ſancti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

gna, flagrãtiſſimo tuo in nos amo-
ri ſat erant. Quis enim commemo-
rare poſſit, quot martyrum morti-
bus nos ad hujus vitæ contemptũ
animas? quot virginum exemplis
ad continentiam accendis? quot
ſanctorum monumentis ad pieta-
tem ſolicitas? quam admirandis
Eccleſiæ tuæ ſacramentis commu-
nis pariter, ac ditas? Ut conſola-
ris, erigis, armas, doces, mones,
trahis, rapis, mutas, transformas
nos arcanis tuis literis; in quibus
vivas quaſdam tui ſcintillulas con-
di voluiſti, magnum amoris incen-
dium excitaturas, ſi quis modo
pia diligentia conetur excutere?
Denique, quam undique nobis
obvius es, ne quando liceat obli-
viſci tui. Adhæc, quam paterne
toleras peccantes, quam clemen-
ter recipis ad te redeuntes? Nec im-
putas benefacta tua gratis, nec re-
ſipiſcentibus noſtra imputas male-
facta. Ut ſubinde tacitis vellicas ac
trahis inſtinctibus? Ut emendas
adverſis? ut allicis proſperis? ut

Peccantes tolerat.

omnem

omnem moves lapidem? Ut nuſquam ceſſat ardentiſſima caritas in fovendis, aſſerendis, tuendis, beandis nobis? Sed, quam pauca de tam innumeris perſtrinximus, commilitones? & tamen videtis quam ſit immenſus beneficiorum acervus. Eat nunc qui volet, & Pyladas, Oreſtes, Pirithoos, Theſeos, Damonas, ac Pythias, verbis phaleratis efferat, mera præ his nugamenta. Atque hæc quidem contulit ultro nihil promeritis, immo transfugis atque hoſtibus, & à quibus nihil omnino mutui beneficii redire poterat. Si mediocribus officiis homines ad amandum hominem accendimur, hunc conditorem, vindicem, ſic amantem, ſic promeritum, non ſaltem redamabimus? quandoquidem hanc ſolam gratiam ille à nobis repoſcit, quam tamen ipſam in noſtrum refundit lucrum. Adamas **Redamemus Jeſum.**
ſanguine molleſcit hircino: aquilæ, leones, pardi, delphines, dracones, agnoſcunt ac referunt benefi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

cium; At ô duritiam cordis humani pluſquam adamantinam, ſi tam inaudita caritate non miteſcit: ô ingratitudinem pluſquam beluinam, ſi tantorum meritorum poteſt obliviſci: ô ſingularem, impudentiam dicam, an potius dementiam, ſi ſic conditus, ſic reſtitutus, ſic locupletatus, tanta obrutus beneficentia, ad tantas vocatus ſpes, quicquam amare poteſt, præter illum unum, in quo, & à quo ſunt omnia, quique nobis omnia ſecum impertit. Porro autem, quanquam hæc mortalis omnis complectitur, tamen nos illi peculiariter debemus, propterea quod, in noſtrum, hoſt eſt, puerorum ordinem, ſingulari quadam propenſione atque indulgentia fuiſſe ſeſe, pluribus declaravit argumentis. Primum, quod ita, ut erat vatum oraculis promiſſus, puer parvulus naſci voluit, cum eſſet immenſus. Præterea quod, adhuc uteri virginei latebris incluſus, infantis, item nondum nati, geſtu atque exultatione

Ieſus in pueros propenſus.

tione gaviſus eſt ſalutari. Deinde quod ſtatim innocentium puerorum ſanguine ſuam nativitatem voluit conſecrari. Ut his, quaſi velitibus, dux invictus, bellum auſpicaretur. Adde his, quod, inſtante morte triumphali Hieroſolymam veniens, puerorum occurſu atque officio decorari, puerorum voce ſuas laudes decantari maluit. Jam vero quam amantem, quamque ſollicitum puerorum patronum agit, cum, matribus infantes ſuos offerentibus ut Jeſu contactu conſecrarentur, diſcipulis, ne poſſent admitti, vetantibus indignans: Sinite, inquit, parvulos venire ad me. Neque vero pueris benedixit tantum, verumetiam negat, ulli mortalium aditum patere in regnum cœlorum, niſi qui ad parvulorum formam deſcenderit. Rurſum, quam amanter & illud? cum tam graviter deterret ab offendendis puſillis; affirmans, magis expedire, ut molari ſaxo collo alligato præceps

in mare detur aliquis, quam ut unumquemlibet ex his parvulis offendat. Atque his quam inſigne addidit elogium ad puerorum commendationem? Amen dico vobis, angeli eorum ſemper vident faciem patris. Gratias agit tibi tuus, tibique dicatus grex, Ieſu præceptor. Cui, quæſo, ſacras tuas manus ſemper admovere velis, & omne ſcandalum ab eo procul arcere. Quid illud? nonne magnum amoris indicium, cum, puero in medio collocato, diſcipulis eum exemplum proponit; Niſi, inquiens, converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cœlorum. An non eodem pertinet, cum, Nicodemo ſciſcitante, qua via poſſit ad vitam immortalem pertingere, jubet ut renaſcatur, hoc eſt, in puerum redeat. Uſque adeo Chriſto duci noſtro placuit infantia, ut ſenes etiam cogat repueraſcere, ſi modo velint in illius admitti conſortium, extra quem nulla ſalutis ſpes eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

eſt. Neque vero à Chriſto diſſonat Petrus, cum admonet, ut, tanquam nuper editi infantes, lac verbale concupiſcamus. Neque diſcrepat Paulus; Filioli mei, inquiens, quos iterum parturio, donec formatur Chriſtus in vobis. Idem parvulos in Chriſto lacte potat. Multa ſunt id genus loca in myſticis literis. Omnino Chriſtianiſmus nihil aliud eſt quam renaſcentia, quam repueraſcentia quædam. Magnum igitur pueri, magnum pueriticiæ ſacramentum, qua Ieſus tantopere delectatus eſt. Non contemnamus ætatem noſtram, quam verus ille rerum æſtimator tanti fecit. Tantum demus operam, ut ejuſmodi ſimus pueri, cujuſmodi diligit Jeſus. Diligit autem innocuos pueros, dociles, ſimplices. Atque illud interim meminerimus, hanc Deo gratam pueriticiam non in annis eſſe ſitam, ſed in animis: non in temporibus, ſed in moribus. Eſt enim præpoſterum quoddam, nobiſq; magnopere fugiendum pue- Puericia præpoſtera.

rorum genus, qui, mēto lévi, mente ſunt hirſuta, &, ætate impuberes, vitioſa aſtutia ſenes ſunt. Eſt igitur novum quoddam puericiæ genus, quod à Chriſto probatur, pueritia citra puerilitatem, & omnino ſenilis quædam puericia, quæ non annorum numero conſtat, ſed innocentia, ſed ingenii ſimplicitate. An non id palam indicat Petrus, cum ait; Deponentes igitur omnem maliciā, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & detractiones, ſicut modo geniti infantes, rationabile & ſine dolo lac concupiſcite, ut in eo creſcatis in ſalutem. Cur addidit, rationabile? Nempe ut excluderet ſtulticiam; quæ hujus fere ætatis conſuevit eſſe comes. Cur detrahit invidias, ſimulationes, ac reliqua id genus vitia; quæ ſenum ſunt quaſi peculiaria? nimirum ut intelligeremus, Chriſti pueros ſimplicitate ac puritate æſtimari, non natalibus. Ad eundem modum & Paulus: Malicia, inquit, parvuli eſto-

Puericia nova & Chriſtiana.

eſtote, ſenſibus autem perfecti. Quanquam eſt omnino in ipſa puerorum ætate nativa quædam bonitas, ac velut umbra quædam ac ſimulacrum innocentiæ, vel ſpes potius atque indoles futuræ probitatis. Mollis, & in quemvis habitum ſequax animus; pudor, optimus innocentiæ cuſtos; ingenium, vitiis vacuum; corporis nitor, ac veluti flos quidam vernantis ævi; & neſcio quomodo quiddam ſpiritibus cognatum ac familiare. Neque enim temere fit, ut, quoties apparent angeli, puerili ſpecie ſeſe offerant oculis. Quin etiam magi, ſiquando ſuis incantamentis ſpiritum eliciunt, in puerile corpus feruntur accerſere. At quanto libentius Spiritus ille divinus, piis ac ſanctis evocatus votis, in hujuſmodi domicilia demigrabit? Ergo ad has naturæ dotes ſi acceſſerit ſummi illius & abſoluti pueri imitatio, tum demum & grati in illum, & illo digni pueri videbuntur. Etenim ſic promeritum

In pueris nativa bonitas.

quis poſſit non amare? Verum enimvero ea veri amoris vis eſt, ut ejus, quem ames, quam ſimillimus eſſe cupias. Quod ſi in nobis efficit amor humanus, quantum æmulandi ſtudium excitabit amor divinus; cui ille collatus vix amoris umbella eſt? Proinde ſi vere atque ex animo, non verbo tenus, Ieſum amamus, Ieſum pro noſtra virili conemur exprimere, vel potius in illum transformari. Quodſi virum aſſequi non poſſumus, ſaltem pueri puerum imitemur. Quanquam hoc ipſum facinus eſt haudquaquam puerili, immo ſenilibus etiam viribus majus, ſed quod fere nuſquam ſuccedat felicius quam in pueris. Etenim quoties negotium ab humano pendet præſidio; tum robur, ætas, ſexus expenditur: verum ubi gratiæ res agitur, non naturæ; tum hoc efficacius exerit ſeſe miraculum Spiritus, quo minus erat opis ac fiduciæ in carne. Denique quid dubitemus aut diffidamus, ipſo formante, fingente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ac transformante nos, quem conemur exprimere? Quis Danieli puero tantum addidit prudentiæ? quis puero Solomoni tantum tribuit ſapientię? quis tribus illis pueris tantum adjunxit tolerantiæ? quis puerum Heli dignum divino fecit alloquio? Quis Nicolao puero? quis Ægidio? quis Benedicto? quis Agneti? quis Cæciliæ? quis tot tam teneris virgunculis, tam maſculam atque invictam virtutem dedit? Profecto non natura, ſed gratia. Et, ubi minus ſuccurrit natura, ibi mirabilius operatur gratia. Hac igitur freti, magno animo ſtudium æmulandi puerum Ieſum capeſſamus, nec unquam oculos ab eo velut à ſcopo deflectamus. Abſolutum exemplar habemus, nihil eſt quod aliunde petere oporteat. Omnis illius vita, quid nos ſequi debeamus, clamitat. Quid autem docuit puer ille puriſſimus, de puriſſima virgine natus? niſi ut omnem hujus mundi ſpurciciam & inquinamenta vitemus,

Vbi minus natura, ibi mirabilius gratia operatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mus, atque angelicam quandam vitam jam nunc in terris meditemur; hoc eſt, id eſſe meditemur, quod illic ſemper ſumus futuri. Porro ſpiritus Ieſu cum omnes ſorder averſatur, & odit, tum præcipue belluinam illam, & prorſus homine indignam libidinē. Quid autem docuit nos, natus peregre, editus in tuguriolo, abjectus in præſepi, pannis involutus? niſi ut ſemper meminerimus, nos heic paucorum dierum hoſpites eſſe; utque, calcatis opibus, ſpretis mundi falſis honoribus, per pios labores ad cœleſtem illam patriam expediti feſtinemus? in qua jam nunc animo vivamus oportet, etiamſi corporeis interim pedibus terram contingimus. Rurſum, quid admonuit, in Ægyptum aufugiens? niſi ut inquinatorum commercium modis omnibus devitemus, qui Ieſum in nobis, hoc eſt, innocentiam, ac mundi neglectum, conantur extinguere. Quid vero docuit circumciſus? niſi ut omneis

Libidinem odit Ieſus.

car-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

carnis affectus, ad Chriſtum properantibus obſtrepentes, amputemus, ac, tanquam in nobis ipſis mortui, ſolo JESU ſpiritu ducamur ac vegetemur. Quid docuit oblatus in templo? niſi ut totos nos, ab ipſa jam infantia, Deo, rebuſque ſacris, dicemus conſecremuſque, ac protinus, recenti adhuc mentis teſta, Ieſum imbibamus. Nec enim ulla ætas ad diſcendam pietatem immatura eſt. Immo non alia eſt magis tempeſtiva ad diſcendum Chriſtum, quam ea quæ mundum adhuc neſcit. Jam ipſi apud vos æſtimate, pueri, puer ille ſic natus, ſic Deo dicatus, quam ſanctis ſtudiis totam pueritiam tranſegerit. Non otio, non cibo, non ſomno, non ineptis luſibus, non ſtultis fabulis, non evagationibus, quemadmodum puerorum vulgus facit; ſed aut parentum obſequiis, aut ſacris orationibus, aut auſcultandis doctoribus, aut piis meditationibus, aut ſanctis ac ſeriis cum æqualibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

pueris colloquiis. An non hæc, & multa ſimilia, ſummatim complexus eſt ſanctus Lucas? cum ſcribit ad hunc modum: Puer creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia; & gratia Dei erat in illo. An non palam videtis novum pueriτiæ genus? De priſtinis pueris dictum eſt: Stulticia colligata eſt in corde pueri. De novo hoc auditis, Plenus ſapientia. Quid adhuc ætatis inſcitiam præteximus, cum audiamus, non ſapientem, ſed plenum ſapientia puerum? Videte ut omnem rerum ordinem hic puer invertit, qui loquitur in Apocalypſi: Ecce ego nova facio omnia. Perditur ſapientia ſenum, ac prudentia prudentium reprobatur, at pueri implentur ſapientia. Nimirum hoc nomine gratias agens patri; Quoniam, inquit, abſcondiſti hæc à ſapientibus, & revelaſti ea parvulis. Porro ne ſtultam hujus mundi ac fucatam ſapientiam affectaremus, protinus adjecit: Et gratia Dei erat in illo. Is vero de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mum ſapit, qui mundo deſipit, & nil niſi Chriſtum ſapit. Is non è philoſophorum libris, non è Scoticis argutiis, ſed ſincera fide cognoſcitur, ſpe tenetur, caritate devincitur. Jam vero quam multa docuit nos, ubi duodecim natus annos, à parentibus furtim ſubducit ſeſe, ac ne inter notos quidem ac propinquos repertus, poſt triduum denique inventus eſt? Sed ubi tandem inventus? Num in circulis? num in choris? num in viis aut foro? Audite, pueri, ubi repertus ſit Ieſus, relictis parentibus quodammodo fugitivus; &, ubi vos verſari conveniat, intelligetis. In templo, inquam, inventus eſt, in medio doctorum ſedens, audiens illos, ac viciſſim interrogans. Quid docuit nos Ieſus his tam admirandis factis? Nō dubium, quin rem magnam, rem ſeriam, rem imitandam docuerit. Quid autem? quid? niſi ut grandeſceret in nobis Chriſtus, quandoquidem & in nobis naſcitur, & habet ſuos æ-

Quæ doceat Chriſtus.

tatum

tatum gradus, donec occurramus in virum perfectum, & in menſuram plenitudinis ejus. Ergo, cum grandeſcit in nobis, docet, ut naturales parentum & amicorum affectus in Deum transferamus; nihil hic amemus, nihil miremur, niſi in Chriſto, & Chriſtum in omnibus. Meminerimus, nos verum patrem, patriam, cognatos, amicos habere in cœlis. Verum, ne quis imaginetur, hunc parentum neglectum, faſtum aut inobedientiam ſapere, conſequitur, Et erat ſubditus illis. Immo nemo ſuos parentes verius amat, nemo magis pie colit, nemo obſervantius morem gerit, quam qui ſic contemnit. Quid autem eſt, ſedere in templo, niſi in rebus ſacris conquieſcere, & ad diſcendum animum ab omnibus tranquillum curis adferre? Nihil autem vitiis eſt turbulentius; &, otium ac quietem amat ſapientia. Jam, à quo tandem nos gravemur diſcere? Quam attentas aures præceptori præbere convenit,

Sedere in templo.

nit, cum puer ille cœleſtis, ſapientia Dei patris, in medio doctorum ſedeat, audiens viciſſim, ac reſpondens, ſed ita reſpondens, ut omnes ejus ſapientiam admirarentur? Neque id mirũ, cum is eſſet ad quem omnis mundi ſapientia ſtulta eſt. Præclara res legum prudentia, egregia res philoſophiæ cognitio, ſuſpicienda res Theologiæ profeſſio; verum, ſi quis Ieſum audiat, illico ſtulteſcunt omnia. At noſtra reſponſio, ſi ſapientiæ miraculum excitare non poteſt, certe ſapiat modeſtiam, ſonet innocentiam. Rurſum, obſecro, quam morigeros, quam obſequentes nos eſſe decet parentibus ac præceptoribus, quos potiores, velut ingenii parentes, habemus, poſteaquam ille, dominus omnium, cum à parentibus non intelligeretur, tamen ſubditus illis redierit in Nazareth? Debetur hoc pietati, debetur parentum reverentiæ, ut aliquoties illorum voluntati concedamus, etiamſi nos meliora viderimus.

Sed jam operæpretium eſt audire, quam apto fini Lucas Ieſu pueriſciam concluſerit: Et Ieſus, inquit, proficiebat ſapientia, ætate, & gratia, apud Deum, & apud homines. Quam multa, quam paucis, nos docuit? Primum, cum ætatis acceſſione, pietatis item acceſſionem oportere copulari. Ne illud in nos jure dici poſſit, quod in hominum vulgus divus dixit Auguſtinus: Qui major eſt ætate, major eſt iniquitate. Neve in hoc pulcherrimo certamine unquam reſtemus, aut nos aſſecutos arbitremur: ſed, in morem currentium in ſtadio, à tergo relicta negligentes, in anteriora nitamur, ac ſemper à bonis ad meliora, à melioribus ad optima, proficere conemur, donec ad metam, hoc eſt, hujus vitæ finem perventum erit. Socrates, admodum ſenex, perinde quaſi nihil ſciret, ita ſemper, & à quovis, diſcere ſitiebat. Itidem & nos, quo magis in Chriſto fuerimus, hoc minus nobis placebimus; ſi modo vere in illo

Cum ætate pietas augeatur.

illo fuerimus progeſſi. Adeo φιλαυτία peſtis eſt & ſtudiorum & pietatis; ac, juxta Fabium, præcox illud ingeniorum genus non temere pervenit ad frugem, vel eruditionis, vel innocentiæ. Equidem nec ordinem otioſum eſſe puto, Apud Deum, & apud homines: ut intelligamus, in primis dandam operam, ut vita noſtra Deo placeat: Id agenteis, humanus favor ultro cõſequetur. Nihil enim virtute pulchrius, nihil amabilius quam laus. Laus hoc magis ſequi ſolet, quo minus appetitur. Paucis, ut potuimus, vobis expreſſimus exemplar Pueri; quem & amare plurimum, & imitari ſtudioſiſſime debemus. Atque omnino tantum videbimur amare, quantum fuerimus imitati. Rurſum tanto plenius imitabimur, quanto amabimus ardentius. Proinde hoc ipſum ab illo quotidianis ac puris precibus flagitemus, ut nobis donet, amore ſui flagrare, ſui ſimiles evadere; hoc eſt, caſtos, puros, incontaminatos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

mites, ſimplices, tractabiles, expertes fuci, ignaros doli, neſcios invidiæ, parentibus morigeros, præceptoribus dicto audientes, mundi contemptores, rebus divinis addictos, piis literis intentos, nobis ipſis quotidie meliores, probatos ſuperis, gratos hominibus, odore bonæ famæ, quam plurimos ad Chriſtum allicientes. Hæc, inquam, aſſidue flagitemus, hæc manibus pedibuſque conemur, dum habilis ætas, brevi alioqui fugitura. Etenim, ſi recte monuit Fabius, optima ſtatim, ac primo, diſcenda; quid prius diſci debet, quam Chriſtus, quo nihil eſt melius? imo quid aliud diſcere oportet Chriſtianum, quam eum virum, quem noſſe, vita eſt æterna? quemadmodum ipſe teſtatur, patrem orans in Euangelio. Id ſi curabimus, utcunque pro virili gratiam referemus tam ſingulariter de nobis merito, &, illi referendo gratiam, ipſum nobis lucrifaciemus. Referemus autem hoc plenius,

Chriſtus primo diſcendus.

nius, quo vehementius redamabimus. Porro hoc magis illum redamabimus, quo magis vita ac moribus exprimemus. Jam quo magis exprimemus, hoc magis ipſo locupletabimur.

Tertia Pars.

AT interim nonnullis forſitan ſuccurret animo, duram hanc eſſe militiam, repudiatis omnibus, cum Chriſto crucem tollere. Sed memineritis, fratres dilectiſſimi, longe diverſam mundi & Chriſti eſſe naturam. Mundus, ceu fucata meretrix, prima fronte blandus nobis, & aureus occurrit; poſtea, quo ingrediare altius, quo propius inſpicias, hoc magis ac magis tetra, putrida, fellita ſunt omnia. E diverſo Chriſtus procul intuentibus durior apparet, dum cruces videmus, dum voluptatum ac vitæ contemptum. Verum, ſi quis fidenti animo totum ſeſe in illum rejiciat, reperiet, nihil eſſe mollius, nihil expeditius, nihil dulcius.

Mundus ab initio blandus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

cius. Niſi forte verum non dixit veritas in Euangelio, cum ait: Tollite jugum meum ſuper vos; & invenietis requiem animabus veſtris: jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve. Hæc nimirum vere eſt ardua illa virtutis via, quam & olim tanto ante Chriſtum utcunque ſomniavit Heſiodus, primo aditu aſperior, progreſſu ſemper & facilior, & amœnior. At quid tandem aſperum videri poteſt, quo ad tam ingens, tam certum itur præmium? Si, juxta ſapientis dictum, ſpes pręmii minuit vim flagelli, quis in hac momentanea vita non leve, non dulce judicet, quo cœleſtem illam, & nunquam deſituram ſibi paret vitam, æternum regnet cum Chriſto, aſſidue ſummum illud intueatur bonum, verſetur in angelorum contubernio, ab omni malorum abſit metu procul? Quis, oro, tantum hoc præmium, non vel ſexcentis mortibus emptum velit? Atqui hoc tantum donativum pollicetur

Spes præmii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

tur militibus ſuis imperator noſter Ieſus; qui neque fallere poteſt, neque mentiri novit. Iam apud voſmet ipſos expendite fructus æternitatem, ac magnitudinem: contra, quam breve hujus militiæ tempus; nimirum haud longius ipſa vita. Quæ quid aliud eſt, quam vapor ad exiguum tempus apparens, aut unius horæ ſomniũm? Sed agedum, de hoc interim inæſtimabili præmio ſileamus; atque inſpiciamus, quam abunde magnaq; mercede dux noſter militum ſuorum labores etiam in hac vita compenſet; quamque diſparem metant meſſem, qui mundo militant, & qui merent ſub Chriſto Ieſu. Audiamus quid ipſi dicant impii in libro Sapientiæ: Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Illectat mundus fucatis bonorum ſimulacris; quæ nihil aliud ſunt, quam mellita venena. Mox attractos, & velut inauctoratos, Deum immortalem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

talem, in quas curas, quas ſolicitudines, quas turbas, quæ diſpendia, quæ dedecora, in quam conſciæ mentis carnificinam, in quam infelicem exitum, miſeros adducit? Ut hic quoque jam abunde magnas impietatis pœnas dediſſe videantur, etiamſi nulli conſequantur inferi. At, qui, rejectis mundi fucis, in Ieſum, hoc eſt, ſummum bonum, omnem amorem, curam ſtudiumque transferunt, totique ab illo pendent, ii, juxta promiſſum Euangelicum, non modo vitam æternam poſſidebunt, verumetiam in hoc ſeculo centuplum accipient. Quid eſt autem, accipere centuplum? Nempe pro fucatis bonis, vera: pro incertis, certa: pro fluxis, æterna: pro veneno tinctis, ſincera: pro curis, otium: pro ſolicitudine, fiduciam: pro turbulentia, tranquillitatem: pro diſpendiis, utilitatem: pro flagitiis, integritatem: pro conſcientiæ cruciatu, ſecretũ & ineffabile gaudium: pro turpi atque infelici exitu, glorioſam

Centuplum recipere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

rioſam ac triumphalem mortem. Spreviſti divitias, amore Chriſti; in ipſo veros invenies theſauros. Rejeciſti falſos honores; in hoc longe eris honorátior. Neglexiſti parentum affectus; hoc indulgentius fovebit te pater verus; qui eſt in cœlis. Pro nihilo habuiſti mundanam ſapientiam; in Chriſto longe verius ſapies ac felicius. Adſpernatus es peſtiferas voluptates; in ipſo multo alias invenies delicias. Breviter, ubi arcanas illas, ſed & veras opes Chriſti, diſpulſa mundi caligine, videris, omnia, quæ prius arridebant, quæ ſolicitabant, ea non ſolum non admiraberis, ſed perinde ut peſtes quaſdam fugies, rejicies, averſaberis. Fit enim mirum in modum, ut, ſimul atq; cœleſtis illa lux animos noſtros penitus attigerit, protinus nova quædam rerum omnium facies oboriatur. Itaque, quod paullo ante dulce videbatur, nunc amareſcit: quod amarum, dulceſcit: quod horrendum, blanditur: quod

Præſtigias mundi Chriſtus diſsipat.

blandiebatur, horreſcit: quod ſplendidum ante, nunc ſordidum: quod potens, infirmum: quod formoſum, deforme: quod nobile, ignobile: quod opulentum, egenum: quod ſublime, humile: quod lucrum, damnum: quod ſapiens, ſtultum: quod vita, mors: quod expetendum, fugiendum, & contra. Ut, repente mutata rerum ſpecie, nihil minus eſſe judices, quam id quod eſſe videbantur. Ergo in uno Chriſto compendio ac vere reperiuntur omnia bona; quorum inanes ac mendaces imagines & umbras, ceu præſtigias, mundus heic oſtendit; quas miſerum mortalium vulgus, tanto animi tumultu, tantis diſpendiis, tantis periculis, per fas nefaſque, perſequitur. Quam, obſecro, beatitudinem cum hoc animo conferre queas? qui jam liber ſit ab errore, liber ab affectibus, ſecurus, ſemper gaudens ob teſtimonium conſcientię, nulla de re ſollicitus, altus, ſublimis, ac cœlo proximus, jamque ſupra ſortem

tem humanam; qui,in Chriſto excelſiſſima petra nixus, omnes hujus ſeculi fucos, tumultus, procellas,ex alto rideat, negligat,vel potius commiſeretur. Quid autem timeat is, qui propugnatorem habeat Deum? Ignominiam? at ſumma eſt gloria,pro Chriſto ignominiam pati. Paupertatem? at opum ſarcinam lubens abjicit, quiſquis ad Chriſtum properat.Mortem? at ea maxime in votis eſt, per quam ſcit ſeſe ad immortalem vitam eſſe tranſmittendum. Qua de re ſit ſollicitus, cujus pater cœleſtis etiam pilos habet annumeratos? Quid autem cupiat is, qui in Chriſto poſſidet omnia? Quid enim non commune membris & capiti? Jam vero quanta eſt hominis non modo felicitas, verumetiam dignitas, vivum eſſe membrum ſanctiſſimi corporis Eccleſiæ, idem eſſe cum Chriſto, eandem carnem, eundem ſpiritum, communem cum illo habere patrem in cœlis, Chriſtum habere fratrem, ad communem

Chriſtus firmat.

cum illo hæreditatem deſtinatum
eſſe, breviter jam non hominem
eſſe, ſed deum? Adde his guſtum
quendam felicitatis futuræ, quem
piæ mentes ſubinde percipiunt.
Hæc nimirum viderat, hæc ſenſe-
rat propheta, cum ait: Nec auris
audivit, nec oculus vidit, nec in
cor hominis adſcendit, quę præpa-
raſti, Deus, diligentibus te. Proin-
de, cariſſimi ſodales, ſi dabimus
operam, ut vere Chriſti membra ſi-
mus; juxta illud propheticum di-
ctum, Iuſtus ut palma florebit, e-
tiam in hac vita perpetua quadam
adoleſcentia vernabimus, non ani-
mo tantum, verum etiam corpore.
Etenim quemadmodum floridus
ille Ieſu ſpiritus in noſtrum ſpiri-
tum redundabit, ita noſter viciſſim
in ſuum corpus influet, &, quoad
fieri poteſt, in ſeſe transformabit.
Nec poterit tantus animi ac cor-
poris nitor veſtium ſordes ferre.
Nam animus noſter habitaculum
eſt Dei, animi domicilium eſt cor-
pus: porro veſtis & ipſa corporis
quo-

Guſtus felicitatis futuræ.

quodammodo corpus eſt. Ita fiet, ut capitis puritati totus homo reſpondeat, donec, peracta hac vita, ad immortalitatem traducatur.

EPILOGUS.

AGete igitur, optimi commilitones, ad hanc tantam felicitatem ſummis viribus enitamur, ducem noſtrum Ieſum unum admiremur, quo maius nihil eſſe poteſt, imo ſine quo nihil eſt omnino magnum. Hunc amemus, quo nihil eſſe melius poteſt, imo extra quem nihil eſt omnino bonum. Hunc imitemur, qui ſolus eſt verū & abſolutum pietatis exemplar; extra quem quiſquis ſapit, deſipit. Huic uni inhæreamus, hunc unum amplectamur, hoc uno fruamur, in quo eſt vera pax, gaudium, tranquillitas, voluptas, vita, immortalitas. Quid multis? ſumma bonorum eſt omnium. Extra hunc nihil ſuſpiciamus, nihil amemus, nihil appetamus. Huic uni placere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ſtudeamus. Meminerimus, nos ſub illius oculis, & illius angelis teſtibus, quicquid agimus, agere. Zelotypus eſt, nec ullas mundi ſordes patitur. Quare puram & angelicam in illo vivamus vitam. Ille ſit nobis in corde, in ore, in omni vita. Hunc penitus ſapiamus, hunc loquamur, hunc moribus exprimamus. In illo negotium, otium, gaudium, ſolatium, ſpem, præſidium omne collocemus. Hic à vigilantium animis nunquam diſcedat, hic dormientibus occurſet. Hunc & literæ noſtræ, & luſus etiam, ſapiant. Per hunc, & in hoc, creſcamus, donec occurramus in virum perfectum, &, graviter obita militia, perpetuum cum illo triumphum agamus in cœlis. Dixi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ODE dicolos diſtrophos, altero verſu heroico hexametro, altero iambico dimetro, De caſa natalicia pueri JESU, deque paupere puerperio virginis deiparæ MARIÆ.

ECquid adhuc veterum ſequimur ſpectacula rerum?
Huc huc frequentes currite.
Hæc caſa, quæ lacera & ſtat agreſtibus horrida culmis,
Novum dabit ſpectaculum,
Quale nihil ſeclis proavi videre vetuſtis,
Nihil videbunt poſteri.
Hic, cujus tonitru telluſque tremiſcit & æther,
Teneris crepat vagitibus.
Hic orbis magni moderator maximus, infans
Virginea mulget ubera.
His ego non ſtabulis auguſta palatia Romæ
Feliciora judicem:
Non (operoſa licet) Solomonia templa, nec auream

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Lydi tyranni regiam.
Salve, clara domus, cœloque beatior ipſo,
Partus ſacrati conſcia.
Iure tibi Iovis invideant capitolia falſi,
Divis ſuperba ſaxeis.
Ægyptus ſancta invideat cunabula, monſtris
Finem datura turpibus.
Nec minus apta Deo es, quod, hiantibus undique rimis,
Imbres & Euros excipis:
Quod lodicis egens, rigidoque incommoda fœno,
Fœtus rubentes excipis.
Talia naſcentem decuere cubilia Chriſtum, ut
Qui dedocere venerit
Faſtum, nullaque non ſuadentem turpia luxum.
Non hic renident purpura,
Sertave frondea, non imitantes fulmina teda,
Non menſa ſumptuoſior:
Nec ſtrepit officiis domus ambitioſa, nec alti

Fovent

Fovent puerperam tori.
Pannoſus jacet in duris præſepibus infans:
Divinus attamen vigor
Emicat, & patrios vagitu diſpuit ignes. Deus agnoſcitur.
Senſere præſentem Deum,
Quodque licet, puero jumenta tepentibus auris
Frigus decembre temperant.
Vpilio calamis iiſdem, quibus ante capellis,
Agreſte, ſed pium, canit.
Æthereique chori volitant cunabula circum.
Vt menſibus vernis apum,
Degenerem ſimul ac pepulere examina regem,
Regi novo faventibus
Applaudunt alis, ſublimemque agmine tollunt;
Sic turma cœlitum, duci
Circumfuſa ſuo, gaudens ſtupet, atque jacentem
Pronis adorat vultibus,
Et natalicium ſonat ad præſepia carmen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Conjunx pudicus interim,
Fuſus humi, magnum trepidus veneratur alumnum.
Maria ipſa miratur. *Porro puella nobilis,*
Pars bona ſpectacli, defixis hæret ocellis,
Primumque ſeſe non capit,
Seque ſuumque ſtupens genitrix virguncula partum,
Nulli marito debitum.
Officia puero exhibet. *At ſimul ejecit pietas materna ſtuporem,*
Prædulce pignus corripit,
Ac modo porrectis cohibet vagire papillis,
Modo tepente frigidum
Blanda fovet gremio, parviſque dat oſcula labris.
Nunc pectori adprimit ſuo,
Nunc blaſo teneros invitat murmure ſomnos,
Amabili invicem modo.
Lætam prole Deo videas geſtire parentem,
Prolem parente virgine.

EXPO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

EXPOSTULATIO JESU cum homine ſuapte culpa pereunte. Deſ. Eraſmo, Roterodamo, auctore.

CVm mihi ſint uni bona, quæ vel frondea tellus,
Vel Olympus ingens continet,
Dicite, mortales, quæ vos dementia cepit,
Hæc aucupari ut unde vis
Malitis, quam de proprio depoſcere fonte,
Adeo benigno, & obvio?
Mendaceſque juvet trepido miſeroque tumultu
Vmbras bonorum perſequi?
Pauci me, qui ſum veræ largitor & auctor
Felicitatis, expetant?
Forma rapit multos; me nil formoſius uſquam eſt;
Formam ardet hanc nemo tamen.
Suſpiciunt ceras, antiquaque ſtemmata multi;
At me quid eſt illuſtrius?
Vt qui ſim genitore Deo Deus ipſe profectus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Genitrice natus virgine.
Vnde fit, ut mecum vix geſtiat unus & alter
Affinitatem jungere?
Maximus ille ego ſum cœlique ſolique monarcha,
Servire nobis cur pudet?
Dives item; & facilis dare magna & multa roganti.
Rogari amo; nemo rogat.
Sumque, vocorque Patris ſummi ſapientia; nemo
Me conſulit mortalium.
Ipſe ego ſum ætherei ſplendorque decuſque parentis:
Me nemo ſtupet, aut ſuſpicit.
Sum firmus juxta, ac jucundus amicus amico;
Me pariter, ac meas opes,
Candidus atque lubens caris impertio; nemo hanc
Ambit neceſſitudinem.
Sum via qua ſola cœli itur ad aſtra; tamen me
Terit viator infrequens.
Cur tandem ignarum dubitat mihi credere vulgus,

Aeter-

Aeterna cum ſim veritas?
Pollicitis cur ſtulte meis diffidere per-
ſtas,
Cum ſit nihil fidelius?
Auctor adhæc vitæ cum ſim unicus,
ipſaque vita,
Cur ſordeo mortalibus?
Lux ego ſum; cur huc vertunt ſua
lumina pauci?
Dux; cur gravantur inſequi?
Vivendi recte certiſſima regula ſo-
lus;
Aliunde formas cur petunt?
Ipſe ego ſum ſolus vera, & ſine felle
voluptas;
Quid eſt quod ita faſtidior?
Vnica pax animi; quin huc deponitis
ægri
Curas edaces pectoris?
Si benefacta truces etiam meminere Nobis benefecit.
leones,
Referuntque beluæ vicem;
Reſpondere feri merito didicere dra-
cones;
Si meminit officii canis;
Si redamant aquilæ, redamant del-
phines amantem:
Cur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Cur efferatior feris
Me, me, non redamas, homo? cui ſemel omnia feci,
Quem condidi, quem ſanguine
Aſſerui proprio, propriaque à morte recepi
Diſpendio vitæ, volens.
Si bos agnoſcit dominum, ſi brutus aſellus
Agnoſcit altorem ſuum;
Cur me ſolus, homo, male gratus, noſſe recuſas,
Et conditorem, & vindicem?
Vnus ego hic tibi ſum cunctorum ſumma bonorum:
Quid eſt quod extra me petas?
Quorſum diſtraheris, per tot diſpendia graſſans,
Laborioſa inertia?
Sum placabilis, & pronus miſereſcere; quin hoc
Miſer ad aſylum confugis?
Idem juſtus, & implacabilis ultor iniqui;
Cur non times offendere?
Corpus ego, atque animum, nutu ſub tartara mitto;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Noſtri metus vix ullum habet.
Proinde, mei deſertor homo, ſecordia ſi te
Adducet in mortem tua;
Præteritum nihil eſt; in me ne rejice culpam;
Malorum es ipſe auctor tibi.
Nam quid adhuc supereſt? ſi te neque provocat ardens,
Suique prodiga caritas,
O bis marmoreum pectus, neque mitigat unquam
Adeo profuſa benignitas;
Si neque tantarum vel ſpes certiſſima rerum
Expergefacit, & allicit;
Si neque tartareæ cohibet formido gehennæ,
Nec ullus admonet pudor;
Immo ſi durant magis hæc, adduntque ſtuporem
Tam multa, tamque inſignia,
Vt facile immaneſque feras, chalybemque, petramque
Rigore victo molliant:
Quid faciat pietas, quibus artibus abſtrahat ultro

Devota

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Devota morti pectora?
Invitum ſervare, nec eſt mentis, puto, ſana,
Et patria prohibet æquitas.

CARMEN IAMBICUM,

Sub perſona Pueri Jeſu, Præſidentis Scholæ Coleticæ.

NOn invenuſto antiquitas ænigmate
Studii magiſtram, virginem
Finxit Minervam, ac literarum præſides
Finxit Camœnas virgines:
Nunc ipſe virgo, matre natus virgine,
Præſideo virgineo gregi,
Et ſoſpitator hujus & cuſtos ſcholæ.
Adſunt miniſtri virgines,
Pueros meos mecum tuentes angeli.
Mihi grata ubique puritas,
Decetque ſtudia literarum puritas.
Procul ergo ſacro à limine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Morum arceant mihi literatores
luem.
Nihil huc recipiant barbarum.
Procul arceant illiteratas literas,
Nec regna polluant mea.

SAPPHICUM.

COeperit fauſtis avibus, preca-
mur,
Semper augeſcens meliore fato,
Hic nova ſudor novus officina,
Auſpice JESU.
Heic rudis (tanquam nova teſta)
pubes
Literas Grajas, ſimul & Lati-
nas,
Et fidem ſacram, teneriſque Chri-
ſtum
Combibit annis.
Quid fuit, læta ſobolem dediſſe
Corporis forma? niſi mens & ipſa
Rite fingatur, ſtudiiſque caſtis
Culta niteſcat?
Stirpe ab hac ſenſim nova pullula-
bit
Civium proles, pietate juxta, ac
Lite-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Literis pollens, breviterque regno
Digna Britanno.
Ludus hic ſylva pariet futura
Semina, hinc dives nemus undequaque
Denſius ſurgens decorabit Anglum
Latius orbem.

IMAGO PUERI JESU,
quam cum ludo literario
nuper inſtituit
Coletus.

Diſcite me primum, pueri, atque effingite puris
Moribus; inde pias addite literulas.

CARMEN
PHALÆCIUM.

SEdes hæc puero ſacra eſt IESU,
Formandis pueris dicata. quare
Edico, procul hinc faceſſat, aut qui
Spurcis moribus, aut inerudita
Ludum hunc inquinet eruditione.

ALIUD.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

ALIUD.

Quin hunc ad puerum pueri concur-
ritis omnes?
Vnus hic eſt vitæ regula fonſque
piæ.
Hunc qui non ſapiat, hujus ſapien-
tia ſtulta eſt,
Abſque hoc vita hominis mors
(mihi crede) mera eſt.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
190 M 9 [2]